

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU

ARD ÇALIŞMA RAPORLARI 2005/8

Basel-II Ulusal İnisiyatif Alanlarının Anlaşılmasına Yönelik Açıklayıcı Rehber

Dr. Sedat YETİM*

D. Aslı BALCI**

Araştırma Dairesi

Ekim 2005

* *Araştırma Dairesi Başkan Vekili, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK).*

** *Bankacılık Uzman Yardımcısı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK).*

Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Yakınlaştırılması (Basel-II) isimli dokümanda öngörülen hususların uygulanmasına yönelik olarak ülkelerin inisiyatiflerine bırakılan 61 adet temel ulusal uygulama tercihi bulunmaktadır. Basel-II metninin bankacılık, finans teorisi ve istatistikî modelleme gibi alanlardan faydalanan oldukça teknik ve karmaşık bir uluslararası düzenleme çerçevesi olması nedeniyle Uzlaşî hükümlerinin daha iyi anlaşılabilmesini sağlamak, konuyla ilgili kamuoyunun bilgi seviyesini arttırmak ve tartışmaların sağlıklı bir zeminde yapılabilmesini temin etmek, bilinç ve farkındalık yaratmak amacıyla anılan tercihlerin ne anlama gelebileceğine ilişkin açıklama niteliğindeki bu çalışma sadece bilgilendirme amaçlı olup, içerik açısından BDDK'nın bir taahhüdü niteliğini taşımamaktadır. Yasal ve denetimsel açıdan herhangi bağlayıcılığı bulunmayan bu çalışma içinde yer alan bilgi ve verilere dayanarak yapılacak yatırım ya da benzeri kararların sonuçlarından BDDK ve yazarları sorumlu tutulamaz.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
Araştırma Dairesi

Dr. Sedat YETİM

(312) 455 66 50

syetim@bddk.org.tr

D. Aslı BALCI

(312) 455 67 98

abalci@bddk.org.tr

XEROX Doküman Merkezinde Basılmıştır.

Ekim 2005 / ANKARA

İÇİNDEKİLER

Rehber Hakkında.....	5
Kısaltmalar	7
Scope of Application	8
Uygulamanın Kapsamı	8
Calculation of Minimum Capital Requirements.....	15
Asgari Sermaye Yeterliliğinin Hesaplanması.....	15
Credit Risk - The Standardised Approach-The Mapping Process	21
Kredi Riski –Standart Yaklaşım-Eşleştirme Süreci.....	21
Claims on Sovereigns.....	25
Hazineye Kullandırılan Krediler	25
Claims on Non-central Government Public Sector Entities	33
Merkezi Hükümet İçinde Yer Almayan Kamu Kurumlarına Kullandırılan Krediler	33
Claims on Banks.....	36
Bankalara Kullandırılan Krediler	36
Claims on Corporates	40
Kurumsal Krediler.....	40
Claims Included in The Regulatory Retail Portfolios.....	43
Perakende Krediler	43
Claims Secured by Residential Property	46
Konut (İkamet Amaçlı Gayrimenkul) İpoteği Karşılığı Krediler	46
Claims Secured by Commercial Real Estate	48
Ticari Gayrimenkul İpoteği Karşılığı Krediler	48
Past Due Loans.....	50
Tahsili Gecikmiş Alacaklar	50
Other Categories.....	59
Diğer Aktifler/Kategoriler	59
Implementation Considerations.....	62
Uygulama ile İlgili Hususlar	62
Credit Risk Mitigation.....	66
Kredi Riski Azaltımı.....	66
Adoption of IRB Approach Across Asset Classes.....	76
Çeşitli Varlık Sınıfları İtibariyle İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımların Kabulü.....	76
Transition Arrangements	80
Geçiş Süreci Düzenlemeleri	80
Corporate, Sovereign and Bank Exposures	83
Firm-size Adjustment for Small and Medium-sized Entities	83
Kurumsal Krediler, Hazineye ve Bankalara Kullandırılan Krediler.....	83
KOBİ'ler İçin İşletme Büyüklüğü Ayarlamaları.....	83
Specialised Lending.....	87
İhtisas Kredileri	87
High-volatility Commercial Real Estate.....	89
Volatilitesi Yüksek Ticari Gayrimenkul.....	89
LGD Under The Foundation Approach.....	94
Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı Kapsamında Temerrüt Halinde Kayıp.....	94
Effective Maturity	97
Efektif Vade	97
Treatment of EL and Provisions.....	101
Beklenen Kayıplar ve Ayrılan Karşılıkların Değerlendirilmesi	101
Retail Exposures.....	106
Perakende Krediler	106
Equity Exposures.....	110
Özel Sermaye Katılımları	110

Purchased Receivables-Corporate Exposures.....	119
Devralınan Alacaklar-Kurumsal Alacaklar	119
Minimum Requirements for IRB Approach-Rating System Design	123
İDD Yaklaşımı İçin Asgari Gereker-Derecelendirme Sisteminin Yapısı.....	123
Corporate Governance and Oversight	124
Kurumsal Yönetişim ve Gözetim	124
Definition of Default	128
Temerrüdün Tanımı.....	128
Re-ageing	133
Alacakların Yeniden Yapılandırılması	133
Requirements Specific to PD Estimation	135
TO Tahmini ile İlgili Özel Koşullar	135
Supervisory LGD and EAD Estimates	137
Resmi Denetimsel THK ve TT Tahminleri	137
Credit risk - Securitisation Framework-Standardised Approach-Credit Conversion Factor	140
Kredi riski-Menkul Kıymetleştirme Çerçevesi-Standart Yaklaşım-Kredi Dönüşüm Oranları.....	140
Operational Risk-Measurement Methodologies.....	143
Operasyonel Risk-Ölçüm Yöntemleri	143

TABLOLAR

Tablo 1: Geçiş Süreci Takvimi.....	19
Tablo 2: Derecelendirme Notlarının Eşleştirilmesi	22
Tablo 3: Spesifik Risk İçin Sermaye Gereksinimi.....	29
Tablo 4: İhracat Kredi Kuruluşları Notlarının Eşleştirilmesi	31
Tablo 5: Kamu Kurum ve Kuruluşları.....	34
Tablo 6: Standart Yaklaşımında Bankalara Kullanılan Krediler Portföyü.....	37
Tablo 7: Tahsili Gecikmiş Alacaklar İçin Ayrılacak Karşılıklar	51
Tablo 8: Türk Bankacılık Sektöründe Yaygın Olarak Kullanılan Teminatlar.....	57
Tablo 9: Standart Resmi İskonto Tablosu	69
Tablo 10: Asgari Elde Tutma Süreleri.....	72
Tablo 11: Resmi Denetim Kategorileri Risk Ağırlıkları.....	88
Tablo 12: Resmi Denetim Kategorileri BMK Risk Ağırlıkları	92
Tablo 13: Hedeflenen Derecelendirme Notu, İlgili TO Dereceleri ve Kullanılacak Güven Aralığı.....	104
Tablo 14: Krediyeye Dönüştürme Oranları.....	141
Tablo 15: Standart Yaklaşımında Uygulanacak Katsayılar	144
Tablo 16: Alternatif Standart Yaklaşımında Uygulanacak Katsayılar.....	144

ŞEKİLLER

Şekil 1: Birden Fazla Derecelendirme Notu Bulunması Durumunda İzlenecek Prosedür.....	23
Şekil 2: Uzun ve Kısa Vadeli Derecelendirme Notlarının Kullanımına İlişkin Esaslar	23
Şekil 3:Yüksek Riskli Aktifler	59
Şekil 4: BK, BmK ve Diğer Risk Parametreleri Arasındaki İlişki.....	103
Şekil 5: Hedeflenen Derecelendirme Notu ile Ayrılacak Sermaye Düzeyi Arasındaki İlişki.....	104

Rehber Hakkında

Gelişmiş ülkelerin merkez bankaları ve bankacılık denetim otoritelerinden yetkililerin katılımıyla oluşturulan Basel Bankacılık Denetim Komitesi, hemen hemen tüm ülkelerde uygulanan sermaye yeterliliği hesaplama yöntemlerini birbirleriyle uyumlu hale getirmek ve bu konuda uluslararası platformda geçerli olacak asgari bir sektör standardı oluşturmak amacıyla Basel-I olarak adlandırılan Sermaye Yeterliliği Uzlaşısını 1988 yılında yayımlamıştır.

Ancak bilindiği üzere Basel-I; bankaların risk düzeylerini tam olarak yansıtamayacak kadar basit ancak bankaların düzenlemenin yarattığı farklılıklar nedeniyle oluşabilecek arbitrajdan yararlanmalarını engelleyemeyecek kadar karmaşık olması, operasyonel riskler gibi bazı riskleri hiç hesaba katmaması ve esas aldığı OECD ülkesi olup olmama kriterinin yol açtığı rekabet eşitsizliği nedeniyle bankalarda yeterli sermaye ve risk yönetimine sahip olunması veya bankacılık sisteminin güven ve sağlamlığının temin edilmesi hususlarında yetersiz kalmış ve yeni bir düzenleme yapılması ihtiyacı doğmuştur.

Bu çerçevede, finansal piyasalarda meydana gelen gelişmeler ve Basel-I'in sermaye yeterliliği ölçümüne ilişkin eksiklikleri dikkate alınarak 1999 yılında başlayan ve 5 yıl süren istişare süreçleri neticesinde Basel-II'ye ilişkin nihai metin Basel Komitesi tarafından Haziran 2004'te yayımlanmış bulunmaktadır. Söz konusu istişare sürecinin uzunluğu, Basel-II'nin en erken 2007 yılında uygulanabilecek olması, Uzlaşıda kimi hususlara ilişkin olarak öngörülen geçiş süreleri ve geçici düzenlemeler, hazırlık sürecine verilmesi gereken ağırlık konusundaki göstergeler olarak değerlendirilmelidir. Hazırlık süreci sadece gerekli mevzuat düzenlemelerinin yapılmasından ibaret değil insan ve bilgi teknolojilerine yatırımı da içeren kapsamlı ve detaylı bir süreç olarak ele alınmalıdır.

Basel-II'nin getirdiği en büyük yenilik, temel amacın önceki uzlaşıda olduğu gibi bankaların yeterli düzeyde sermaye bulundurmasını sağlamak olmasına rağmen Basel-I'in "one-size-fits-all" felsefesinin aksine bunu temin için her bir bankayı taşıdığı riskler çerçevesinde münferiden ele alıyor olmasıdır. Bu husus dikkate alındığında sermaye yeterliliği ölçümünde geçerli olacak esasların ilgili bankanın niteliğine bağlı olarak bankalar bazında dahi önemli ölçüde farklılaşabildiği Basel-II düzenlemesinin ülkesel farklılıkları yansıtacak şekilde uygulanması gerektiği açıktır. Basel-II'nin etkin şekilde uygulanması, özellikle gelişmekte olan ülke denetim otoritelerinin uygulamayı kendi ulusal şartlarına uygun bir şekilde gerçekleştirmelerini; kaynak seviyesi ve diğer sınırlamaları da dikkate alarak Basel-II'nin gereklerini kendi ulusal bankacılık sistemlerinin özellikleri bağlamında ihtiyatla değerlendirmeleri ve uygulamaya yönelik takvim ve yaklaşımlar oluşturmalarını gerektirmektedir.

Basel-II'ye geçiş ve uygulama stratejilerinin belirlenmesi, Basel-II'nin fayda ve maliyetleri ile ulusal öncelikler arasındaki dengenin kurulmasında ulusal inisiyatiflerin ne şekilde kullanıldığı oldukça belirleyici olacaktır.

Bu dokümanda bankacılık sistemlerinin yapısı, işleyişı ve genel ekonomik koşullar açısından ülkeler arasındaki olası farklılıkların en iyi şekilde yansıtılması ve gerçekçi bir uygulama oluşturulabilmesi amacıyla Basel-II içerisinde ulusal denetim otoritelerine inisiyatifleri doğrultusunda hareket edebilme imkanı tanınan alanlar, ana hatlarıyla açıklanmış ve söz konusu tercihler bankacılık sektörünün teamülleri ve ilgili ulusal düzenlemeler çerçevesinde tartışılmıştır.

Uygun bir sermaye yeterliliği çerçevesi, bankacılık sisteminin güvenilirliğini ve sağlamlığını temin etmeli; tutarlı, gerçekçi ve ihtiyatlı varlık değerlendirme ilkeleri ile krediler için geri ödenme kabiliyetini gerçekçi biçimde yansıtabilecek karşılık ayırma politikalarının benimsenmesine, bankanın sermaye yeterliliği rasyolarının bankanın sermaye yeterliliğini anlamlı bir şekilde yansıtmasına olanak sağlamalı ve risk yönetimine ilişkin gelişmeleri teşvik etmelidir. Basel-II Uzlaşısı söz konusu nitelikler çerçevesinde değerlendirilirken, sadece lehte veya aleyhte olan yanları kapsayacak dar bir çerçeveden bakmak yerine öncelikle Basel-II'nin bir bütün olarak ele alınıp felsefesinin özümsemişi önemli olacaktır. Basel-II'nin fayda ve maliyetine ilişkin erken tespitler aldatıcı olabilecek ve maliyetlerin sürecin hemen başında ancak faydaların zamanla somutlaşacak olması anlamında bir asimetri gözlenebilecektir. Ulusal denetim otoriteleri, bankalar ve diğer ilgili kesimler arasında sağlıklı ve sürekli bilgi akışı sağlanması ve "tüm" tarafların birbirini doğru ve eksiksiz anlamasının Basel-II'nin doğru biçimde değerlendirilebilmesinin ön koşulu olduğu kabulüyle anlaşılması bazen zor, ulusal mevzuatımıza kıyasla zaman zaman farklılık arz eden ve oldukça teknik olan bu düzenlemeyle ilgili tartışmaların sağlıklı bir zeminde yürütülmesi amacına yönelik olarak hazırlanmış olduğumuz bu çalışmanın konuyla ilgilenenlere yardımcı olmasını temenni ederiz.

Dr. Sedat YETİM *SY.*

D. Aslı BALCI *aslı B.*

Kısaltmalar

ASY	Alternatif Standart Yaklaşım
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BKDK	Bağımsız Kredi Derecelendirme Kuruluşları
BK	Beklenen Kayıp
BmK	Beklenmeyen Kayıp
CP-I	1. İstişare Metni
CP-II	2. İstişare Metni
CP-III	3. İstişare Metni
CRM	Kredi Riski Azaltımı
GÖY	Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımı
İDD	İçsel Değerlendirmeye Dayalı (<i>Yaklaşım</i>)
İKK	İhracat Kredi Kuruluşu
KDO	Kredi Dönüşüm Oranı
KK	Kamu Kurumu
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme
ÖFK	Özel Finans Kurumları
QIS	Sayısal Etki Çalışması
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
THK	Temerrüt Halinde Kayıp
TO	Temerrüt Olasılığı
TT	Temerrüt Tutarı
SYR	Sermaye Yeterlilik Rasyosu
VYTG	Volatilitesi Yüksek Ticari Gayrimenkul
VaR	Riske Maruz Değer

Scope of Application

1. *National discretion exists for the treatment of significant investments in insurance subsidiaries (see paragraphs 30 to 34). Possibilities include deduction, Joint Forum-type aggregation, risk weighting (100% for standardised approach and use of the IRB framework for IRB banks).*

Uygulamanın Kapsamı

1. Sigorta iştiraklerindeki önemli payların ele alınmasıyla ilgili olarak **Ulusal inisiyatif** söz konusu olacaktır (bakınız; 30 ila 34 numaralı paragraflar)¹. Alternatifler, iştiraklere ilişkin tutarın sermayeden indirilmesi, *Joint-Forum* tipi toplulaştırma, riskle ağırlıklandırma (standart yaklaşımda %100 ve içsel derecelendirme yapan bankalarda içsel derecelendirme çerçevesinin kullanılması) hususlarını kapsamaktadır.

Açıklama

Gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede bir yandan küreselleşme ve bölgesel entegrasyon eğilimleri, diğer yandan kişi başına gelirdeki artışa ve nüfusun yaşlanmasına bağlı olarak tüketici tercihlerinin değişmesi, finans sektöründe yapısal değişimleri zorunlu kılmıştır. Özellikle son on yıllık dönemde hızlanan bu yapısal değişim sürecinde finansal hizmet türleri arasındaki farklar azalmış, genellikle bankaların liderliğinde çok sayıda finansal hizmeti bir arada sunan finansal gruplar (konglomerasyonlar) yaygınlık kazanmıştır. Bu çerçevede, bankacılık grupları, özellikle bilişim ve iletişim teknolojilerinin sunduğu ölçek ve kapsam ekonomilerinden yararlanmak amacıyla bankacılık, sigortacılık ve menkul kıymetler gibi geleneksel olarak birbirlerinden önemli farklılıklar arz eden finansal hizmet türlerinin aynı örgütlenme çatısı altındaki farklı iştiraklerce sunulduğu kurumsal yapılar olarak ekonomilerdeki ağırlığını artırmaktadır².

Mali piyasalarda liberalleşme ile artan rekabet ortamında bankaların piyasa konumlarını pekiştirmek ve faaliyetlerini çeşitlendirebilmek için başka kredi ya da finans kurumlarına iştirak etme uygulamaları yaygınlaşmıştır. Bu türden uygulamalar, bankaların çeşitli risklere olan duyarlılığını artırmakta, mali sektörde doğrudan doğruya veya tali şirketleri aracılığıyla edinilen iştirakler, banka aktiflerinde bir risk yoğunlaşması teşkil edebilmektedir. Ayrıca iştirakler, bankaların bağımsız bir kredi

¹ Paragraflar, aksi belirtilmiş olmadığı sürece “Sermaye Ölçümünün ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Birbiriyle Uyumlaştırılması” (*International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*), Basel Bankacılık Denetim Otoritesi (Haziran 2004) başlıklı dokümanda yer alan aynı sayılı paragrafları işaret etmektedir.

² SAYGILI Şeref, YAYLA Münür, ÇOKAKLI Serdar, “ Finansal Holding Şirketleri ve Türk Mali Sistemi”, Çalışma Raporu, BDDK, 2004.

politikası izlemelerini güçleştirebilmekte, iştiraklere rasyonellik ilkesine uygun olmayan şartlarda kredi verilmesi ya da çeşitli yollarla kaynak aktarılması çeşitli riskler ortaya çıkarabilmekte ve bankacılık sektöründe bir kurumun temerrüdünden ortaklarının ve mevduat sahiplerinin önemli ölçüde etkilenmesine yol açabilmektedir. Özellikle sermayesine iştirak edilen bir şirketin bankanın sermayesine iştirak etmesi (*cross participations*³, *sermaye azaltıcı işlem*) halinde olduğu gibi, ortağın temerrüdü diğerinin mali yapısını önemli ölçüde etkileyebilmekte, risk ciddi şekilde artmaktadır⁴. Bunun yanında iştiraklerden birine veya iştiraklerden birinin faaliyet göstermekte olduğu sektöre duyulan güvenin azalması da banka veya bankanın diğer iştirakleri açısından olumsuz etkiler meydana getirebilecektir⁵. Bu nedenle, mali sistemi oluşturan bankaların edindikleri iştiraklerin yasal yükümlülüklerini yerine getirme kabiliyetlerinin uygun yasal düzenlemeler yoluyla teminat altına alınması gerekmektedir.

Bu çerçevede, kredi kurumlarının banka dışı mali kurumlarda belli bir seviyeyi aşan iştiraklerinin ilgili kredi kurumunun konsolide mali durumu bazında denetlenmesi kuralı getirilmiştir. Böylece, bu ortaklara tahsis edilen kaynakların her halükarda sermaye yeterliliği düzenlemeleri çerçevesinde ele alınabilmesine olanak sağlanmaktadır. Bir iştirakin konsolidasyona tabi tutulması, ana bankanın sermaye yeterliliği gibi kritik değerleri hesaplanırken grup ve ortaklık ilişkilerine bağlı risklerinin de dikkate alınmasına imkan tanıyacak böylece, dolaylı ve dolaysız iştiraklerin bankanın mali yapısı üzerindeki gerçek etkilerine ışık tutulabilecektir.

Mali kuruluşlar ile ilgili Basel-II düzenlemeleri ise şu şekilde özetlenebilecektir:

•Bağlı ortaklıklar: *Prensip olarak*, çoğunluk hissesine sahip olunan veya kontrol altında tutulan kredi kurumları, menkul kıymet aracı kuruluşları (benzer mevzuata tabi olmaları veya menkul kıymet faaliyetlerinin de bankacılık faaliyetleri kapsamında sayılması halinde) ve diğer finansal kuruluşlar (finansal kiralama, portföy yönetimi, yatırım danışmanlığı, saklama ve muhafaza hizmetleri, kredi kartı çıkartma faaliyeti gibi bankalara destek hizmetler veren kuruluşlar) tam konsolidasyona tabi tutulacaktır. Kontrol, ana ortaklığın yönetim çoğunluğuna sahip olması ya da herhangi bir yasa veya bir anlaşma sonucu finansal ve faaliyet politikaları ile ilgili kararlarında tek başına etkin rol oynama gücünün olmasıdır. Kontrol gücünün varlığını gösteren temel kriter, ana ortaklık bankanın doğrudan veya dolaylı olarak ilgili ortaklığın

³ Bu husus Basel-II'de "*reciprocal crossholdings of bank capital*" olarak nitelenmekte ve sermayenin mükerrer sayımının önlenmesi amacıyla bu nitelikteki yatırımların banka sermayesinden düşülmesi yönündeki Basel-I prensibi devam ettirilmektedir. Yasalaşma sürecinde olan 5387 sayılı yeni Bankacılık Kanunu'nun 56 maddesinin 4. fıkrasında yer alan "Bankalar, kendilerinde doğrudan veya dolaylı olarak pay sahibi olan ortaklık ve kuruluşlarda doğrudan veya dolaylı olarak pay sahibi olamazlar, bunların hisse senetlerini rehin olarak kabul edemezler ve karşılığında avans veremezler" hükmü, esasen sermaye azaltıcı işlemlerin önlenmesi amacını gütmekle beraber sermayenin mükerrer kullanımının engellenmesi açısından da önemlidir.

⁴ Barings Bank'ın çöküşü (1995), bulaşma riski (*contagion risk*) olarak da adlandırılan bu riskin yaratabileceği sonuçların önemini gösteren bir örnektir.

⁵ Gayrimenkul iştirakinin iflası sonucu saygınlığını yitiren Beverly Hills National Bank (1973), itibar riski (*reputational risk*) olarak da adlandırılan bu riskin yaratabileceği sonuçların önemini gösteren bir örnektir.

yönetim kararlarında yarıdan fazla oy gücüne sahip olup olmamasıdır⁶. Ancak; bankanın alacakları dolayısıyla edinmek zorunda kaldığı, geçici bir süreyle elde tuttuğu ve yasal düzenlemeler nedeniyle konsolide etmenin mümkün olmadığı hallerde bu kriter açısından istisnalar söz konusu olabilecektir. Bu durumda, konsolidasyon söz konusu olmayacak, ortaklığın gruba atfedilebilen bütün hisse yatırımları ve diğer yasal sermaye yatırımları bankanın bilançosundan düşülecek ve ortaklığın aktif ve pasifleri ile azınlık payları (üçüncü kişilere ait paylar) bankanın bilançosundan çıkartılacaktır.

•İştirakler: Ana ortaklığın, yönetimine ve işletme politikalarının belirlenmesine katılma anlamında devamlı bir bağının ve/veya doğrudan veya dolaylı olarak sermaye ve yönetim ilişkisinin bulunduğu ya da sermayesinde %20 veya daha fazla, %50'den az oranda⁷ paya veya bu oranda yönetime katılma hakkına sahip olması halinde söz konusu ortaklıktaki payın *önemli* olduğu değerlendirilmektedir. Prensip olarak bu nitelikteki ortaklıklar ise oransal konsolidasyona tabi tutulacak, bunun mümkün veya uygun olmadığı hallerde ise yatırım tutarı banka sermayesinden indirilecektir.

Diğer taraftan, Basel-II'de "finansal faaliyetler" teriminin sigorta faaliyetlerini ve "finansal kuruluşlar" teriminin sigorta şirketlerini kapsamadığı açıkça belirtilmiştir⁸. Buna göre ana faaliyet konuları sigortacılık olan bağlı ortaklık ve iştiraklerin doğrudan doğruya sermayeden indirilmesi prensibi benimsenmiştir. Bu sayede bankanın ortaklık dolayısıyla üstlenmiş olduğu riskler (*entrepreneurial risks*) bankacılık grubunun bütünü açısından net bir biçimde ele alınmış olacaktır. Ancak rekabet eşitliği ile ilgili kimi özel hususlar nedeniyle bazı istisnalar da söz konusu olabilecektir. Basel-II içerisinde, hali hazırda bu tip iştiraklerin risk ağırlığına tabi tutulduğu ülkelerde, denetim otoritelerinin bu yaklaşımın devam ettirilmesi ve risklerin toplulaştırılması (*risk aggregation*) yaklaşımının benimsenmesi mümkün kılınmıştır. Söz konusu tercihin benimsenmesi durumunda sigortacılık alanında faaliyet gösteren kuruluşlarda bankanın sahip olduğu azınlık payları (bağlı ortaklık veya iştirakler için belirlenen asgari limitlerin altında kalan paylar) sermaye yeterliliği hesaplamalarında bankanın sermayesini oluşturan kalemler içerisinde yer almayacaktır. Ayrıca bankaların sigortacılık alanında faaliyet gösteren bağlı ortaklıklar için hesaplanacak sermaye fazlasının⁹ sermaye yeterliliği hesaplamalarına dahil edilebilmesi oldukça katı bir takım

⁶ TBMM'nin gündeminde olan 5387 sayılı yeni Bankacılık Kanunu'nun 3. maddesinde kontrol, bir tüzel kişinin; sermayesinin, asgarî yüzde elli birine sahip olma şartı aranmaksızın, çoğunluğuna doğrudan veya dolaylı olarak sahip olunması veya bu çoğunluğa sahip olunmamakla birlikte imtiyazlı hisselerin elde bulundurulması veya diğer hissedarlarla yapılan anlaşmalara istinaden oy hakkının çoğunluğu üzerinde tasarrufla bulunulması suretiyle veya herhangi bir suretle yönetim kurulu üyelerinin karara esas çoğunluğunu atayabilme ya da görevden alma gücünün elde bulundurulması olarak tanımlanmıştır.

⁷ Söz konusu oranlar esasen ulusal denetim otoriteleri tarafından belirlenecek olmakla beraber, Basel-II'de Avrupa Birliği düzenlemesi temel alınarak %20-%50 eşik değerleri önerilmektedir.

⁸ Oysa cari mevzuatımızda, ana faaliyet konusu sigortacılık olan ortaklıklar diğer finansal kuruluşlar ile aynı çerçevede ele alınmaktadır. Avrupa Birliği mevzuatında ise sigortacılık faaliyetlerinin finansal faaliyetler içerisine dahil edilip edilmeyeceği hususu ulusal denetim otoritelerinin inisiyatifine bırakılmıştır.

⁹ Basel-II içerisinde, sermayeden indirim yaklaşımında, ortaklıktaki yatırım tutarı ve söz konusu ortaklık için ilgili mevzuata göre bulundurulması gereken sermaye tutarından düşük olanı banka sermayesinden indirilmekte ve ortaklıktaki yatırım tutarının bulundurulması gereken sermaye tutarını aşan kısmı (sermaye fazlası, *surplus capital*) olağan hisse senedi yatırımları gibi riskle ağırlıklandırılmaktadır.

kriterlere bağı olacak¹⁰ ve sigortacılık iştiraklerindeki sermaye fazlası hiçbir şekilde dikkate alınmayacaktır.

Bilindiği üzere, Basel-I düzenlemesinde mali sektör dışındaki şirketlere olan iştirak tutarları herhangi bir oransal sınırlamaya tabi olmaksızın risk ağırlıklandırma işlemine tabi tutulmaktadır. Basel-II ise belli bir düzeyi aşan ticari iştirakleri “önemli iştirakler” olarak ele almakta ve bu nitelikteki iştiraklerin sermayeden indirilmesi yükümlülüğünü getirmektedir. Buna göre önemli sayılmayacak iştirak tutarı, münferit bir ortaklık açısından banka sermayesinin azami %15’i olacak ve bu nitelikteki iştiraklerin genel toplamı banka sermayesinin %60’ını geçemeyecektir¹¹. Herhangi bir ticari iştirakin anılan sınırlar içinde kalan kısmı risk ağırlığına tabi tutulurken iştirakin *bu oransal sınırları aşan kısmı* önemli sayılacak ve banka sermayesinden indirilecektir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, Basel-II içerisinde belli koşullar dahilinde ticari iştiraklerin de sermayeden indirilecek kalemlere dahil edilmiş ancak ticari iştirak edinme konusunda bankalara *açık* bir yasak getirilmemiş olduğudur.

Cari mevzuatımız uyarınca bankalar mali kurumlar dışındaki bir ortaklığa *kendi özkaynaklarının* en fazla %15’i oranında iştirak edebilmekte ve bu iştiraklere yatırılabilecekleri kaynakların toplam tutarı banka özkaynaklarının %60’ı ile sınırlanmış bulunmaktadır¹². *İştirak edilen ortaklığın sermayesinin* %10’undan az olan tutarlar ise bu sınırların hesabında dikkate alınmamaktadır. 5387 sayılı yeni “Bankacılık Kanunu”nun 56. maddesinde ise bankaların; kredi kuruluşları ve finansal kuruluşlar dışındaki bir ortaklıktaki payının kendi özkaynaklarının %15’ini, bu ortaklıklardaki paylarının toplam tutarının ise kendi özkaynaklarının %60’ını aşamayacağı, zikredilen sınırların aşılması halinde, aşım tutarının özkaynak hesaplamasında *ana sermayeden* indirim kalemi olarak dikkate alınacağı belirtilmektedir. Basel-II’de ise aşım tutarlarının *%50 oranında ana sermayeden ve %50 oranında katkı sermayeden* indirilmesi öngörülmektedir. BDDK tarafından 22.06.2002 tarihinde 24793 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olan Konsolide Mali Tabloların Düzenlenmesi, Bağlı Ortaklık, Birlikte Kontrol Edilen Ortaklık ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesi Standardı Hakkında Tebliğ’de (Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 15 Sayılı Tebliğ), sermayesi veya yönetimi doğrudan veya dolaylı olarak ana ortaklık banka tarafından kontrol edilen, ana faaliyet konuları sigortacılık olan ve bu konulardaki özel kanunlara göre izin ve ruhsat ile faaliyet gösteren yurtiçinde veya yurtdışında kurulu bulunan ortaklıklar, konsolidasyona tabi tutulmaktadır. Aşağıda belirtilen durumlardan herhangi birinin varlığı halinde ise, ilgili bağı ortaklık veya iştirak konsolidasyon kapsamına alınmamaktadır.

¹⁰ Örneğin kontrol gücüne sahip olunmayan bağı ortaklıklardaki sermaye fazlası, bankanın sahip olduğu ortaklık payı nispetinde dikkate alınabilecektir.

¹¹ Basel-II’de, söz konusu oranlardan daha yüksek olmamak üzere, denetim otoritelerine ulusal muhasebe uygulamaları veya denetim süreci teamülleri doğrultusunda hangi iştiraklerin önemli sayılacağına tespitinde daha katı eşik değerler belirleme opsiyonu tanınmıştır.

¹² 23 Haziran 1999 tarih ve 23734 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olan 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nun 12. Maddesi, bankaların belirtilen sınırları aşan oranda ticari iştirak edinmelerine imkan tanımamaktadır.

1- Grubun bağı ortaklık üzerindeki kontrolünün geçici olması (geçici kontrol, ilgili ortaklığın üzerinde kesintisiz olarak 6 aydan fazla sürdürülemeyecek kontrolü ifade eder),

2- Grubun sahip olduğu sermaye payı veya oy hakkı veya yönetimin çoğunluğunu belirleme hakkının, bağı ortaklığı kontrol etme gücünü sağlamaması ya da sözleşme veya mevzuat hükümleri nedeniyle ya da diğer zorlayıcı nedenlerle bağı ortaklığın kontrol edilmesinde grubun sürekli olarak bir kısıtlama ile karşılaşması,

3- Bağı ortaklığın uzun dönemli ciddi kısıtlamaların bulunduğu bir ortamda faaliyet göstermesi nedeniyle, grubun bu ortaklığın üzerindeki kontrolünün imkansız hale gelmesi,

4- Resmi makamlardan alınacak belgelerle tevsik edilmesi kaydıyla, konsolide mali tabloların düzenlenmesi için gerekli mali tablo ve bilgilerin ana ortaklık bankaca elde edilmesinde yasal sınırlamalar ile yurtdışındaki farklı ortaklıkların sahip oldukları muhasebe düzenleri bakımından önemli kısıtlamaların mevcut olması.

Bu çerçevede konsolidasyona tabi tutulmayan bağı ortaklıklar, BDDK tarafından 22.06.2002 tarihli 24793 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi Standardı kapsamında ele alınmakta ve sermayeden indirilmektedir. Dikkat edilmesi gereken husus cari mevzuatımızda sigortacılık alanında faaliyet gösteren ortaklıkların konsolidasyon kapsamında ele alınabildiğidir. Oysa Basel-II’de sigortacılık faaliyetleri finansal faaliyetler kapsamında sayılmamakta ve bu nitelikteki ortaklıkların konsolidasyona tabi tutulması mümkün olmamaktadır. Daha önce de belirtilmiş olduğu üzere, Basel-II’de prensip olarak sigortacılık alanında faaliyet gösteren iştiraklerin sermayeden indirilmesi öngörülmekte, ancak mevcut mevzuatlarında sigorta iştiraklerini %100 risk ağırlığına tabi tutan ülkelerin bu uygulamalarını devam ettirebilecekleri veya sigorta iştiraklerine yönelik olarak “Joint Forum” tarafından önerilen grup bazında ölçüm yöntemlerinin kullanılabileceği ifade edilmektedir. Bilindiği üzere, Joint Forum 1996 yılında çeşitli ülkelerin bankacılık, sigorta ve sermaye piyasası otoritelerinin temsilcileri ile Basel Bankacılık Gözetim Komitesi, Uluslararası Sigorta Gözetim Otoriteleri Birliği (*International Association of Insurance Supervisors*) ve Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Organizasyonu (*International Organization of Securities Commission*) temsilcilerinin katılımıyla oluşturulan ve AB Komisyonu’nun da gözlemci sıfatıyla katılım sağladığı ortak bir forumdur.

Forum, Şubat 1999’da yayımlamış olduğu “Finansal Toplulukların Denetimi” (*Supervision of Financial Conglomerates*) başlıklı dokümanda amacının uygulanması zorunlu kural ve yöntemler belirlemek veya bağlayıcı nitelikte düzenlemeler yapmaktan ziyade sermaye yeterliliğinin grup bazında hesaplanması ve belirli bazı uygulamaların finansal gruplar üzerinde meydana getireceği etkilerin değerlendirilmesine yönelik yöntemlerin ortaya konulmasını sağlamak olduğunu belirtmiştir. Forum’un, “Risklerin Toplaştırılması ve Bütünleştirilmesi Alanındaki Gelişmeler” (*Trends in Risk Integration and Aggregation*) başlığıyla yayımlamış olduğu

dokümanda ise finansal holdingler bünyesinde faaliyet gösteren bankalar, sigortacılık kuruluşları ve menkul kıymet aracı kuruluşlarının sermaye yeterliliğinin tespiti sürecinde ele alınmasına ilişkin esaslar ortaya konulmuştur. Forum tarafından yayımlanan bu dokümanlar çerçevesinde, sermaye yeterliliğinin grup bazında değerlendirilmesinde bankaların ortaklık yapısının ve karşı karşıya bulunulan risklerin niteliğine göre aşağıda sıralanan ve farklı esaslara dayanmakla birlikte birbirine oldukça yakın sonuçlar veren alternatif yöntemlerin kullanılması söz konusu olabilecektir¹³:

(i) *Gruplandırma yöntemi (building block prudential approach)*

Bu yöntemde topluluk içindeki tüm birimlerin bilanço içi ve bilanço dışı kalemleri konsolide edilerek grup içi işlemler elimine edilmektedir. Daha sonra konsolide edilmiş bilanço içi ve bilanço dışı hesaplar topluluk içinde yer alan kuruluşların denetim çerçevesi/rejimine göre bankalar, sigorta şirketleri, aracı kurumlar ve denetim dışı şirketler olmak üzere farklı 4 bloka/sektöre ayrılmakta ve her bir şirket için sermaye gereksinimi, denetim dışı şirketler için de yaklaşık sermaye gereksinimi (*capital proxy*) hesaplanmaktadır. Sermaye açığı/fazlasının hesaplanabilmesi için her bir iştirakin esas sermayesinden yasal sermaye gereksinimi düşülmekte, ayrıca şirketler arasında transfer imkanı bulunmayan sermaye fazlaları dikkate alınmamaktadır. Bireysel sermaye gereksinimlerinin toplanması sonucu bulunacak tutarın grup bazında hesaplanan sermaye ile karşılaştırılması sonucu grup bazında sermaye açığı/fazlası tespit edilmektedir.

(ii) *Risk bazlı toplulaştırma yöntemi (risk-based aggregation approach)*

Bu yöntemin, konsolidasyon yönteminin kullanılmadığı, grup içi işlemlerin net olarak belirlenemediği veya bu işlemleri elimine etmenin uygun olmadığı durumlarda kullanılması ön görülmüştür. Yöntem, konsolide olmayan finansal tabloları esas almaktadır. Denetim kapsamındaki her bir banka, aracı kurum ve sigorta şirketi için hesaplanan yasal sermaye gereksinimi ile denetim dışı şirketler için hesaplanacak yaklaşık sermaye gereksinimi toplanmaktadır. Grup sermayesi, ana kuruluş ve iştiraklerin sermayelerinin toplanması ve bulunan toplam sermayeden ana kuruluşun iştiraklerdeki ortaklık payının maliyet esasına göre belirlenmiş defter değerinin indirilmesi yoluyla hesaplanmaktadır.

(iii) *Risk bazlı indirme yöntemi (risk-based deduction approach)*

Yöntem risk bazlı toplulaştırma yöntemi ile benzerlik göstermekle beraber grup içindeki şirketlerin sermaye miktarı ve grup içinde transfer edilebilirliği üzerinde durmaktadır. Her aşamada iştirak edilen ortaklık payının defter değeri, iştirak eden şirketin bilançosundan indirilmekte ve söz konusu şirketin bilançosuna iştirakin sermaye açığı veya fazlası eklenmektedir. İştirakin diğer grup şirketlerinde var olan

¹³ Sermayenin mükerrer sayımının önlenmesi amacıyla yönelik olarak kullanılan ve toplam indirim yöntemi olarak da adlandırılan “geri azaltım” (*fallback*) yöntemi sadece ana ortaklık düzeyinde uygulanabildiği için dikkate alınmamıştır.

yatırımlarına da aynı işlemin uygulanması gerekmektedir. Ayrıca iştirakin pay sahibi şirket ile karşılıklı olarak sahip olduğu doğrudan ve dolaylı haklar da indirim kalemi kabul edilmekte, kısaca iştirakler kısmi konsolidasyona tabi tutularak ana kuruluşun sermayesi iştiraklere yapılan defter değeri kadar azaltılmaktadır. Grup bazında sermaye açığının veya fazlasının bulunabilmesi için ana kuruluşun yukarıda anlatılan işlemler vasıtasıyla uyumlaştırılmış sermayesinden yine ana kuruluşun bireysel sermaye gereksiniminin çıkartılması gerekmektedir.

Bu bağlamda, ulusal denetim otoritesi tarafından sigortacılık faaliyetlerinin ve sigortacılık risklerinin yapısı ilgili ülkenin kendine özgü nitelikleri de dikkate alınarak Joint Forum tarafından önerilen ölçüm yöntemleri çerçevesinde tartışılmalıdır. Yapılacak çalışmaların sigortacılık alanında faaliyet gösteren iştirakler için risk bazlı indirim yönteminin uygulanmasında önemli bir sakınca olmayacağını göstermesi halinde grup içindeki şirketlerin sermaye miktarı ve grup içinde transfer edilebilirliğini de dikkate alan bu yöntemin ve bankaların iştiraklerinin azaltılmasına yönelik politikaların benimsenmesinin yerinde olacağı değerlendirilmektedir. Ülkemiz açısından değerlendirildiğinde, sigortacılık alanında faaliyet gösteren iştiraklerin finansal iştirakler çerçevesinde ele alınmasında esasen önemli bir sakınca bulunmamakla beraber Basel-II'ye uyum açısından bu ortaklıkların konsolidasyon çerçevesinden istisna edilmesi de söz konusu olabilecektir. Ayrıca yeni Bankacılık Kanunu'nu takiben çıkarılacak alt düzenlemelerde kredi kuruluşları ve finansal kuruluşlar dışındaki ortaklıklardaki payların belli eşik değerleri aşması halinde yapılacak indirimlerin bütünüyle ana sermayeden değil de hem ana sermaye hem de katkı sermayeden düşülebilmesine yönelik bir değişiklik yapılması da Basel-II düzenlemesine uyum çerçevesinde değerlendirilebilecektir.

Calculation of Minimum Capital Requirements

2. Where the total expected loss amount is less than total eligible provisions, as explained in paragraphs 380 to 383, banks may recognize the difference in Tier 2 capital up to a maximum of 0.6% of credit risk-weighted assets. At national discretion, a limit lower than 0.6% may be applied (paragraph 43).

Asgari Sermaye Yeterliliğinin Hesaplanması

2. 380 ila 383 numaralı paragraflarda açıklandığı üzere, beklenen kayıplar toplamının, kabul edilen karşılıkların toplamından az olması durumunda, bankalar risk ağırlıklı varlıklar toplamının en fazla %0,6'sına kadar olmak üzere aradaki farkı katkı sermayeye dahil edebilirler. **Ulusal inisiyatife bağlı olarak**, % 0,6'dan daha düşük bir limit de uygulanabilecektir (43 numaralı paragraf).

Açıklama

Karşılık terimi, krediler ile diğer alacaklardan doğmuş veya doğması beklenen ancak miktarı kesin olarak belli olmayan zararların karşılanması amacıyla hesaben ayrılarak gider yazılan tutarları ifade etmek için kullanılmaktadır. Karşılıklar, genellikle karşılık doğuran yükümlülüğü sona erdirmek için gerekli olan tutarın ve kaynak çıkışı zamanının belirsiz olması nedeniyle bankanın diğer yükümlülüklerinden ayrılırlar. Karşılıklar, nitelikleri itibariyle iki grupta ele alınabilecektir.

Özel karşılıklar: Bankanın kredi portföyünde, sorunlu hale geldiği belirlenmiş ancak tam olarak zarar niteliği kesinleşmemiş belirli bir alacak için ayrılan karşılıklardır.

Genel karşılıklar: Gelecek döneme ait belirsizlikler için ihtiyaten ayrılan ve tanımlanmamış aktifler ya da gelişmeler için ayrılan karşılıklardır.

Bilindiği üzere cari mevzuatımızda karşılıklarla ilgili temel düzenleme, BDDK tarafından 24793 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olan 30.06.2001 tarihli "Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik (Karşılıklar Yönetmeliği)"tir. Bu Yönetmelik'te bankalar tarafından ayrılacak karşılıklar herhangi bir istatistiksel model çerçevesinde ele alınmamıştır. Bu çerçevede, içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlara geçiş sürecinde karşılıklara ilişkin mevzuat hükümlerinin ilgili modeller çerçevesinde gözden geçirilmesi söz konusu olabilecektir.

Esasen genel karşılıklar, gelirleri azaltmakta ancak, varlıkların kayıtlı değerlerinde bir azalmaya neden olmamaktadır. Tespit edilmiş kredi kayıpları için ayrılan özel karşılıklar ise, gelirler yanında varlıkların kayıtlı değerlerini de pasif nitelikli aktifi düzenleyici bir hesap olmaları dolayısıyla düşürmektedir. Özel karşılıklar bilançonun aktifinde ilgili kalem altında bir indirim kalemi olarak, genel karşılıklar ise pasifte, yükümlülük olarak raporlanmaktadır. Karşılıklar Yönetmeliği'nde bankaların, kredilerini ve diğer alacaklarını tahsil kabiliyetine ve

borçluların kredi değerliliğine göre aşağıda belirtilen gruplar itibariyle sınıflandırarak izlemek zorunda oldukları belirtilmiştir:

1. Standart Nitelikli Krediler ve Diğer Alacaklar (Ödemeleri süresinde yapılan, gelecekte de geri ödeme sorunları beklenmeyen, tamamen tahsil edilebilecek nitelikte olan alacaklar).
2. Yakın İzlemedeki Krediler ve Diğer Alacaklar (Geri ödenmesi kuvvetle muhtemel bulunmakla beraber, mazur görülecek çeşitli nedenlerle anapara veya faiz ödemelerinin tahsili, vadelerinden veya ödenmesi gereken tarihlerden itibaren 90 günü geçmeyen şekilde geciken alacaklar).
3. Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar (Anaparanın, faizin veya her ikisinin tahsili vadesinden veya ödenmesi gereken tarihlerden itibaren 90 günden fazla geciken ancak 180 günü geçmeyen alacaklar).
4. Tahsili Şüpheli Krediler ve Diğer Alacaklar (Anaparanın, faizin veya her ikisinin tahsilinin gecikmesi 180 günü geçen, ancak 1 yılı geçmeyen alacaklar).
5. Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar (Anaparanın veya faizin veya her ikisinin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren tahsili 1 yıldan fazla gecikmiş olan alacaklar).

Yönetmelikte belirtilen sınıflandırma sistemi bakımından fiilen gerçekleştiği kabul edilen temel kriter, krediler ve diğer alacakların tahsillerinin, gruplara ilişkin tanım ve açıklamalarda belirtilen süreler kadar gecikmesidir. Söz konusu süreler 90 güne kadar, 90-180 gün arası, 180 gün-1 yıl arası ve 1 yılı aşan olmak üzere 4 gruptur.

Basel-I çerçevesinde genel karşılıklar ve genel kredi karşılıkları beraber ele alınmakta ve bu karşılıklar toplamının risk ağırlıklı varlıkların %1,25'ine kadar olan kısmının katkı sermaye içerisinde yer alması kabul edilmektedir. BDDK tarafından 27 Haziran 2001 tarihinde 24445 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Bankaların Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik"te ise genel kredi karşılığı tutarı ve azami ana sermayenin yüzde yirmi beşine kadar olmak üzere muhtemel riskler için ayrılan serbest karşılıkların toplam tutarının katkı sermayeye dahil edileceği belirtilmektedir.

Diğer yandan, Basel-II'de ise *sadece standart yaklaşım için* genel karşılıklar ve genel kredi karşılıkları beraber ele alınmakta ve bu karşılıklar toplamının risk ağırlıklı varlıkların %1,25'ine kadar olan kısmının katkı sermaye içerisinde yer alması kabul edilmekte, ancak gelişmiş yaklaşımlar söz konusu olduğunda, bankalarca hesaplanacak beklenen kayıp tutarının bankaca ayrılan karşılık tutarını aşan kısmının sermayeden indirilmesi¹⁴ gerekmektedir.

¹⁴ Hesaplanacak beklenen kayıp tutarının %50'si ana sermayeden ve kalan %50'si katkı sermayeden indirilecektir. Bu husus katkı sermaye, üçüncü kuşak sermaye ve ana sermaye içerisinde yer alan bazı kalemlerle ilgili azami limitlerin belirlenmesi açısından önemlidir.

Bu çerçevede, belirli bir oran dahilinde de olsa söz konusu farkın sermaye yeterliliği hesaplamalarına dahil edilmesi hem gelişmiş yaklaşımların aleyhine gibi görünen bu hükmün yumuşatılması hem de ekonomik ve yasal sermayenin uyumlaştırılması; Basel-II'ye geçiş ile birlikte bankaların sermaye yeterlilik rasyosunda (SYR) yaşanabilecek dalgalanmaların önlenmesi açısından olumlu olacaktır.

Bankaların sermaye tabanının hesaplanması ile ilgili ülkemiz düzenlemelerinin büyük ölçüde Basel düzenlemeleri ile uyumlu olduğu malumdur. Ancak, beklenen kayıplar ile ilgili olmamakla beraber sermayeye dahil edilecek kalemler arasında yer alması sebebiyle menkul değerler değer artış fonlarına ilişkin ülkemiz uygulaması ile ilgili kimi hususlara bu madde vesilesiyle değinilmesi de yerinde olacaktır. Şöyle ki cari mevzuatımızda söz konusu değer artış fonlarının hiçbir indirim veya sınırlamaya tabi olmaksızın katkı sermaye içerisine dahil edildiği görülmektedir. Oysa Basel-I Uzlaşısı 17. paragraf kapsamında bankaların portföylerinde yer alan menkul kıymetlerin yeniden değerlemesi sonucu oluşacak farkların özkaynaklar içerisinde göz önüne alınabilecek kısmının belirlenmesinde bu kıymetlerin defter değeri ile piyasa değeri arasındaki farka piyasadaki fiyat dalgalanmalarını ve bu değer artışlarının realize olması durumunda maruz kalınacak vergilerin etkisini yansıtmak üzere belli bir iskonto (%55 önerilmiştir) uygulanacağı öngörülmektedir.

3. The Committee believes it is appropriate for supervisors to apply prudential floors to banks that adopt the IRB approach for credit risk and/or the AMA for operational risk following year-end 2008. For banks that do not complete the transition to these approaches in the years specified in paragraph 46, the Committee believes it is appropriate for supervisors to continue to apply prudential floors – similar to those of paragraph 46 – to provide time to ensure that individual bank implementations of the advanced approaches are sound. However, the Committee recognizes that floors based on the 1988 Accord will become increasingly impractical to implement over time and therefore believes that supervisors should have the flexibility to develop appropriate bank-by-bank floors that are consistent with the principles outlined in this paragraph, subject to full disclosure of the nature of the floors adopted. Such floors may be based on the approach the bank was using before adoption of the IRB approach and/or AMA (paragraph 49).

3. Basel Bankacılık Denetim Komitesi (Komite), denetim otoritelerinin, 01.01.2009 tarihinden itibaren kredi riskinin hesaplanmasında içsel derecelendirme yaklaşımını (İDD yaklaşımı) ve/veya operasyonel risklerin hesaplanmasında Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımını (GÖY) benimseyen bankaları, ihtiyatlı asgari sermaye yükümlülüklerine tabi tutmasının uygun olacağı kanaatindedir. Komite, 46 numaralı paragrafta belirtilen süreler içerisinde bu yaklaşımlara geçişi tamamlayamayan bankalar için denetim otoriteleri tarafından - 46 numaralı paragraftakilere benzer - ihtiyatlı asgari sermaye yükümlülüğü düzenlemelerinin uygulanmasına devam edilmesinin, gelişmiş yaklaşımların banka bazında doğru şekilde uygulanmasını temin için gerekli zamanı sağlaması açısından uygun olacağı görüşündedir. Ancak, Komite 1988 Uzlaşısı'na dayalı olarak belirlenen asgari sermaye seviyelerinin uygulanmasının zaman içinde artan biçimde elverişsiz hale geleceğini belirtmekte ve bu nedenle, denetim otoritelerinin, bu paragrafta ana hatları ortaya konulan ilkelerle uyumlu olarak, her bir banka için asgari sermaye düzeyini, benimsenen asgari seviyelerin yapısına ilişkin detaylı açıklama yapmak koşuluyla, **ayrı ayrı belirleyebilme esnekliğine** sahip olması gerektiği kanaatindedir. Bu asgari seviyeler, bankanın içsel derecelendirme ve/veya gelişmiş ölçüm yaklaşımlarını benimsemesinden önce uygulamış olduğu yaklaşım **dikkate alınarak belirlenebilir**.

Açıklama

Bilindiği üzere, Basel-II'nin Komite üyesi ülkelerde faaliyet gösteren uluslararası düzeyde aktif bankalar için standart bir yürürlüğe giriş tarihi bulunmaktadır. Komite hem uluslararası bankacılık sisteminin sermaye yeterlilik düzeyinde önemli dalgalanmalar olmasının önlenmesi, hem de Uzlaşılı'da yer alan yöntem ve parametrelerin etkinliği tespit edilmeksizin asgari sermaye gereksiniminin yanıtıcı biçimde düşmesini önlemek amacıyla bir geçiş süreci boyunca SYR hesaplamalarında Basel-I Uzlaşılı hükümlerine de yer vermiş bulunmaktadır. Basel-II'nin özel hükümler çerçevesinde uygulanacağı 2006-2009 yılları arasındaki geçiş dönemine ilişkin esaslar Tablo 1'de özetlenmektedir.

Tablo 1: Geçiş Süreci Takvimi

	2006	2007	2008	2009
Temel İDD Yaklaşımı	Paralel Hesaplama	%95	%90	%80
Kredi Riski ve/veya Operasyonel Risk İçin Gelişmiş Yaklaşımlar	Paralel Hesaplama veya Etki Çalışmaları	Paralel Hesaplama	%90	%80

Tablo 1'e göre Basel-II; kredi riskinde temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlar için 01.01.2007 tarihinde, kredi riski ve/veya operasyonel risk için gelişmiş içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlar için de 01.01.2008 tarihinde yürürlüğe girecektir. Temel İDD için bir yıllık, diğer yaklaşımlar için ise iki yıllık bir *paralel uygulama süreci* ve sırasıyla üç ve iki yıl olmak üzere *geçiş süreci* söz konusu olacaktır.

Paralel uygulama ve geçiş süreci oldukça farklı nitelik taşımaktadır. Paralel uygulamada sermaye yeterliliği hem Basel-I hem Basel-II hükümlerine göre hesaplanmakla birlikte asgari sermaye yükümlülüğünün tespiti açısından Basel-II çerçevesinde yapılacak hesaplamaların yasal geçerliliği bulunmamaktadır, oysa geçiş sürecinde bulundurulması gereken asgari sermaye düzeyi esas itibarıyla Basel-II hükümleri çerçevesinde belirlenecek, ancak, bankaların Basel-I ve Basel-II'ye göre hesaplayacakları asgari sermaye tutarları arasında fark bulunması halinde¹⁵, risk-ağırlıklı varlıklara bu farkın 12,5 katının eklenmesi gerekecektir. Bir sonraki aşamada, risk ağırlıklı varlıklar toplamına içinde bulunulan yılın gerektirdiği ayarlama faktörü uygulanarak "sermaye tabanı" tespit edilecektir. 2007 yılında temel İDD yaklaşımını uygulayan bankalar için bu ayarlama faktörü %95; 2008 yılında (i) temel ve/veya gelişmiş İDD yaklaşımlarını ve/veya (ii) gelişmiş ölçüm yaklaşımlarını uygulayan bankalar için %90 ve 2009 yılı için bu yöntemleri uygulayan bankalar için %80 olacaktır. Esasen 3. İstişare Metni'nde Basel-I hesaplamalarının esas alınacağı geçiş süreci uygulamasının hem gelişmiş hem içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlar için 2 yıl süreyle geçerli olması ve her iki yaklaşım için de düzeltme faktörünün ilk yıl için %90 ve ikinci yıl için %80 olarak uygulanması ön görülmektedir¹⁶.

¹⁵ Aradaki fark, Basel-I'e göre hesaplanan sermaye düzeyinin Basel-II'ye göre hesaplanacak sermaye düzeyini aşan kısımdır. Bunun tersi durumda, risk ağırlıklı varlıklardan herhangi bir indirim yapılması söz konusu olmamaktadır.

¹⁶ 2. İstişare Metni'nde ise söz konusu geçiş süreci hesaplamalarının sadece gelişmiş içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlar için geçerli olacağı ve düzeltmelerde temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşım çerçevesinde hesaplanan sermaye gereksiniminin esas alınacağı belirtiliyordu.

Buna göre, Uzlaşı yürürlüğe girdiği tarihte gelişmiş yöntemleri kullanacak olan bankaların bu yöntemler yoluyla hesaplayacakları asgari sermaye gereksinimi Basel-I hükümlerine göre hesaplanacak asgari sermaye düzeyinin bir minimumu olacaktır. 3. maddede ise benzer bir paralel ölçüm-sermaye tabanı uygulamasının risk ölçümünde model yaklaşımına 01.01.2007 tarihinden sonra geçecek bankalar için de geçerli kılınması önerilmektedir.

Gelişmiş ülkeler dışındaki ülkelerin bankacılık sistemlerinde risklerin ölçüm ve yönetiminde istatistiksel model kullanımının görece yeni bir husus olduğu ve Uzlaşımın esasen gelişmiş ülkelerin uluslararası alanda aktif bankalarını hedeflediği göz önüne alındığında, hangi tarih olduğu önemli olmaksızın içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlar ve gelişmiş ölçüm yaklaşımlarını benimseyecek bankalar için böyle bir uygulamaya gidilmesi söz konusu olabilecektir. Esasları Basel Komitesince saptanmış olan 2006–2009 dönemi sonrasında cari olabilecek böyle bir uygulama çerçevesinde, asgari oranlar veya geçiş süreleri bankalar/banka grupları bazında farklılaştırılabilir veya bankacılık sektörün bütünü için standart bir prosedür öngörülebilir. Banka (veya banka grupları) bazında farklılaştırma yönünde karar alınması halinde, Basel-II hükümleri yerine bankanın daha önce kullanmış olduğu yöntemin baz alınması da düşünülebilir (örneğin daha önce alternatif standart veya standart yaklaşım uygulayan bir bankanın sermaye tabanının bu yöntemlere göre belirlenmesi gibi). Ayrıca ülkeler açısından her bir banka için asgari sermaye düzeyinin ayrı ayrı belirlenmesi yetkisinin Basel-II uyum sürecinin tamamlanmasından sonra kullanılması, uyum aşaması süresince ise standardizasyon sağlanmasının uygun olacağı mütalaa edilmektedir.

Credit Risk - The Standardised Approach

The Mapping Process

4. Supervisors will be responsible for assigning eligible ECAIs' assessments to the risk weights available under the standardised risk weighting framework, i.e. deciding which assessment categories correspond to which risk weights. The mapping process should be objective and should result in a risk weight assignment consistent with that of the level of credit risk reflected in the tables above. It should cover the full spectrum of risk weights (paragraph 92).

Kredi Riski –Standart Yaklaşım

Eşleştirme Süreci

4. **Denetim otoriteleri**, Bağımsız Kredi Derecelendirme Kuruluşları (BKDK) tarafından verilmiş olan derecelendirme notlarının standart risk ağırlıkları yaklaşımı içerisinde yer alan risk ağırlığı kategorilerinden **hangilerine karşılık geldiğinin tespit edilmesinden sorumludur**. Eşleştirme süreci, objektif olmalı ve kredi risklerinin yansıtıldığı tablolarla uyumlu sonuçlara ulaşmalıdır. Bu süreç, öngörülen tüm risk ağırlıklarını kapsamalıdır (92 numaralı paragraf).

Açıklama

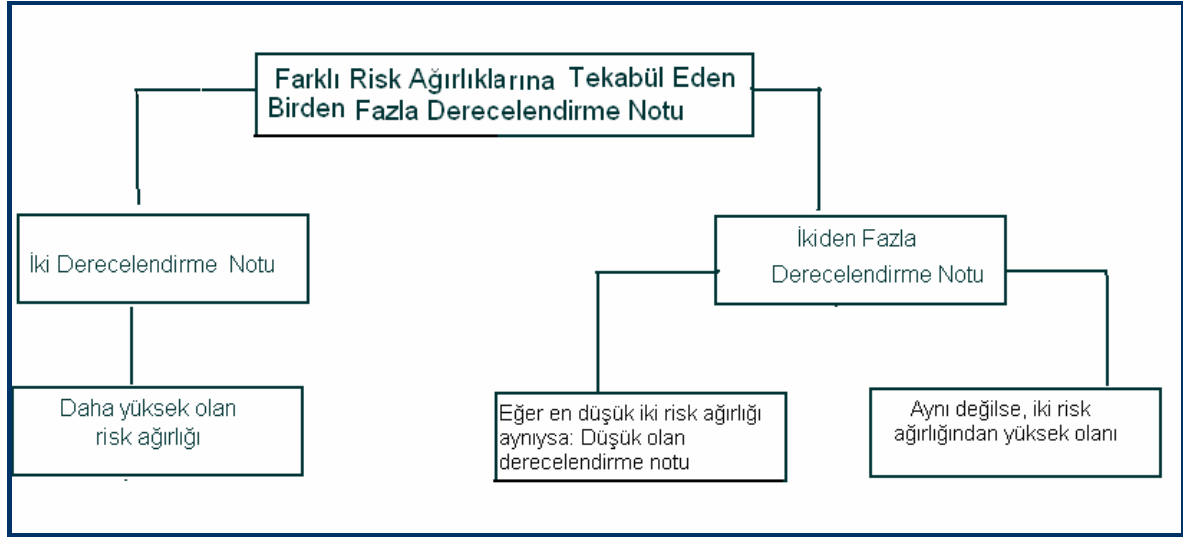
Bağımsız kredi derecelendirme kuruluşları tarafından verilmiş olan derecelendirme notlarının standart risk ağırlıkları yaklaşımı içerisinde yer alan risk ağırlığı kategorileri ile eşleştirilmesinde, BDDK tarafından gerçekleştirilen sayısal etki çalışmalarında Basel-II metni-Ek 2'de yer alan aşağıdaki Tablo kullanılmıştır.

Tablo 2: Derecelendirme Notlarının Eşleştirilmesi

Standard & Poor's	Moody's	Fitch IBCA	Hazine ve Merkez Bankası	Opsiyon-1	Opsiyon-2	Opsiyon-2 (kısa vade)	Kurumsal Krediler
AAA AA+ AA AA-	Aaa Aa1 Aa2 Aa3	AAA AA+ AA AA	0%	20%	20%	20%	20%
A+ A A-	A1 A2 A3	A+ A A-	20%	50%	50%	20%	50%
BBB+ BBB BBB-	Baa1 Baa2 Baa3	BBB+ BBB BBB-	50%	100%	50%	20%	100%
BB+ BB BB- B+ B B-	Ba1 Ba2 Ba3 B1 B2 B3	BB+ BB BB- B+ B B-	100%	100%	100%	50%	
CCC+ CCC CCC- CC C D	Caa1 Caa2 Caa3 Ca C	CCC+ CCC CCC- CC C D	150%	150%	150%	150%	150%
Derecesiz			100%	100%	20%	20%	100%

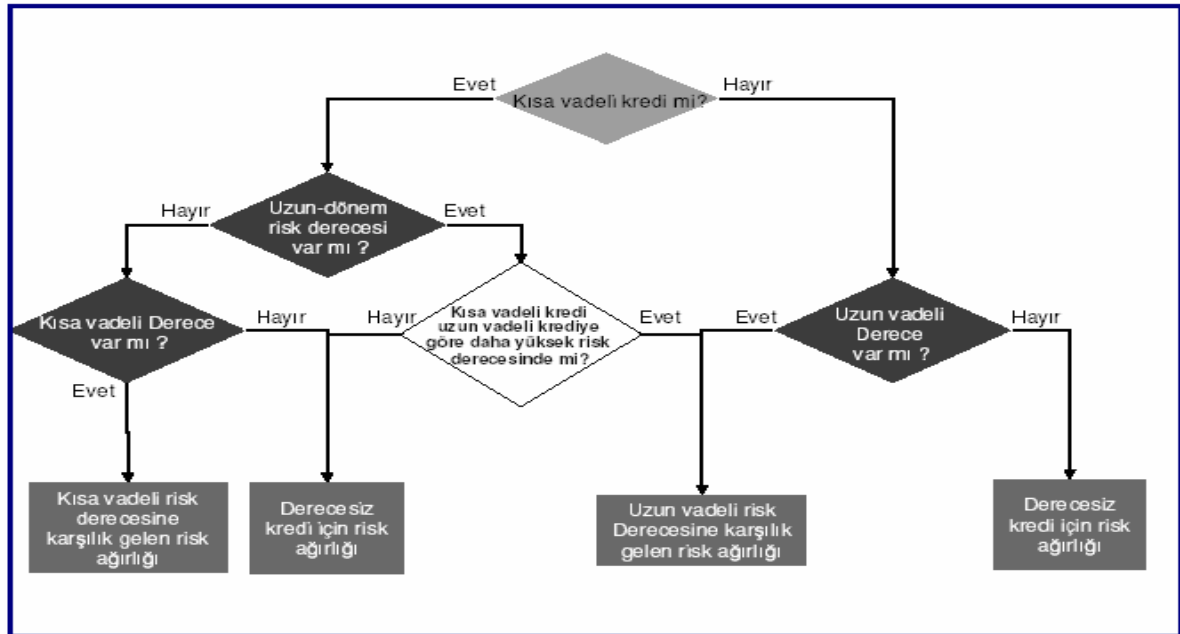
Şekil 1'de, birden fazla derecelendirme notu bulunması durumunda hangi derecelendirme notunun eşleştirme sürecine dahil edileceğinin belirlenmesi konusunda izlenilecek esaslar özetlenmektedir.

Şekil 1: Birden Fazla Derecelendirme Notu Bulunması Durumunda İzlenecek Prosedür

Şekil 2’de ise uzun ve kısa vadeli derecelendirme notlarının kullanımına ilişkin esaslar yer almaktadır.

Şekil 2: Uzun ve Kısa Vadeli Derecelendirme Notlarının Kullanımına İlişkin Esaslar

Buna göre:

- Derecelendirme notları birden fazla risk ağırlığına karşılık geliyorsa, yüksek olan risk ağırlığı kullanılır.
- İkiden fazla risk ağırlığı bulunuyorsa, en düşük ikinci risk ağırlığı kullanılır.
- Yerel ve yabancı para cinsinden dereceler, birbirlerinin yerine kullanılamazlar.¹⁷
- Bir grup şirketinin notu, gruptaki başka bir şirket için kullanılamaz.
- Risk ağırlıklandırma sürecinde, kısa vadeli dereceler krediye ilişkin dereceler olarak dikkate alınır.
- Kısa vadeli dereceler sadece, ilgili oldukları kredi için kullanılabilir.¹⁸
- Kısa vadeli dereceler sadece banka ve şirketlere verilen krediler için kullanılabilir.

sonuçlarına ulaşılabilecektir.

Tablo 2 genel bir bilgi edinilmesi açısından yeterli olmakla birlikte, halen ulusal veya uluslararası alanda faaliyet göstermekte olan tüm derecelendirme kuruluşlarını ve Basel-II'nin uygulanmaya başlaması ile birlikte kurulması veya faaliyet izni alması olası derecelendirme kuruluşlarını kapsamamaktadır. Ayrıca, ülkemiz açısından standart yaklaşımda hangi derecelendirme şirketlerinin notlarının dikkate alınacağı ve bu notlara ilişkin hangi risk ağırlıklarının kullanılacağı hususunda bir düzenleme gereksinimi söz konusu olabilecektir. Derecelendirme Şirketleri ve Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik, BDDK tarafından 30 Mayıs 2005 tarihinde kamuoyuna açıklanan Basel-II'ye Geçişe İlişkin Yol Haritasında öncelikli düzenlemeler arasında yer almaktadır. Eşleştirme sürecinin şeffaf ve bankalar tarafından anlaşılır olmasının ve bu süreçte diğer ülke denetim otoritelerince izlenen yöntemler hakkında görüş alınmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

¹⁷ İstisnai uygulama için bakınız 25. madde.

¹⁸ Bu hükmün de bazı istisnaları bulunmaktadır. Örneğin kısa vadeli derecelendirme notu %100'den daha yüksek bir risk ağırlığını gerektiren ihracı bulunması durumunda ihraççının kısa vadeli derecelendirme notu bulunmayan diğer kısa vadeli alacakları (uzun vadeli ihraçları için %0 risk ağırlığına tekabül eden derecelendirme notu bulursa dahi) için Opsiyon-2'de derecelendirilmemiş alacaklarda geçerli olacak kısa vade avantajı (%20 risk ağırlığı) uygulanamayacak ve bu kredilerin tabi olacağı risk ağırlığı %100'den daha yüksek bir risk ağırlığını gerektiren kısa vadeli derecelendirme notuna göre belirlenecektir.

Claims on Sovereigns

5. *At national discretion, a lower risk weight may be applied to banks' exposures to the sovereign (or central bank) of incorporation denominated in domestic currency and funded in that currency. Where this discretion is exercised, other national supervisory authorities may also permit their banks to apply the same risk weight to domestic currency exposures to this sovereign (or central bank) funded in that currency (paragraph 54).*

Hazineye Kullandırılan Krediler

5. **Ulusal inisiyatife bağlı olarak**, bankaların faaliyette buldukları ülke hazinesinden (veya merkez bankasından) olan ulusal para cinsinden alacakları için - fonlamanın da bu para cinsinden olması kaydıyla- daha düşük risk ağırlıkları kullanılabilir. Herhangi bir ülkenin bu yönde inisiyatif kullanması durumunda, diğer denetim otoriteleri de kendi ülkelerindeki bankalara söz konusu ülke hazinesi ve merkez bankasından ulusal para biriminden olan alacakları için - fonlamanın da bu para cinsinden olması kaydıyla- aynı risk ağırlıklarını kullanma izni verebilirler (54 numaralı paragraf).

Açıklama

Bu hüküm çerçevesinde denetim otoritelerine iki hususta ulusal inisiyatifleri doğrultusunda hareket etme olanağı tanınmıştır. İlki, bankaların faaliyette buldukları ülke hazinesi ve merkez bankasından olan alacakları ile ilgilidir. Diğer yandan denetim otoriteleri, ulusal tercihlerini ilk alternatifte olumlu yönde kullanmış olan (diğer) ülkelerin hazinesi ve merkez bankasından olan alacaklar konusunda da karar vermek durumundadır. Örneğin bir Türk bankasının yukarıda belirtilen tercihli risk ağırlığından yararlanan bir A ülkesi hazinesinden veya merkez bankasından A ülkesi para biriminden olan alacağı için bu tercihli risk ağırlığı kullanabilecek midir?

Bu ulusal inisiyatifin pek çok ülke tarafından kullanılacağı tahmin edilmektedir. Bu çerçevede, karar verilmesi gereken husus söz konusu yetkinin kullanılıp kullanılmayacağından daha çok ne şekilde kullanılacağı ve risk ağırlıklarının ne kadar olması gerektiğidir. Basel-II'ye ilişkin olarak benimseyecekleri ulusal tercihler açısından ülkeler arasında rekabetçi avantaj/dezavantaj yaratmasını engellemeye yönelik olarak; gerek "Uzlaşma Uygulama Grubu" (*Accord Implementation Group*) gerekse de Avrupa Komisyonu bünyesinde faaliyetlerini yürüten Avrupa Banka Denetim Otoriteleri Komitesi" (*Committee of European Banking Supervisors*) tarafından sürekli denetim ve değerlendirmeye tabi tutulacak olmaları, ulusal denetim otoritelerinin kendi inisiyatiflerine bırakılan konularda karar alırken, diğer ülke uygulamalarını dikkate almaları ve objektif davranmalarını zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede, risk ağırlığı belirlenirken, uluslararası piyasalarda ekonomileri ve bankacılık sistemleri Türkiye ile benzerlik gösteren ülkelerin bu konudaki uygulamaları ile uluslararası banka ve derecelendirme kuruluşlarının Türkiye'ye ilişkin risk algılaması önem arz etmektedir. Ayrıca aynı para ile fonlama kriterlerinin açık bir şekilde tanımlanması gerekmektedir. Örneğin, hesaplama tarihi itibarıyla bankanın ulusal para cinsinden kamu menkul kıymetleri toplam maliyet (alış değeri

esas alınarak belirlenecektir) tutarı kadar ulusal para cinsinden kaynak bulabilmiş olması bu kriterin karşılanması için yeterli olacak mıdır, yoksa daha spesifik bazı hususlar aranacak mıdır?

Öte yandan, ülkemiz bankalarının aktiflerinin önemli bir bölümünün kamu menkul kıymetlerinden oluşması sebebiyle, bu tip alacaklar için kullanılacak risk ağırlığının %0'dan daha yüksek olarak belirlenmesi yönünde karar alınması halinde öncelikle, böyle bir uygulamadan bankaların sermaye yeterlilik oranlarının ve Hazine'nin borçlanma maliyetlerinin nasıl etkileneceği hususunun çok iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Söz konusu inisiyatif diğer ülkeler açısından değerlendirilirken ilgili ülkenin denetim ve düzenleme standartlarının ülkemiz standartlarına uygunluğu, bu ülkenin piyasalarının istikrarı ve likiditesi gibi hususlar göz önünde bulundurulmalıdır.

Merkez Bankalarının hükümet adına para basma yetkisine sahip oldukları, ancak hükümetlerin yabancı para cinsinden borçlarını ödeme güçlerinin, rezervleri ile sınırlı olduğu düşüncesi ile plasmanların ulusal para birimi ile gerçekleştirilmesi ve fonlamanın da ulusal para biriminden olması durumunda, hazine ve merkez bankalarına yapılacak işlemlerin ülkenin risk ağırlığından daha düşük bir risk ağırlığına tabi tutulması müspet görülmektedir. Geri ödemelerin ulusal para birimi üzerinden yapılacak olmasına rağmen dövize endeksli alacakların, alacağın endeksli olduğu para birimine karşı koruma sağlayan, diğer taraftan da bankayı kur riskine maruz bırakan ve yabancı para pozisyon ve piyasa riski hesaplamalarında da ilgili para birimine ilişkin uzun pozisyon olarak dikkate alınan kalemler olduğundan hareketle bu alacakların avantajlı risk ağırlığına tabi tutulmasının yerinde olmayacağı öne sürülebilecektir. Ancak dövize endeksli alacaklara ilişkin olarak bu madde kapsamında yapılacak değerlendirmelerin söz konusu alacaklar nedeniyle bankanın maruz kaldığı *kredi riskine* ilişkin olacağı göz ardı edilmemelidir. Bankaların bilanço içi ve bilanço dışı hesaplarda tutmuş oldukları dövize endeksli pozisyonları nedeniyle finansal piyasalardaki dalgalanma ve şoklardan kaynaklanan *kur riskine* maruz kalacakları açıktır. Diğer taraftan bu husus tamamen *piyasa riski* ile ilişkili olmakta ve hükümetlerin gerektiğinde para basma yoluna başvurarak ulusal para birimi borçlarını daima ödeyebilecekleri ve dolayısıyla bu tür alacaklar nedeniyle bankaların maruz kaldığı *kredi riskinin* oldukça sınırlı kalacağı savını geçersiz kılmamaktadır.

Ülkemiz açısından değerlendirildiğinde Türk bankacılık sistemi portföy yapısı içerisinde TL (ve dövize endeksli) kamu menkul kıymetlerin çok önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Bu meyanda söz konusu kıymetler için uygulanacak risk ağırlığı Basel-II'nin banka sermaye yeterlilikleri üzerine etkisinin temel belirleyicilerinden biri olacağı düşünülmektedir. Bu çerçevede, TL cinsi alacaklar (dövize endeksli dahil) için söz konusu oranın sayısal etki çalışmalarında olduğu gibi %0 olarak uygulanması¹⁹ ve ilerleyen yıllarda makroekonomik gelişmeler, kamu sektörü borçlanma gereksiniminin seviye ve seyri, borçlanma maliyetinde meydana gelecek değişiklikler ile ülke notundaki iyileşmeler çerçevesinde bu tercihin tekrar gözden geçirilmesi söz

¹⁹ Bu tercihin benimsenmesi halinde işlemin kullandırım ve fonlanmasının aynı para birimi cinsinden olduğunun raporlanmasını sağlayacak standart bir yapı kurulması gerekecektir.

konusu olabilecektir. Bu ulusal uygulama tercihinin benimsenmesinin veya benimsenmemesinin, kredi riski azaltım sürecinde kredi ve/veya teminat tutarına iskonto uygulanmayacak repo-tarzı işlemlerin kapsamını da önemli ölçüde etkileyeceğine dikkat edilmelidir.^{20, 21}

Madde'de belirtilen ikinci husus kapsamında, herhangi bir ülke denetim otoritesince diğer ülke denetim otoriteleri tarafından benimsenen avantajlı uygulamalara geçerlilik tanınması ilgili ülkenin bankalarına sermaye yükümlülüğü avantajı sağlayacak olmakla birlikte bu konuda bir alt sınır (örneğin %50) getirilmesi, söz konusu ülke Hazinesine ait menkul kıymetler ile diğer ülkelerin hazinelerine ait menkul kıymetler arasındaki yatırım avantajlarının dengelenmesi açısından önemli olacaktır. Diğer yandan denetim otoriteleri tarafından tercihin mütekabiliyet ilkesi ve genel koşullar çerçevesinde ve ülkeler bazında ele alınması da düşünülebilecektir. Her halükarda, herhangi bir ülkede faaliyet gösteren bankalar tarafından diğer ülkelerin denetim otoritelerinin yerel bankalarının yine kendi ülke hazinesi ve merkez bankasından ulusal para biriminden alacakları için belirlemiş oldukları risk ağırlıklarının dikkate alınabilmesi söz konusu risk ağırlıklarının yazılı olarak denetim otoritesine bildirilmesi ve buna ilişkin onay alınması koşuluna bağlanması söz konusu olabilecektir.

²⁰ Avantajlı uygulamalar dahil kredi ve teminatı nakit veya %0'lık risk ağırlığına tabi Hazine menkul kıymetleri, iskonto uygulama zorunluluğu olmayacak repo-tarzı işlemler içerisindedir (bakınız: 29. madde).

²¹ Bu tercihin kullanılıp kullanılmaması, bankalardan alacaklar portföyünde yer alan kısa vadeli ulusal para birimi alacaklar için uygulanacak risk ağırlıkları açısından da önemli olacaktır (bakınız: 11. madde).

6. National authorities may extend this treatment to portions of claims guaranteed by the sovereign (or central bank), where the guarantee is denominated in the domestic currency and the exposure is funded in that currency (paragraph 201).

6. Ulusal denetim otoriteleri bu uygulamayı, garantinin yerel para cinsinden olması ve pozisyonun aynı para cinsinden kaynaklarla fonlanması halinde, alacakların hazine (ya da merkez bankası) tarafından garanti altına alınan kısımlarını kapsayacak şekilde **genişletebilirler** (201 numaralı paragraf).

Açıklama

Burada hazineden alacaklar portföyü için 5. maddede yer alan avantajlı uygulamanın -belli koşullar dahilinde- alacakların hazinenin garantisi veya kefaletini taşıyan kısmını kapsayacak biçimde uygulanabileceği ifade edilmektedir. Aynı şekilde, hazine tarafından dolaylı olarak kontrgaranti edilen teminat altına alınmış alacaklar da hazine garantisi kapsamındaki alacaklar gibi ele alınacaktır.

Standart yaklaşımda garantiler sadece kapsamlı yöntemi kullanan bankalar açısından geçerli bir kredi riski azaltım enstrümanı olarak kabul edilmektedir. Kapsamlı yaklaşımda prensip olarak kabul edilen taraflarca garanti altına alınan alacaklar -bahse konu işleme özgü özel koşullar saklı kalmak şartıyla- garanti veren taraftan olan doğrudan alacaklar gibi değerlendirilmekte yani borçlunun kredibilitesi, garantörün kredibilitesi ile ikame edilmektedir.

Şu halde bu uygulama tercihinin müspet yönde kullanılması, kapsamlı yöntemin uygulanması durumunda da kimi avantajlar sağlayacak olmakla beraber esasen basit yöntemin uygulanıyor olduğu hallerde portföy sınıflandırma etkisi hasıl ederek önemli ölçüde sermaye avantajı yaratabilecektir.

7. When the government paper is denominated in the domestic currency and funded by the bank in the same currency, at national discretion a lower specific risk charge may be applied (paragraph 711).

7. **Ulusal inisiyatife bağılı olarak**, ulusal para cinsinden olması ve banka tarafından da aynı para birimi ile fonlanması durumunda kamu kağıtları için daha düşük spesifik risk yükümlülükleri uygulanabilecektir (711 numaralı paragraf).

Acıklama

Bilindiği üzere, spesifik risk; getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlardan veya hisse senetlerinden oluşan pozisyonlarda, geniş piyasa hareketleri dışında, bu pozisyonları oluşturan finansal araçları ihraç veya garanti eden ve ödeme yükümlülüğünü üstlenen kuruluşların yönetimlerinden ve mali bünyelerinden kaynaklanabilecek sorunlar nedeniyle meydana gelebilecek zarar riskini ifade etmektedir. Spesifik risk karşılığında sermaye yükümlülüğünün konulmasının temel amacı, bankaları esas itibarıyla genel piyasa hareketlerinden ziyade, herhangi bir menkul kıymetin o menkul kıymetin ihraççısına ilişkin olarak ortaya çıkabilecek risklere karşı korumaktır²².

Basel-I çerçevesinde ve Basel-I'i esas alan ülkemiz cari mevzuatında kamu menkul kıymetleri-spesifik risk için sermaye yükümlülüğü, bağımsız derecelendirme notlarına veya vadeye kalan sürelerine bakılmaksızın ilgili pozisyonun %0'ı olmaktadır. Ancak, Basel-II'de kamu menkul kıymetleri-spesifik risk için sermaye yükümlülüğünün de bağımsız derecelendirme notları ve ilgili menkul kıymetin vadeye kalan süresi ile ilişkilendirildiğini görmekteyiz. Bu çerçevede, Basel-II'de kamu menkul kıymetleri-spesifik risk için sermaye yükümlülüğü hesaplamalarında esas alınacak oranlar Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3: Spesifik Risk İçin Sermaye Gereksinimi

Bağımsız Derecelendirme Notu	Spesifik Risk İçin Sermaye Gereksinimi Oranı (%)
AAA ile AA- arası	0%
A+ ile BBB- arası	0.25% (vadeye kalan süresi 6 ay ve daha az olanlar)
	1.00% (vadeye kalan süresi 6 –24 ay olanlar)
	1.60% (vadeye kalan süresi 24 aydan uzun olanlar)
Diğer Menkul Kıymetler	% 8.00

²² Bu nedenle spesifik risk hesaplamalarında hiçbir şekilde netleştirme söz konusu olmayacaktır.

7. maddede ise denetim otoritelerine, ulusal para cinsinden (veya dövize endekli) olması ve banka tarafından da aynı para birimi ile fonlanması durumunda kamu menkul kıymetleri için Tablo 3'te yer alandan daha düşük spesifik risk yükümlülükleri öngörebilme olanağı tanınmıştır.

8. Supervisors may recognise the country risk scores assigned to sovereigns by Export Credit Agencies (“ECAs”). Banks may choose to use the risk scores published by individual ECAs that are recognised by their supervisor or the consensus risk scores of ECAs participating in the “Arrangement on Officially Supported Export Credits” (paragraph 55).

8. **Denetim otoriteleri**, ihracat kredi kuruluşlarınca ülkeler için tespit edilen derecelendirme notlarına resmi geçerlilik tanıyabilirler. Bankalar, tabi oldukları *–yerel–* denetim otoritelerince tanınan bireysel İhracat Kredi Kuruluşları (İKK) tarafından yayınlanan ülke notlarını veya “Resmi Olarak Desteklenen İhracat Kredileri Uzlaşısı”na katılan İKK’larca ortak olarak belirlenecek ülke notlarını kullanmayı **tercih edebileceklerdir** (55 numaralı paragraf).

Açıklama

Standart Yaklaşımda risk ağırlıkları, derecelendirme şirketleri tarafından verilen notlar dikkate alınarak belirlenmektedir. Basitleştirilmiş Standart Yaklaşımda ise ihracat kredi kurumları (İKK) tarafından verilen derecelendirme notları dikkate alınmaktadır. Bu tercih ise Standart Yaklaşım kapsamında hazine risklerinin belirlenmesinde İKK derecelerinin de dikkate alınabilmesini öngörmektedir.

Bu çerçevede, bankalar, tabi oldukları denetim otoritelerince tanınan bağımsız İKK’lar tarafından yayınlanan ülke notlarını veya “Resmi Olarak Desteklenen İhracat Kredileri Uzlaşısı”na katılan İKK’larca ortak olarak belirlenecek ülke notlarını kullanabilecektir. Herhangi bir İKK’nın vermiş olduğu notların kullanılabilmesi için söz konusu İKK’nın derecelendirmelerini OECD metodolojisine göre belirlemiş olması ve bu derecelendirmeleri yayımlamış olması gerekmektedir. Bilindiği üzere OECD, Nisan 1999 tarihinde ülkelerden ihracat sigortası için talep edilecek minimum primlerin belirlenmesinde esas alınacak asgari değerlendirme kıstaslarını düzenleyen bir metodoloji açıklamıştır. Bu metodolojide ülkelerin dış ticaret işlemlerine yönelik asgari ihracat sigortası primleri, üç grup sayısal gösterge (ülkenin kredi geri ödemeleri ile ilgili tarihsel veriler, Borç/GSMH gibi mali göstergeler ve enflasyon düzeyi, büyüme oranı gibi makroekonomik göstergeler) dikkate alınarak muhtelif ekonometrik yöntemler kullanılmak suretiyle belirlenmektedir.

Basitleştirilmiş Standart Yaklaşımda ülkeler OECD metodolojisine uygun olarak belirlenecek asgari ihracat sigortası primleri esas alınarak 8 risk kategorisinden (Hermes Notu) biri içerisine dahil edilmektedir. Söz konusu ülke notları aşağıda belirtilmekte olan risk ağırlığı kategorilerine karşılık gelmektedir.

Tablo 4: İhracat Kredi Kuruluşları Notlarının Eşleştirilmesi

İKK Risk Puanları	0 – 1	2	3	4 ila 6	7
Risk Ağırlığı	%0	%20	%50	%100	%150

Burada dikkat edilmesi gereken husus ihracat kredi kurumlarının sadece ülkeler için derecelendirme yapmakta oldukları ve bankalar veya kurumsal borçlular için herhangi bir değerlendirme yapmalarının söz konusu olmadığıdır. Bu yaklaşımın kullanılması halinde bankaların veya kurumların kendi derecelendirme notları dikkate alınmayacak ve bankalar için uygulanacak risk ağırlıkları doğrudan ülke notuna bağlı olarak belirlenirken kurumsal krediler için risk ağırlığı standart biçimde ve %100 olarak uygulanacaktır. Bu yaklaşım, standart yaklaşımda kredi riskinin ölçümü ve kredi riski azaltım sürecinde kabul edilen avantajlı uygulamaların büyük bir bölümünü kapsamamaktadır. Bu çerçevede, iki yaklaşım arasındaki temel farklar şu şekilde özetlenebilecektir:

- Basitleştirilmiş standart yaklaşımda İhracat Kredi Kurumları tarafından verilen notlar dikkate alınır. Oysa standart yaklaşımda bağımsız derecelendirme kuruluşları tarafından verilen dış derecelendirme notları esas alınmaktadır.
- Basitleştirilmiş standart yaklaşımda bankalara kullanılan krediler için 2. opsiyon bulunmamaktadır.
- Basitleştirilmiş standart yaklaşımda şirketlere, sigortacılık alanında faaliyet gösteren kuruluşlara ve Basel-II'de %0 risk ağırlığı uygulanacağı belirtilenler dışında kalan çok taraflı yatırım bankalarına kullanılan kredilerin tamamı bu şirketlerin derecelendirme notları dikkate alınmaksızın %100 risk ağırlığına tabidir.
- Basitleştirilmiş standart yaklaşımda ticari amaçlı gayrimenkul ipoteği karşılığı kullanılan kredilere ilişkin avantajlı uygulama bulunmamaktadır.
- Basitleştirilmiş standart yaklaşımda kredi türevleri, kredi riski azaltım (*Credit Risk Mitigation, CRM*) süreci içerisinde dikkate alınmamaktadır.
- Basitleştirilmiş standart yaklaşımda teminat ve garantilerin geçerli olarak kabul edilebilmesi için vade ve kur uyumsuzluğu bulunmaması gerekmektedir.
- Basitleştirilmiş standart yaklaşımda teminatlar için sadece “Basit Yöntem” kullanılabilir.
- Basitleştirilmiş standart yaklaşımda kabul edilen teminat türleri ve garantörler daha azdır.
- Basitleştirilmiş standart yaklaşımda operasyonel risk için sadece Temel Gösterge Yaklaşımı kullanılabilir.

Ayrıca, derecelendirme şirketleri ve ihracat kredi kuruluşları notları incelendiğinde, iki yöntemle elde edilen risk ağırlıklarının temelde aynı olduğu görülmektedir.

Esasen, BDDK tarafından gerçekleştirilen sayısal etki çalışmalarının sonuçları, ülkemiz bankacılık sektörünün sermaye yeterliliği açısından standart ve alternatif standart yaklaşımlar arasında önemli farklılıklar olmadığını ortaya koymuştur. Diğer taraftan risklerin yönetimi ve ölçümü bağlamında yeni uzlaşıdan çok Basel-I çerçevesinin devamı olarak değerlendirilebilecek olan söz konusu yöntem, risklilik düzeyini çok yönlü olarak değerlendirmekten de uzaktır.

Claims on Non-central Government Public Sector Entities (PSEs)

9. *Claims on domestic PSEs will be risk-weighted at national discretion, according to either option 1 or option 2 for claims on banks. When option 2 is selected, it is to be applied without the use of the preferential treatment for short-term claims (paragraph 57).*

Merkezi Hükümet İçinde Yer Almayan Kamu Kurumlarına Kullandırılan Krediler

9. Merkezi hükümet içinde yer almayan ulusal kamu kurumlarından (KK) olan alacakların risk ağırlıkları, esasen bankalar için tasarlanmış olan Opsiyon 1 veya Opsiyon 2 çerçevesinde **ulusal inisiyatiflere göre** belirlenecektir. Opsiyon 2'nin tercih edilmesi durumunda, kısa vadeli kredilerde avantajlı uygulama olmaksızın uygulanacaktır (57 numaralı paragraf).

Açıklama

Merkezi hükümet içinde yer almayan yerel kamu kurumlarından olan alacaklar, banka alacakları ile ilgili söz konusu düzenleme çerçevesinde ele alındığında²³, bu alacakların tabi olacağı risk ağırlığının iki alternatif doğrultusunda belirlenebileceği görülmektedir. Opsiyon-1'de alacaklar ilgili kamu kurumunun bulunduğu ülkenin derecelendirme notuna göre risk ağırlıklandırılırken, Opsiyon-2'de bu kurumların kendi derecelendirme notu dikkate alınacaktır. Bu kurumlar için Opsiyon-2 kısa vadeli krediler için avantajlı uygulama olmaksızın uygulanacaktır. Dikkat edilmesi gereken diğer bir husus bu kurumlar açısından geçerli olacak opsiyonun bankalar için hangi opsiyonun kabul edildiğinden tamamen bağımsız olarak belirleneceğidir. Ülkelerin hangi opsiyonu seçmesinin uygun olacağı konusunda yapılacak değerlendirme öncelikle hangi kamu kurum ve kuruluşlarının “merkezi hükümet içinde yer almayan ulusal kamu kurumları” kategorisine dahil edileceğinin belirlenmesini zorunlu kılmaktadır.

Esasen, Basel-II'de merkezi hükümet içinde yer almayan ulusal kamu kurumları, kamu geliri toplayabilme ve kullanabilme yetkilerinin derecesine göre üç portföyden birine dahil edilmektedir. Bununla birlikte, bu kurumların (örneğin, hazine garantisine sahip olup olmamaları gibi) farklı kriterler doğrultusunda da sınıflandırılması mümkün olabilecektir:

•Bölge idareleri (*regional governments*) ve yerel yönetimler (*local authorities*) : Kamu geliri yaratma/toplama konusunda özel bir yetkiye sahip olmaları ve temerrüde düşmelerini engelleyici, sınırlandırıcı özel kurumsal düzenlemelere tabi olmaları durumunda, bu kurumlardan olan alacaklar “Hazine ve Merkez Bankasına kullandırılan krediler” portföyüne (veya kısaca “Hazine” portföyüne) dahil edilebilecek ve hazineden alacaklarla aynı şekilde ele alınacaktır.

•Merkezi hükümet, bölge idareleri veya yerel yönetimlere karşı sorumlu idari kuruluşlar (*administrative bodies*) ve hükümetlerin veya yerel yönetimlerin sahip olduğu diğer ticari olmayan işletmeler: Bu nitelikteki idari kuruluş ve işletmeler kamu geliri

²³ Bakınız: 11. madde.

toplama yetkisine sahip olmamaları veya yukarıda belirtilen türde düzenlemelere tabi olmaları halinde hazine portföyüne dahil edilmeyebilirler. Bu kuruluş ve işletmeler kredi alma/borçlanma açısından katı koşul ve sınırlamalar içeren bir dizi prosedüre tabi olmaları ve özel kamusal statülerinden dolayı müflis ilan edilmelerinin mümkün olmaması durumunda, “merkezi hükümet içinde yer almayan ulusal kamu kurumları” portföyüne dahil edilecek ve bunlardan olan alacaklar bankalardan alacaklara benzer şekilde yukarıda açıklanan iki opsiyon çerçevesinde ele alınacaktır.

•**Merkezi hükümet, bölge idareleri veya yerel yönetimlerin sahip olduğu ticari işletmeler:** Bu işletmelerden olan alacakların dahil edileceği portföy; işletmenin faaliyet gösterdiği alan, bu faaliyetlerinin düzeyi, söz konusu alacağın niteliği göz önüne alınarak belirlenecektir. Ayrıca, büyük hissedarları devlet, bir bölgesel idare veya yerel yönetimler olmasına rağmen, faaliyetlerini serbest piyasa düzeni içinde rekabet esasına göre yürüten işletmeler de denetim otoritelerinin inisiyatifi ile bu kapsamda ele alınabilecektir. Örneğin, yukarıda sayılan niteliklere haiz bir devlet tekstil işletmesinden olan alacaklar, işletmenin ve ilgili alacağın büyüklüğüne bağlı olarak kurumsal alacaklar veya KOBİ’lerden alacaklar (perakende) portföyüne dahil edilecektir. Dikkat edilmesi gereken husus, mevduat kabulü ve kredi kullanılmak üzere faaliyet gösteren bir kamu bankasının doğrudan doğruya bankalar portföyüne dahil edileceğidir.

Bu çerçevede ülkemiz açısından aşağıda gösterildiği gibi bir sınıflandırma yapmak mümkündür:

Tablo 5: Kamu Kurum ve Kuruluşları

KURUM/KURULUŞ	ÖRNEK	DEĞERLENDİRME
Genel Bütçeye Dahil Olanlar	Bakanlıklar, Sayıştay, DPT	Hazine
Katma Bütçeye Dahil Olanlar	YÖK, Devlet Üniversiteleri, DSİ	Hazine /KK
Yerel Yönetimler	İl özel idareleri, belediyeler	Hazine
Döner Sermayeli İşletmeler	Devlet Hastaneleri	KK
Döner Sermayeli İşletmeler	Üniversite Hastaneleri	Kurumsal
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	Bağ-Kur, Emekli Sandığı	KK
İdari Kuruluşlar	TÜBİTAK, MTA, TODAİE	KK
Dernekler	Kızılay	Kurumsal
Meslek Birlikleri	Tabipler Odası	Kurumsal
Kamu İktisadi Teşebbüsleri	TÜPRAŞ	Kurumsal

Ülke notu düşük olan ve merkezi hükümet içinde yer almayan yerel kamu kurumları kategorisinde ele alınacak kurumların *-büyük bölümünün-* derecelendirme notuna sahip olmadığı ülkelerde iki opsiyon arasında herhangi bir farklılık oluşmayacağı ve söz konusu kurumların her halükarda %100 risk ağırlığına tabi tutulacakları değerlendirilmektedir.

10. *Subject to national discretion, claims on domestic public sector entities (PSEs) may also be treated as claims on the sovereigns in whose jurisdictions the PSEs are established. Where this discretion is exercised, other national supervisors may allow their banks to risk weight claims on such PSEs in the same manner (paragraph 58).*

10. **Ulusal inisiyatife bağı olarak**, yerel kamu kurumlarından alacaklar bu kurumların yerleşik oldukları ülkenin hazinesinden alacaklar gibi değerlendirilecektir. İniyatiflerin bu yönde kullanılması durumunda, diğer ulusal denetim otoriteleri de kendi bankalarının söz konusu kurumlarla yapmış oldukları işlemlerin risk ağırlıklarını aynı şekilde belirlemelerine izin verebileceklerdir (58 numaralı paragraf).

Açıklama

9. madde çerçevesinde de belirtilmiş olduğu üzere, Basel-II Uzlaşısında merkezi hükümet içinde yer almayan ulusal kamu kurumlarından olan alacaklar, söz konusu kurumların kamu geliri toplama/kullanma yetkilerinin bulunup bulunmadığı, yükümlülüklerinin hazine garantisine sahip olup olmadığı dikkate alınarak ilgili ülke hazinesinden alacaklar gibi değerlendirilebilecektir. Bu çerçevede, derecelendirme notu ilgili ülke Hazinesinin derecelendirme notundan düşük olan veya derecelendirme notu bulunmayan yerel kamu kurumları, avantajlı konuma geçecek ve bu kurumların borçlanma maliyetleri önemli ölçüde düşebilecektir.

Ekonomik rasyonalite açısından, hazine ve merkez bankasıyla aynı risk profiline sahip olan kurumlardan olan alacakların, ülke hazine ve merkez bankasından alacaklar gibi kabul edilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, Basel-II içerisinde yer alan kriterler de dikkate alınmak suretiyle, açık kamu garantisi bulunan ve/veya gelir (vergi, harç, vb.) yaratma kapasitesi olan kamu kurum ve kuruluşlarının hazine riskleri ile aynı değerlendirmeye tabi tutulması yerinde olacaktır²⁴. Ancak, söz konusu kriterlerin muğlaklığından kaynaklanabilecek bankalar arası uygulama farklılıklarının ve rekabet eşitsizliğinin önlenmesine yönelik olarak, kamu kurumlarından hangilerinin Basel-II düzenlemesi kapsamında hazine ve merkez bankası gibi değerlendirilebileceğine ilişkin kapsamlı bir çalışma yapılması ve bir "kamu kurumları listesi" oluşturularak ilgili kesimlere iletilmesi düşünülebilecektir.

Herhangi bir ülkenin yerel otoritesinin bazı kamu kurumlarının söz konusu ülkenin hazine ve merkez bankasıyla aynı risk profiline sahip olduğu değerlendirmesini yapması halinde, diğer bir ülke denetim otoritesinin de, kendi bankalarının, ilgili kurumlardan olan alacakları için aynı yaklaşımı benimsemesinin uygun olacağı mütalaa edilmektedir. Böyle bir karar verilirken, en azından söz konusu ülkenin ilgili denetim ve düzenleme standartlarının ulusal standartlarına uygunluğu, ülkenin piyasalarının istikrarı ve likiditesi ile genel ekonomik koşullar ve ülkenin derecelendirme notu gibi hususların göz önünde bulundurulması önemli olacaktır.

²⁴ Bakınız: 9. madde.

Claims on Banks

11. *There are two options for claims on banks. National supervisors will apply one option to all banks in their jurisdiction (paragraph 60 to 64).*

- Under Option 1, all banks incorporated in a given country will be assigned a risk weight one category less favourable than that assigned to claims on the sovereign of incorporation. However, for claims to banks in sovereigns rated BB+ to B- and to banks in unrated countries the risk weight will be capped at 100% (paragraph 61).
- Option 2 bases a banks' risk weighting on the external credit assessment of the bank itself. Under this option, a preferential risk weight that is one category more favourable than the risk weight shown in the table below may be applied to claims with an original maturity of three months or less, subject to a floor of 20%. This treatment will be available to both rated and unrated bank claims, but not to banks risk weighted at 150% (paragraph 62).

Bankalara Kullandırılan Krediler

11. Bankalara kullandırılan krediler için iki opsiyon bulunmaktadır. **Ulusal denetim otoriteleri**, benimseyecekleri tek bir opsiyonu ülkelerindeki tüm bankalar için tutarlı şekilde **uygulayacaklardır** (60 ila 64 numaralı paragraflar).

- Opsiyon 1 altında, belli bir ülkede faaliyet gösteren tüm bankalardan olan alacaklara, o ülke hazinesinden (veya merkez bankasından) olan alacaklar için tahsis edilen risk ağırlığından 1 kategori daha yüksek bir risk ağırlığı tahsis edilecektir. Ancak, derecelendirme notu BB+ ve B- arasında olan ülkelerle kredi notu bulunmayan ülkelerde yerleşik bankalardan olan alacaklar için risk ağırlığı, %100 ile sınırlandırılacaktır (61 numaralı paragraf).
- Opsiyon 2 ise, risk ağırlığının bankanın kendisine verilen derecelendirme notu doğrultusunda belirlenmesi üzerine temellendirilmiştir. Bu opsiyon çerçevesinde, orijinal vadesi 3 ay veya daha kısa olan alacaklar için asgari %20 olmak kaydıyla, Uzlaşıda öngörülen tablodaki risk ağırlıklarından bir derece daha düşük olan risk ağırlığı tercih edilebilecektir. Bu uygulama hem derecelendirme notu olan hem de olmayan bankalar için geçerli olabileceken, %150 risk ağırlığı saptanmış bankalar için geçerli değildir (62 numaralı paragraf).

Acıklama

Opsiyon-1'de, belirli bir ülkede faaliyet gösteren tüm bankalara, o ülkenin hazinesi ve merkez bankasından olan alacaklara uygulanandan bir derece daha düşük –olan dereceye tekabül eden- bir risk ağırlığı uygulanacaktır. Bununla birlikte, hazinesi ve merkez bankası BB+ ila B- dereceli olan ülkelerdeki bankalar ve derecelendirme notu bulunmayan ülkelerde faaliyet gösteren bankalardan olan alacaklar için risk ağırlığı en fazla %100 olacaktır.

Opsiyon-2’de ise uygulanacak risk ağırlığı, işleme taraf olan bankanın kendi dış derecelendirme notuna göre belirlenecek ve derecelendirme notu bulunmayan bankalardan olan alacaklar için risk ağırlığı %50 olarak uygulanacaktır. Asgari %20 olmak üzere, bu opsiyonda orijinal vadesi üç ay²⁵ veya daha kısa olan alacaklara, bir kategori daha yüksek olan bir tercihli risk ağırlığı uygulanabilir. Esasen herhangi bir aktif veya pasifin, örneğin menkul kıymet, mevduat, kredi gibi kalemlerin sözleşmeye dayalı vadeleri değil, efektif olarak bu kalemlerin hangi uzunlukta bankanın bilançosunda yer aldığını gösteren *davranışsal vadeleri* önemli olmaktadır. Ancak bu madde kapsamında bir alacağın kısa vadeli olup olmadığı kredinin *akdi vadesine* bağlı olarak belirlenecektir. Bu çerçevede, akdi vadesi 3 ayın altında olan ancak faiz oranları belli aralıklarla değiştirilerek yeniden kullanılması beklenen rotatif nitelikteki kredilerin, bu avantajlı uygulamadan faydalanmasının önlenmesi de gerekecektir. Kısa vade avantajı, derecelendirme notu bulunmayan bankalar için de geçerli olurken %150 risk ağırlığına tabi bankalar için geçerli olmayacaktır²⁶.

Sadece Opsiyon-2’de yer alan bu uygulamanın, hazineden ve merkez bankasından olan ulusal para biriminden alacaklar ile ilgili olarak 5. maddede yer alan tercihin olumlu yönde kullanılması halinde, orijinal vadesi 3 ay veya daha kısa olan ulusal para biriminden banka alacaklarının hem Opsiyon-1 hem Opsiyon-2’de (asgari %20 olmak üzere) hazineden ve merkez bankasından alacaklar için uygulanandan bir derece daha düşük –olan dereceye tekabül eden- bir risk ağırlığına tabi tutulmasından farklı olduğuna dikkat edilmelidir²⁷.

Opsiyon-1 ve Opsiyon-2 çerçevesinde bankalardan alacaklar ve dış derecelendirme notları çerçevesinde uygulanacak risk ağırlıkları aşağıda yer alan Tablo’daki gibi olacaktır.

Tablo 6: Standart Yaklaşımda Bankalara Kullandırılan Krediler Portföyü

OPSİYONLAR	AAA ile AA- Arası	A+ ile A- Arası	BBB+ ile BBB- Arası	BB+ ile B- Arası	B-'nin Altı	Derecelendirilmemiş
Hazine ve Merkez Bankası	0%	20%	50%	100%	150%	100%
Opsiyon-1	20%	50%	100%	100%	150%	100%
Opsiyon-2	20%	50%	50%	100%	150%	50%
Opsiyon-2 (kısa vade)	20%	20%	20%	50%	150%	20%

²⁵1. İstisare Metni’nde orijinal vadesi 6 aya kadar olan alacaklar için böyle bir tercihli risk ağırlığı uygulanabilmesi mümkünken 2. İstisare Metni’nde uygulama 3 ay ve daha kısa vadeli alacaklarla sınırlandırılmıştır.

²⁶ Bilindiği üzere, 1. İstisare Metni’nde Hazine ve Merkez Bankalarından olan ulusal para cinsinden alacaklar ve 3 aydan kısa vadeli banka alacakları için Opsiyon-2’de yer alan tercihli uygulamalardan faydalanılabilmemesi, Basel Komitesi tarafından yayımlanan “*Bankaların Etkin Gözetimine İlişkin Temel İlkeler*” (BCP, Eylül 1997) başlıklı dokümanda yer alan tüm kriterlere uyum sağlanmış olması ön koşuluna bağlanmış ancak 2. İstisare Metni’nde ve diğer Basel-II dokümanlarında söz konusu koşula yer verilmemiştir.

²⁷ Bakınız: 12. madde.

Yukarıda özetlenen hususlar çerçevesinde, belli koşullarda Opsiyon-2, bankalar açısından sermaye avantajı yaratabilecektir. Bunun yanında, Opsiyon-2'nin bankalar arasındaki kredibilite farklılıklarının yansıtılmasına olanak sağladığı ve standart yaklaşımın temel felsefesine daha uygun olduğu da değerlendirilmektedir. Opsiyon-2'yi benimseyen denetim otoritelerinin uygulamada yeknesaklık sağlanmasına yönelik olarak kendi resmi İnternet sitelerinde banka derecelendirme notlarının derlendiği ve güncellendiği bir sayfa oluşturulması düşünülebilecektir.

12. *When the national supervisor has chosen to apply the preferential treatment for claims on the sovereign as above, it can also assign to banks – under both options 1 and 2 – a risk weight that is one category less favourable than that assigned to claims on the sovereign of incorporation. This risk weight is subject to a floor of 20%, to bank claims of an original maturity of 3 months or less denominated and funded in the domestic currency (paragraph 64).*

12. Ulusal denetim otoritesinin hazineden alacaklar için yukarıda açıklanan türde bir tercihlili iyileştirme (*preferential treatment*) **uygulaması durumunda**, bankalardan alacaklar için hem opsiyon 1 hem de opsiyon 2 kapsamında-bankanın bulunduğu ülkenin hazinesinden olan alacaklar için belirlenen bir derece daha yüksek olmak kaydıyla- tek bir risk kategorisi **belirlenebilecektir**. Bu kategori, orijinal vadesi 3 ay ve daha az olan ulusal para biriminden krediler için kullanılacak ve uygulanacak risk ağırlığı asgari %20 olacaktır (64 numaralı paragraf).

Açıklama

Madde’de yer alan avantajlı risk ağırlığı uygulaması, bankaların faaliyette buldukları ülke hazinesinden (veya merkez bankasından) olan ulusal para cinsinden alacakları için daha düşük risk ağırlıkları kullanmalarının kabul edilmesi durumunda, akdi vadesi 3 ay veya daha kısa olan ulusal para biriminden bankalar arası alacaklar için geçerli olmaktadır. Burada, bu uygulamanın bankalardan olan alacaklar için Opsiyon-2’nin kullanılması halinde geçerli olan kısa vade avantajından daha geniş kapsamlı bir uygulama olduğuna dikkat edilmesi gereklidir. Buna göre yükümlülüklerine ilişkin risk ağırlığı kendi derecelendirme notu değil de yerleşik olduğu ülkenin derecelendirme notu dikkate alınarak belirlenmiş olan bankaların dahi söz konusu avantajlı risk ağırlığından faydalanabilmeleri mümkün olmaktadır.

Her hangi bir denetim otoritesinin 5. maddede yer alan tercihi olumlu yönde kullanması durumunda ulusal para birimi (dövizle endeksli dahil) cinsinden kısa vadeli bankalar arası alacakların %20 risk ağırlığına tabi tutulması yerinde olacaktır. Çünkü esasen oldukça kısa vadeli olan bu alacaklar, genellikle ilgili ülkenin Merkez Bankası veya benzer bir kurumun nezdinde gerçekleştirilmekte ve gerekli teminat marjının ve garantinin sağlanamamış olması halinde ilgili banka sistem dışına çıkarılmaktadır²⁸. Bu çerçevede, kimi durumlarda söz konusu nitelikleri haiz alacaklar banka açısından %20’den bile daha düşük bir risk teşkil etmektedir. Bu tercihe ilişkin olarak denetim otoritelerince başlangıçta benimsenecek olacak kararın ilerleyen yıllarda makroekonomik gelişmeler ve ülke notundaki değişimler çerçevesinde tekrar gözden geçirilmesi yerinde olacaktır.

²⁸ Bunun yanı sıra, merkez bankaları nezdinde gerçekleştirilen ve anılan nitelikleri haiz bankalar arası para piyasası işlemlerinde, genellikle alacak tutarlarının karşılanması sistem tarafından garanti altına alınmakta olduğundan, söz konusu tutarların “hazine” kategorisinde değerlendirilmesi de mümkündür.

Claims on Corporates

13. *Supervisory authorities should increase the standard risk weight for unrated claims where they judge that a higher risk weight is warranted by the overall default experience in their jurisdiction. As part of the supervisory review process, supervisors may also consider whether the credit quality of corporate claims held by individual banks should warrant a standard risk weight higher than 100% (paragraph 67).*

Kurumsal Krediler

13. Denetim otoriteleri, ülkelerindeki genel temerrüt tecrübesinin daha yüksek oranlar gerektirdiğine **hükmetmeleri durumunda**, derecelendirme notu bulunmayan alacaklar için belirlenen standart risk ağırlığını gerekli seviyeye yükseltmelidir. Denetim otoriteleri, denetimsel gözden geçirme prosedürünün bir parçası olarak, nitelikleri itibariyle münferit bankaların kurumsal alacakları için %100'den daha yüksek bir standart risk ağırlığı uygulamak gerekip gerekmediğini de **ayrıca değerlendirebileceklerdir** (67 numaralı paragraf).

Açıklama

Bilindiği üzere cari mevzuatımızda ve Basel-I uyarınca, teminatlar dikkate alınmadığı zaman kurumsal alacaklar sermaye yeterliliği hesaplamalarında %100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Basel-II standart yaklaşım çerçevesinde de, derecelendirme notu bulunmayan şirketlerden alacaklar için standart %100 risk ağırlığı uygulanması öngörülmekle birlikte yukarıdaki madde ile söz konusu alacaklar için denetim otoriteleri tarafından daha yüksek risk ağırlığı belirlenmesi mümkün hatta bazı hallerde zorunlu kılınmıştır.

Madde kapsamında derecelendirme notu bulunmayan kurumsal alacaklar için kullanılacak risk ağırlığı farklı açılardan ele alınabilecektir:

1. Durum: Söz konusu alacakların neden olduğu kayıplar, *bankacılık sektörü genelinde* daha yüksek risk ağırlığı uygulanmasını gerektirebilecektir. Bu halde denetim otoriteleri derecelendirme notu bulunmayan *tüm kurumsal alacaklar için Birinci Yapısal Blok* çerçevesinde %100'den daha yüksek standart bir risk ağırlığı belirleyeceklerdir.

2. Durum: Standart risk ağırlığı %100 olarak belirlenecek ancak *İkinci Yapısal Blok* denetim otoritesinin incelemesi sürecinde *banka bazlı olarak* (söz konusu kategoride yer alan alacakların neden olduğu kayıpların böyle bir uygulamayı gerekli kılması durumunda) derecelendirme notu bulunmayan *bazı kurumsal alacaklar için* %100'den daha yüksek bir risk ağırlığı öngörülebilecektir. Örneğin belli bir bölgede faaliyet gösteren tüm bankaların X sektörüne açmış oldukları *-örneğin-* yatırım kredileri için %100'den yüksek bir risk ağırlığı uygulanması söz konusu olabilecektir (İkinci Yapısal Blok çerçevesinde belirlenecek olan risk ağırlıkları bankalar bazında da

farklılaştırılabilecektir: bir banka için %125, bir diğeri için %150 gibi). Ülkemiz açısından değerlendirildiğinde, 31 Ocak 2002 tarih ve 24657 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik” çerçevesinde BDDK, hali hazırda bankaların iç denetim ve risk yönetimi sistemlerinin yeterliliği ile mali bünyesini etkileyen diğerk faktörleri de dikkate alarak, her bir banka veya banka grubu için belirtilen asgari oranın üzerinde bir oranın tesis edilmesini ve söz konusu orana ilişkin tabloların daha sık aralıklarla düzenlenmesini ve gönderilmesini kararlaştırma yetkisine sahip bulunmaktadır.

3. Durum: Derecelendirme notu bulunmayan alacakların (bankacılık sektörü genelinde) neden olduğu kayıplar doğrultusunda *Birinci Yapısal Blok çerçevesinde* %100’den daha yüksek standart bir risk ağırlığı belirlenecek ve *İkinci Yapısal Blok çerçevesinde* bazı bankaların bir kısım alacakları için risk ağırlığı ayrıca yükseltilebilecektir.

Denetim otoritelerinin, söz konusu uygulama tercihini benimsemelerinde iki temel amaç güdebilecekleri değerlendirilmektedir:

- Derecelendirme notu bulunmayan alacakların maliyetini yükseltmek suretiyle bankaların kötü aktiflerinin ve kredi yoğunlaşmalarının sınırlandırılması ve böylece ekonomi genelinde etkin kaynak dağılımının temin edilmesi,
- Derecelendirme notu bulunmayan firmaların borçlanma maliyetini yükseltmek suretiyle bu firmaların bağımsız derecelendirme notu almaya teşvik edilmesi (bu sayede reel sektörde de sistematik dokümantasyon, kurumsal yönetim ve risk kültürünün yaygınlaşması mümkün olabilecektir).

Bu çerçevede, bankalar açısından sermaye maliyeti ve borçlular açısından da kredi maliyetini yükseltici etkiler yaratabilecek olan derecelendirilmemiş şirketlerden olan alacaklar için %100’den daha yüksek bir risk ağırlığının uygulanması yönündeki söz konusu uygulama tercihinin denetim otoritelerince dikkatli biçimde değerlendirilmesi yerinde olacaktır. Ülkemiz açısından değerlendirildiğinde, derecelendirme notu bulunan şirket sayısının oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Ayrıca reel sektörde faaliyet gösteren bazı firmalar bağımsız derecelendirme yaptırılabilmesi için gerekli olacak sağlıklı verileri sağlayabilecek yetkinlikte muhasebe ve kayıt düzenine sahip değildir. Bu ikinci husus (en azından belli bir dönem boyunca), derecelendirme notu alma konusunda ülkemiz firmaları için bir engel teşkil edebilecek ve derecelendirme notuna sahip şirket sayısı ancak zaman içinde yeterli düzeye ulaşabilecektir.

14. *At national discretion, supervisory authorities may permit banks to risk weight all corporate claims at 100% without regard to external ratings. Where this discretion is exercised by the supervisor, it must ensure that banks apply a single consistent approach, i.e. either to use ratings wherever available or not at all. To prevent “cherry-picking” of external ratings, banks should obtain supervisory approval before utilising this option to risk weight all corporate claims at 100% (paragraph 68).*

14. **Ulusal inisiyatife bağlı olarak**, denetim otoriteleri, bankaların tüm kurumsal alacakları için dış derecelendirme notlarını dikkate almaksızın %100 risk ağırlığı uygulamalarına izin verebilirler. İniyatifin bu yönde kullanılması durumunda denetim otoritesi bankaların tek bir yaklaşımı tutarlı biçimde uygulamalarını temin etmelidir. Örneğin, ya olanaklı her durumda dış derecelendirme notları kullanılmalı ya da hiç bir zaman kullanılmamalıdır. Derecelendirme notlarının bankalar tarafından işine geleni seçme mantığıyla (cherry picking) kullanılmasını engellemek için, tüm kurumsal alacakları için %100 oranında ağırlıklandırma opsiyonunu kullanmak isteyen bankaların öncelikle denetim otoritesinin onayını alması gerekecektir (68 numaralı paragraf).

Acıklama

Bu madde çerçevesinde münferit bir banka, hazine ve merkez bankasına, bankalara veya kamu kurumlarına kullandırmış olduğu krediler için uygulanacak risk ağırlıklarının ilgilinin derecelendirme notlarına bağlı olarak belirleyecek ancak kurumsal alacaklar söz konusu olduğunda %100 risk ağırlığı, standart biçimde kullanılabilir.

Derecelendirme notu olan firmalar için bu notların ve derecelendirme notu bulunmayan tüm firmalar için ise %100 risk ağırlığı kullanılması, aynı firma için farklı bankalarca farklı risk ağırlıklarının kullanılmasının engellenmesi açısından uygun olabilecektir. İlk olarak 3. İstişare Metni’nde yer alan bu uygulama tercihi, benimsenmesi halinde uygulamada karmaşa ve zorluklar yaratabileceği, aynı alacak için farklı bankaların farklı tutarlarda sermaye ayırmasına yol açarak rekabeti bozucu etkiler meydana getirebileceği yönünde eleştirilere konu olmuştur. Ayrıca bu tercihin kullanılmamasının standart yaklaşımda benimsenen temel prensibe de (derecelendirme notuna dayalı sermaye yükümlülüğü) daha uygun olacağı ve bu sayede iyi derecelendirme notuna sahip firmaların daha düşük, kredibilitesi daha düşük olan firmaların ise daha yüksek risk ağırlığına tabi olmasına imkan tanıyacağı ve böylece ekonomide kaynakların daha etkin dağılımına olanak sağlayacağı da öne sürülebilecektir.

Diğer taraftan, ülkemizin de üyelik sürecinde olduğu Avrupa Birliği-Sermaye Yeterliliği Direktifi’nde (*Capital Adequacy Directive, CAD*) bu konuda yerel denetim otoritelerin inisiyatifine bırakılan herhangi bir husus bulunmamaktadır.

Claims Included in The Regulatory Retail Portfolios

15. Claims that qualify under the criteria listed in paragraph 70 may be considered as retail claims for regulatory capital purposes and included in a regulatory retail portfolio. Exposures included in such a portfolio may be risk-weighted at 75%, except as provided in paragraph 75 for past due loans (paragraph 69).

Perakende Krediler

15. 70 numaralı paragrafta belirtilen nitelikleri taşıyan alacaklar, sermaye yeterliliği rasyosunun hesaplanmasında perakende krediler olarak **değerlendirilebilecek** ve perakende portföyü içerisinde yer alacaktır. Bu portföy içerisinde yer alan krediler için, 75. paragrafta açıklanan tahsili gecikmiş alacaklar hariç olmak üzere, %75 risk ağırlığı kullanılabilir (69 numaralı paragraf).

Açıklama

Bilindiği üzere cari mevzuatımız ve Basel-I hükümleri uyarınca perakende alacaklar ve kurumsal alacaklar, aralarında herhangi bir fark gözetilmeksizin %100 standart risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Basel-II'de ise bu tercih ile birlikte, perakende alacakların %75 risk ağırlığına tabi tutulması imkanı getirilmektedir. Bir alacağın perakende portföy içerisine dahil edilebilmesi için, aşağıda sıralanan kriterlerin tümünü karşılaması gerekecektir. Bu kriterler:

Borçlunun kimliği kriteri (orientation criteria): Borçlu, gerçek kişi/ kişiler veya küçük ve orta ölçekli bir işletme olmalıdır.

Ürün kriteri: Perakende portföyüne dahil edilecek alacak türleri; rotatif krediler (*revolving credits*), kredi kartları ve borçlu cari hesap, kredili mevduat hesapları dahil kredi kullandırma taahhütleri (*line of credits*), bireysel krediler/tüketici kredileri (taksitli krediler, taşıt kredileri, öğrenci kredileri, ihtiyaç kredileri), finansal kiralama, küçük işletmelere açılan krediler ve bunlar lehine verilen taahhütler olmaktadır. Bu itibarla borsada kote edilmiş olsun ya da olmasın (tahviller ve hisseler gibi) menkul kıymetler, hiçbir şekilde perakende portföyü içerisinde yer almayacaktır. %35 risk ağırlığı uygulanacak olan “ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteği karşılığı açılan krediler” portföyüne dahil edilmeleri için gerekli koşulları sağlayamamaları halinde gayrimenkul ipoteği karşılığı açılan kredilerin, perakende alacak olarak değerlendirilmeleri mümkündür^{29,30}.

Portföy çeşitlendirmesi kriteri: Perakende portföyünün, %75 risk ağırlığı uygulamasını makul kılmaya yetecek düzeyde çeşitlendirilmiş olması gerekmektedir. Bunu temin için

²⁹ Bakınız: 17. madde.

³⁰ Şöyle ki, ipotek tutarının alacağın tümünü karşılamadığı bir gayrimenkul ipotek alacağı perakende alacaklarla ilgili kriterlerin karşılanıyor olması koşuluyla bu portföye dahil edilerek %100 yerine %75 risk ağırlığına tabi tutulabilecektir.

Basel-II’de denetim otoritelerine belli sayısal eşikler saptamaları (örneğin tek bir borçluya açılan toplam kredi tutarının³¹ perakende portföyü toplamının belli bir oranını %0,2’sini geçmemesi gibi) önerilmektedir³². Her hangi bir kredinin perakende portföyünün %0,2’sini geçip geçmediği tespit edilirken temerrüde uğramış perakende alacaklar dikkate alınmayacak bir başka deyişle sadece canlı krediler matraha esas olacaktır. Burada tek bir borçlu (*one counterpart*) ile anlatılmak istenen lehine kredi tahsis edilen “tek bir lehtar” (*single beneficiary*) olmaktadır. Ülkemiz açısından, BDDK tarafından 27 Haziran 2001 tarih ve 24445 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bankaların Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmeliğin 20’ci maddesi uyarınca da krediyi veren banka için bir risk grubu oluşturdukları kabul edilen ilintili tüm taraf veya taraflar tek bir borçlu olarak ele alınabilmektedir.

Kredi büyüklüğü kriteri: Münferit risklerin düşük tutarlı olması ve olası kayıpların sınırlandırılmasına yönelik olarak tek bir borçluya açılan toplam perakende kredi tutarı, en fazla 1 milyon Euro olacak, bu eşik değeri aşan alacaklar diğer tüm kriterleri sağlıyor olsalar dahi perakende alacak olarak değerlendirilemeyecektir.

Bu tercihin, Basel-II’yi uygulayacak pek çok ülkede standart biçimde uygulanması beklenmektedir. Genel olarak perakende alacakların düşük risk profiline ve portföy çeşitlendirme etkisine sahip oldukları savunulmaktadır. Bilindiği üzere, etkin bir kredilendirme sürecine tabi olmaları halinde perakende kredilerin konjoktürel dalgalanmalara karşı duyarlılığı *-kurumsal kredilere kıyasen-* daha düşüktür. Avantajlı uygulama, perakende alacaklara özgü bu hususların sermaye yeterliliği hesaplamalarına yansıtılmasına olanak sağlar mahiyettedir.

³¹ Toplam kredi tutarı (*aggregated exposure*), kredinin türü dikkate alınmaksızın perakende portföyü içinde tek bir borçluya ait -nakdi ve gayri nakdi- brüt kredi tutarını (*gross amount*, kredi riski azaltma teknikleri öncesi alacak tutarı) ifade etmektedir.

³² Tek bir borçluya açılan toplam kredi tutarının perakende portföyü toplamının belli bir oranını, %0,2’sini geçmemesi kriteri (*granularity adjustment*) Basel Komitesi tarafından Mayıs 2003’te yayımlanan 3. İstişare Metni’nde (*Consultation Paper-3, CP-3*) dahi karşılanması gereken kesin bir kriterdir. Haziran 2004’te yayımlanan Nihai Metinde düzenlemeye bir miktar esneklik katılmış olduğunu görüyoruz.

16. *National supervisory authorities should evaluate whether the risk weights in paragraph 69 are considered to be too low based on the default experience for these types of exposures in their jurisdictions. Supervisors, therefore, may require banks to increase these risk weights as appropriate (paragraph 71).*

16. Ulusal denetim otoriteleri paragraf 69'da belirlenen risk ağırlıklarının bu tip alacaklarda yaşanan geçmiş temerrüt tecrübeleri ışığı altında kendi ülkeleri için düşük olup olmadığını değerlendirmek durumundadır. Buna göre, denetim otoriteleri bankalara bu risk ağırlıklarını yükseltme zorunluluğu **getirebilecektir** (71 numaralı paragraf).

Acıklama

Bu madde ile denetim otoritelerine perakende alacaklar için öngörülen %75 standart risk ağırlığını yükseltebilme olanağı tanınmaktadır. Esasen perakende alacaklarda riskin, pek çok karşı tarafa ve küçük tutarlarda dağıtılmış olduğu dikkate alındığında sermaye yeterliliği hesaplamalarında bu tür alacaklar için %100'den daha düşük bir risk ağırlığının belirlenmesi anlamlı olacaktır. Basel-II'de yer alan %75'lik asgari risk ağırlığı veri alındığında münferit bir ülke için uygun risk ağırlığının ne olması gerektiği ilgili ülke bankacılık sektörünün perakende alacaklara ilişkin temerrüt tecrübeleri ışığı altında ulusal denetim otoritesi tarafından belirlenecektir. Basel-II'de %75 olan tercihli risk ağırlığının, sadece ilgili ülkede uygulanması gereken risk ağırlığından *önemli ölçüde* düşük olması halinde, daha yüksek bir risk ağırlığı belirlenmesi önerilmektedir.

Diğer yandan, perakende alacakların *alt kategorilerine* (konut kredileri, kredi kartları, tüketici kredileri gibi) ilişkin temerrüt deneyimleri dikkate alınarak *her bir alt alacak kategorisi* için farklı risk ağırlıkları öngörülmesi de mümkündür.

Perakende alacaklar, bu tür kredilerin kurumsal kredilere kıyasla taşımış oldukları bazı avantajlar ve konjoktürel dalgalanmalara karşı duyarlılık dereceleri gibi hususlar dikkate alındığında bu alacaklar ile ilgili 15. maddede yer alan tercihli risk ağırlığı (%75) uygulanmasının *-genel olarak-* ekonomik rasyonaliteye de uygun olduğu ve *-olağan koşullar dahilinde-* daha yüksek risk ağırlığı belirlenmesinin gerekli olmayacağı değerlendirilmektedir.

Diğer taraftan, perakende alacaklar portföyünün bütünü için uygulanacak risk ağırlığının yükseltilmesi yerine bu perakende portföyü münferit alt-kategorilerinin gelişimi ve bunlara ilişkin temerrüt tecrübesi dikkate alınarak perakende alacaklar alt-kategorileri için farklı risk ağırlıkları uygulanması düşünülebilecektir.

Claims Secured by Residential Property

17. *National supervisory authorities should evaluate whether the risk weights in paragraph 72 are considered too low based on the default experience for these types of exposures in their jurisdictions. Supervisors, therefore, may require banks to increase these risk weights as appropriate (paragraph 73).*

Konut (İkamet Amaçlı Gayrimenkul) İpoteği Karşılığı Krediler

17. Ulusal denetim otoriteleri geçmiş kayıp verileri ışığı altında, paragraf 72’de belirlenen risk ağırlıklarının kendi ülkeleri için yeterli olup olmayacağını değerlendirmek durumundadır. Bu itibarla denetim otoriteleri bankalara bu risk ağırlıklarını uygun düzeye yükseltme **zorunluluğu getirebilecektir** (73 numaralı paragraf).

Açıklama

Bilindiği üzere Basel-II’de borçlunun ikamet ettiği veya ikamet amacı ile kiralanmış bulunan gayrimenkul ipoteği ile tümü teminat altına alınmış alacaklar için uygulanacak risk ağırlığı %35 olacaktır. Ancak aşağıda yer alan kriterlere uyumun sağlanmadığı durumlarda ise denetim otoritelerinin söz konusu risk ağırlığını %35’ten daha yüksek olarak belirlemeleri mümkün olacaktır;

- Konut finansmanı ilgili ulusal mevzuat hükümleri ve cari değerlendirme/karşılık ayırma politikaları, bu ayrıcalıklı risk ağırlığının sadece konut edindirme amacıyla verilmiş ve ihtiyatlı değerlendirme kriterlerine (kullandırılan kredi tutarından yüksek tutarda teminat alınması gibi) tabi tutulan gayrimenkul ipoteği karşılığı kredilerle sınırlı kalacak şekilde uygulanmasına olanak sağlamaktadır.
- Ülkenin bu tür risklerle ilgili temerrüt deneyimleri veri alındığında bu alacaklar için uygulanması gereken risk ağırlığı bahsi geçen avantajlı risk ağırlığından önemli ölçüde yüksek olamamaktadır.

Ülkemiz 2002 yılından itibaren düşen enflasyon ve yüksek reel büyümenin yarattığı ekonomik bir canlanma sürecine girmiş, finansal piyasalardaki istikrar ve rekabet sayesinde faizlerdeki düşüş, bankaların kaynaklarını ülkemizde daha önce rastlanmayan uzunlukta vadelerle (15–20 yıl gibi) plase edebilmesine uygun bir ortam sağlamıştır. Bu kredilerin yaygınlaşabilmesi için gerekli makro ekonomik koşulların henüz sağlandığı ülkemiz, mortgage sisteminin yapısının kurulmaya çalışıldığı ve konut piyasasının canlandığı bir sürecin başlangıç safhasında bulunmaktadır.

Ülkemiz gibi, risk yönetimi açısından da farklı yaklaşımlar gerektiren uzun vadeli ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteği karşılığı kredilerin yakın geçmişte yaygınlık kazandığı ülkelerde söz konusu kredilere ilişkin temerrüt deneyimleri anlamlı analiz ve karşılaştırmalar yapılabilmesi açısından sınırlı kalabilecektir. Bu meyanda, denetim otoritelerinin konuyla ilgili tercihin belirlenmesinde sadece temerrüt verilerini dikkate almaları, sağlıklı değerlendirmeler yapılabilmesi açısından yetersiz olabilecektir. Bu

çerçeve de denetim otoritelerinin sadece temerrüt verilerini değil kendi ulusal mevzuatlarını, cari değerlendirme/karşılık ayırma politikalarını, ulusal bankacılık sisteminin teamüllerini, tüketicilerin korunmasına ilişkin düzenlemeleri ve konunun sosyo ekonomik boyutunu da göz önünde bulundurması yerinde olacaktır.

Bu itibarla, ilgili ulusal mevzuat hükümlerinin kredi karşılığında temin edilen ipoteğin alacağın tahsil edilmeme riskini reel olarak azaltıyor olması ve bankacılık sektörü genelinde gayrimenkullerin ekspertiz değeri ile kullanılan kredi tutarı için uygulanan marjın yeterli olması halinde bu tip alacaklar için %35 risk ağırlığı uygulanması yerinde olabilecektir.

Sosyal açıdan değerlendirildiğinde, söz konusu kredilerin yaygınlaşmasının ekonomik ve sosyal bir takım iyileşmeleri de beraberinde getireceği ve önerilen % 35 risk ağırlığının konut sahibi olunmasına aracılık etme konusunda bankaları teşvik edici olacağı düşünülmektedir. Ayrıca milli bankaların, ulusal mortgage piyasasında faaliyet gösterecek yabancı ülke bankaları karşısında dezavantajlı konuma düşürülmemesi için de *-ulusal bankacılık sektörünün teamülleri ve söz konusu kredilere ilişkin sermaye maliyeti de göz önüne alınarak-* konut ipoteği ile koruma altına alınmış alacaklar için %35'ten daha yüksek bir risk ağırlığının uygulanmaması mortgage sisteminin teşvik edilmesi açısından uygun olabilecektir.

Diğer taraftan, benimsenmesi halinde, tercihli risk ağırlığının sadece gerekli kriterler yerine getirildiğinde uygulanmasını sağlamak için teminat olarak alınan ipoteğin değeri ile müşteriye kullanılan kredi tutarına ilişkin asgari bir oran ve/veya ipotek olarak alınan gayrimenkul ve/veya kredinin değerlemesine yönelik (örneğin değerlemenin sıklığı ve değerlemede kullanılacak yöntem) uyulması zorunlu kriterler tespit edilmesi düşünülebilecektir.

Claims Secured by Commercial Real Estate

18. *In discussing the treatment of commercial real estate, the Committee notes that a 50% risk weight of certain exposures is warranted only if strict conditions are met. Any exposure beyond the specified limits will receive a 100% risk weight (footnote 25 to paragraph 74).*

Ticari Gayrimenkul İpoteği Karşılığı Krediler

18. Ticari gayrimenkul ipoteği karşılığı kredilerin ele alınması ile ilgili olarak, Komite bu tür krediler için %50 risk ağırlığının sadece **bazı katı kriterlere** uyulmuş olması kaydıyla uygulanacağını belirtmektedir. Belirlenen limitleri aşan tüm krediler %100 oranında risk ağırlığına tabi tutulacaktır (74 numaralı paragraf -25 numaralı dipnot).

Acıklama

Pek çok ülke açısından ticari gayrimenkul ipoteği karşılığı krediler bankacılık sektöründe sorunlu aktiflerin (*troubled assets*) en büyük kaynağını teşkil etmektedir. Bu husus da dikkate alınarak, Basel-II kapsamında ticari gayrimenkul ipoteği karşılığı krediler için uygulanacak risk ağırlığı, *prensip olarak* %100 olarak tespit edilmiştir.

Diğer taraftan, Basel-II çerçevesinde, belli koşullar dahilinde, gelişmiş ve uzun zamandır yerleşmiş piyasalar için geçerli olacak istisnai bir düzenleme de bulunmaktadır. Bu çerçevede, iş merkezleri, çok amaçlı ticari gayrimenkuller, çok sayıda bağımsız birimden oluşan ticari gayrimenkuller üzerine tesis edilen ipotek karşılığı kredilerde, gayrimenkulün piyasa değerinin %50'sini ya da teminathı kredi tutarının (*loan-to-value, LTV*³³) %60'ını (hangisi daha düşükse) geçmeyen kredi dilimi için uygulanacak risk ağırlığının %50 olarak belirlenmesi mümkündür³⁴. Bu limitleri aşan kredi dilimi için ise %100 risk ağırlığı uygulanacaktır. Bu hüküm, ticari gayrimenkul ipoteği karşılığı kredilerin ne kadarlık bölümünün %50 risk ağırlığına gireceğini belirlemeye yöneliktir. Ancak herhangi bir kredinin %50 tercihli risk ağırlığına tabi tutulabilmesi şu iki ön koşulun karşılanmasına bağlı olacaktır:

• Gayrimenkulün piyasa değerinin %50'si ya da teminathı kredi tutarının %60'ından düşük olanı bazında, ticari gayrimenkul ipoteği kredilerinden kaynaklanan toplam kayıplar, herhangi bir yıl içindeki ödenmemiş krediler toplamının %0,3'ünü geçmemelidir,

³³ Bilindiği üzere bankalar, piyasa fiyatlarındaki olası dalgalanmalar nedeniyle gayrimenkulün değerinde meydana gelebilecek değişiklikleri ve alacağın tahsil edilememesi durumunda gayrimenkulün nakde çevrilmesi sürecinde katlanılacak masrafları göz önünde bulundurarak teminat olarak alınan ipoteğin değeri ile müşteriye kullanılan kredi tutarına marj uygulamaktadır. Teminathı kredi tutarı, banka tarafından uygulanan bu marja göre belirlenecektir.

³⁴ Esasen *ticari amaçlı* gayrimenkul ipotek kredileri için daha düşük risk ağırlığı uygulanmasına imkan veren bu düzenleme ilk kez 2001 tarihinde yayımlanan İkinci İstisna Metni'nde yer almıştır. Diğer taraftan söz konusu metinde *ikamet amaçlı* gayrimenkul kredileri için uygulanacak risk ağırlığının da %50 olacağı öngörülmektedir.

- Ticari amaçlı gayrimenkul ipotekli kredilerden kaynaklanan kayıplar, herhangi bir yıl içindeki ödenmemiş kredilerin %0,5'ini geçmemelidir.

Bir başka deyişle, herhangi bir belirli yılda bu testlerden birinden geçilememesi halinde, bu tercihli risk ağırlığı uygulaması sona erecektir ve bu tercihli risk ağırlığının tekrar uygulanması, kabul edilme koşul ve kriterlerinin yeniden yerine getirilmesi koşuluna bağlı olacaktır. Bu istisnai uygulamadan yararlanan alacaklar, temerrüde uğramış olmaları halinde %100 risk ağırlığına tabi tutulacaktır. Esasen, ticari gayrimenkul ipotek kredilerine ilişkin olarak İkinci Yapısal Blok kapsamında banka bazında farklı uygulamaya gidilmesi de mümkün olabilecektir.

Benimsenmesi halinde bankalar açısından sermaye avantajı doğurabilecek olan bu uygulama tercihinin ülkemiz açısından uygulanabilmesi için gerekli koşulların sağlanıp sağlanmadığı hususunda teknik çalışma ve araştırmalar yapılması söz konusu olabilecektir. Bilindiği üzere ipotek, ulusal mevzuatımızda, bir kişisel alacağın teminat altına alınması amacını güden ve bir taşınmazın değerinden alacaklının alacağını elde etmesine olanak veren, herkese karşı ileri sürülebilir sınırlı bir aynı hak olarak tanımlanmakta ve alacaklıyı alacağını öncelikle alma hususunda hukuken yetkili kılmaktadır. Bu çerçevede, ülkemizde bankacılık sektöründe yoğun olarak istifade edilen teminat türlerinden biri olan ticari gayrimenkul ipoteklerinin alacağın tahsili açısından gerçek bir güvence sağladığı tartışılmazdır. Halihazırda, bankalarca kullanılan kredi tutarı ile ipotek olarak alınan gayrimenkulün değeri arasındaki marjın hayli yüksek olması da temerrüt halinde realize olacak kayıpların seviyesini sektör genelinde sınırlandıran bir diğer unsurdur. Diğer taraftan, kötü niyetli borçlular durumunda ipoteğin paraya çevrilerek kredinin tahsil edilmesi süreci 3 ila 5 yıl arasında gerçekleşebildiği de göz ardı edilmemelidir.

Past Due Loans

19. *At national supervisory discretion, the risk weight for the unsecured portion of any loan (including a qualifying residential mortgage loan) that is past due for more than 90 days, net of specific provisions, can be reduced from 100% to 50% when specific provisions are no less than 50% of the outstanding amount of the loan (paragraphs 75 and 78)*

Tahsili Gecikmiş Alacaklar

19. **Ulusal inisiyatife bağılı olarak**, 90 gün ve daha uzun süreler için temerrüde uğramış herhangi bir kredinin (ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteği karşılığı krediler dahil) teminatsız bölümünün özel karşılıklar düşüldükten sonra kalan net kısmı için, ayrılan özel karşılıkların kredinin ödenmeyen kısmına oranının %50'den az olmaması koşuluyla, risk ağırlığı %100'den %50'ye indirilebilir (75 ve 78 numaralı paragraflar).

Açıklama

Bilindiğı üzere, standart yaklaşımda tahsili gecikmiş alacaklarla ilgili olarak, ikamet amaçlı gayrimenkul ipotek kredileri ve diğer krediler açısından farklı uygulamalar öngörülmektedir. Bu çerçevede;

- **90 gün ve daha uzun süreler için temerrüde uğrayan ikamet amaçlı gayrimenkul ipotek kredilerinin özel karşılıklar sonrası net tutarı için risk ağırlığı %100 olarak uygulanacaktır.**
- **Ancak ayrılan özel karşılıklar tutarının kredinin tahsil edilemeyen kısmına oranının %20 ve daha fazla olması halinde, ulusal inisiyatifler doğrultusunda temerrüde uğrayan ikamet amaçlı gayrimenkul kredileri için uygulanacak risk ağırlığı %50'ye indirilebilecektir.**
- **Ayrılan özel karşılıkların kredinin ödenmeyen kısmına oranının %20'den az olması durumunda, 90 gün ve daha uzun süreler için temerrüde uğrayan ikamet amaçlı gayrimenkul ipotek kredileri dışındaki diğer kredilerin teminatsız bölümünün özel karşılıklar düşüldükten sonra kalan net kısmı için %150 risk ağırlığı uygulanacaktır.**
- **Ancak ikamet amaçlı gayrimenkul ipotek kredileri haricindeki krediler için ayrılan özel karşılıkların kredinin ödenmeyen kısmına oranının %20'den fazla olması halinde uygulanacak risk ağırlığı %100 olacaktır.**
- **Bu krediler için ayrılmış olan özel karşılıklar tutarının kredinin tahsil edilemeyen kısmına oranının %50 ve daha fazla olması halinde ise, ulusal inisiyatifler doğrultusunda uygulanacak risk ağırlığı %50'ye de indirilebilecektir.**

Takipteki alacaklarla ilgili düzenlemeler Tablo 7 çerçevesinde özetlenmektedir.

Tablo 7: Tahsili Gecikmiş Alacaklar İçin Ayrılacak Karşılıklar

Tahsili Gecikmiş Alacaklar	İkamet Amaçlı Gayrimenkul Kredileri	SP*/C** >=%50	%100 (ND***: %50)
		Diğerleri	%100
	Diğer Krediler	SP/C <%20	%150
		SP/C >=%20	%100
		SP/C >=%50	%100 (ND:%50)
		Tamamı İçin Kabul Edilmeyen Teminat Varsa ve SP/C >=%15	%100

*SP(Special Provision), özel karşılık,

**C (Credit), kredi,

***ND (National Discretion), ulusal inisiyatif.

İhtiyatlı karşılık ayırma politikalarının dikkate alınmasına, teşvik edilmesine olanak sağlayacağı ve söz konusu politikaları benimseyen bankalar için sermaye avantajı yaratacağı da dikkate alındığında, bu uygulama tercihinin kapsamlı biçimde tartışılması yerinde olacaktır.

20. *Subject to national discretion, supervisors may permit banks to treat non-past due loans extended to counterparties subject to a 150% risk weight in the same way as past due loans (footnote 26 to paragraph 75).*

20. **Ulusal inisiyatife bağı olarak**, denetim otoriteleri, bankaların %150 risk ağırlığına tabi karşı taraftan olan temerrüde düşmemiş alacaklarını da tahsili gecikmiş alacaklar gibi ele almalarına izin verebilirler (75 numaralı paragraf -26 numaralı dipnot).

Açıklama

Bu çerçevede, kredinin geri ödemelerinde temerrüde uğramasına neden olacak bir aksama veya gecikme bulunmamasına rağmen %150 risk ağırlığına tabi karşı taraftan olan alacakların tahsili gecikmiş alacaklar gibi ele alınması mümkün olabilecektir. Bu hüküm, 19. maddede yapılan açıklamalar dikkate alındığında;

- Söz konusu alacaklar için ayrılmış olan özel karşılıklar tutarının krediye oranının %20’den fazla olması halinde risk ağırlığının %150 yerine %100,
- Söz konusu alacaklar için ayrılmış olan özel karşılıklar tutarının krediye oranının %50 ve daha fazla olması halinde ise risk ağırlığının (ulusal inisiyatife bağı olarak) %50 olarak uygulanabilmesine olanak sağlamaktadır.

Ayrıca, 3 yıllık bir geçiş dönemi boyunca temerrüde uğramış bir kredinin teminatlı kısmının belirlenmesinde teminat kapsamında kabul edilecek değerler, daha geniş bir yelpaze içinde tanımlanabilecektir³⁵.

Bu uygulamanın, söz konusu kredilerin tahsili gecikmiş alacaklar arasında sınıflandırılmaları ve muhasebeleştirilmeleri sonucunu doğurmayacak şekilde ele alınması halinde sermaye avantajı yaratabileceği değerlendirilmektedir.

³⁵ Bakınız: 21. madde.

21. *For the purpose of defining the secured portion of the past due loan, there will be a transitional period of three years during which a wider range of collateral for higher risk categories (past due assets) may be recognised, subject to national discretion (footnote 27 to paragraph 76). This expands the range of eligible collateral as described in paragraphs 145 to 146.*

21. **Ulusal inisiyatife bağı olarak**, 3 yıllık bir geçiş dönemi boyunca temerrüde uğramış bir kredinin teminatlı kısmının belirlenmesinde teminat kapsamında kabul edilecek değerler, yüksek risk kategorileri söz konusu olduğunda (tahsili gecikmiş alacaklar) daha geniş bir yelpaze içinde tanımlanabilecektir (76 numaralı paragraf -27 numaralı dipnot). Ulusal inisiyatifin bu yönde kullanılması durumunda 145 ve 146 numaralı paragraflarda tanımlanan teminatların kapsamı genişletilmiş olacaktır.

Açıklama

Basel Komitesi tarafından 2001 yılında yayımlanan 2. İstişare Metninde, 3 yıllık geçiş süresi boyunca, Basel-II'de tanınmayan teminatların, ulusal tercih doğrultusunda gecikmiş alacaklar için dikkate alınabileceği belirtilmişti. Bu çerçevede Basel-II'de yer almayan bazı teminatlar dikkate alınabilecek ve örneğin gemi ve uçak ipoteği, ticari işletme rehni, ihracat vesaiki gibi ek teminatların bulunması halinde, kredinin söz konusu teminatların karşıladığı kısmının %100, kalanının ise % 150 oranında risk ağırlığına tabi tutulması mümkün olacaktı. Ancak, 3. İstişare Metni ile getirilen ve Nihai Metin'de de korunan değişiklikler sonrasında, söz konusu düzenleme büyük ölçüde anlamını yitirmiştir. Şöyle ki; değişikliklerden önce, ayrılan karşılık tutarları dikkate alınmaksızın, tahsili gecikmiş her tür alacağın % 150 oranında ağırlıklandırılması gerekmekteydi. Dolayısıyla, teminatlı kısım için % 150 yerine, % 100 risk ağırlığı kullanılması, bir avantaj teşkil etmekteydi. Ancak, yeni düzenleme uyarınca, ayrılmış olan karşılık tutarının, krediye oranının % 20 ve fazlası olduğu hallerde % 100; % 50 ve fazlası olduğu hallerde ise % 50 oranlarında ağırlıklandırma yapılabilmesi sebebiyle, söz konusu kredilerin teminatsız olması ya da bahse konu türlerde teminatlara sahip olmaları fark yaratmamaktadır. Diğer taraftan, Basel-II'de, ek teminatların kredinin tamamını karşılayacak seviyede mevcudiyeti ve takipteki kredi için en az % 15 oranında karşılık ayrılmış olması halinde, kredinin %150 yerine % 100 risk ağırlığına tabi tutulacağı ve kredinin "teminatlandırılmış" kısmının saptanması açısından, 3 yıllık bir geçiş süreci boyunca, ulusal tercih doğrultusunda, Basel-II'de kabul edilmeyen teminatların da dikkate alınabileceği belirtilmektedir.

Bu çerçevede şu saptamaları yapmak mümkündür:

—Ek teminatlar, kredinin niteliğini belirleme açısından, sadece kredi için ayrılan karşılık oranının % 15 ile % 20 arasında olduğu durumlarda anlam taşımaktadır. Çünkü karşılık oranının % 20'nin üzerinde olması durumunda, teminat bulunmasa dahi kredi % 100 oranı ile ağırlıklandırılmaktadır.

—Ek teminatların, kredinin tamamını karşılamaması durumunda, söz konusu teminatların "kredinin niteliğini" belirleyen bir unsur olmaktan çıkıp, 3 yıllık geçiş süresi boyunca "risk azaltıcı unsurlar" olarak dikkate alınması mümkün olacaktır. Bu

durumda, söz konusu teminat tutarlarının denetim otoritesi tarafından belirlenecek katsayılarla çarpılarak, kredi tutarından mahsup edilmesi gerekecektir.

Basel-II içerisinde temerrüde uğramış bir alacağın karşılık ayrılırken esas alınacak net tutarının belirlenmesinde dikkate alınacak teminat, garanti ve benzeri enstrümanların kredi riski azaltım sürecinde geçerliliği kabul edilenler ile aynı olacağı açıkça belirtilmiştir. Ancak yukarıdaki madde ile 3 yıllık bir geçiş dönemi boyunca kredi riski azaltım süreci ve ayrılacak karşılıkların belirlenmesi çerçevesinde geçerliliği kabul edilen teminat ve garantilerin farklılaştırılabilmesi olanağı tanınmıştır.

Bilindiği üzere, kredi riskinin ölçümünde standart yaklaşımın kullanıldığı ve dolayısıyla kredi riski azaltım tekniklerinin gerekli sermaye düzeyi üzerindeki etkilerinin basit veya kapsamlı yaklaşımlardan biri kullanılmak suretiyle ele alındığı durumlarda, fiziksel teminatlar (ikamet amaçlı/ticari amaçlı gayrimenkuller, emtia/emtiayı temsil eden kıymetli evrak, vb...) ve sermaye piyasası aracı niteliğinde olmayan kıymetli evrak (bono, poliçe, mal/emtia alacağını temsil eden belgeler, hakedilmiş istihkaklar dahil her türlü hizmet alacağı, vb...) teminat olarak kabul edilmemektedir. Bu uygulamanın Basel-II çerçevesinde gayrimenkul ipoteği karşılığı verilen kredilerin risk ağırlıklarının değerlendirilmesi süreci ile karıştırılmaması gerekmektedir. Üzerine ipotek tesis edilmiş gayrimenkulün rayiç değerinin, banka ve varsa diğer taraflarca 1 ve/veya 2 ve/veya 3. derecelerde³⁶ tesis edilmiş olan ipotek tutarları toplamından fazla olması şartıyla tamamı gayrimenkul ile teminatlandırılmış krediler *kredilerin sınıflandırılması sürecinde* göz önüne alınmakta ve bu kategoriler için belirlenmiş özel risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Bu süreç ise bankanın *kredi riskine maruz alacak tutarının belirlenmesinde* söz konusu gayrimenkullerin risk azaltıcı bir unsur olarak ele alınmasından tamamen farklı bir nitelik taşımaktadır. Ancak, 3 yıllık bir geçiş dönemi boyunca, tahsili gecikmiş alacaklar dahil yüksek risk kategorileri için kredinin teminatlı kısmının belirlenmesinde geçerli olarak kabul edilecek teminatlar ulusal inisiyatife bağlı olarak daha geniş bir yelpaze içinde tanımlanabilecektir. Diğer yandan, (tamamı için) geçerli olarak kabul edilmeyen teminat alınmış olan tahsili gecikmiş alacaklar için ayrılan özel karşılıkların brüt kredinin %15'ini geçtiği ancak %20'sinden az olduğu durumlarda net alacak tutarının %150 yerine %100 risk ağırlığına tabi tutulması ise bambaşka bir uygulamadır³⁷. Burada da söz konusu teminatlar kredi riskini azaltıcı bir unsur olarak değil kredinin niteliğini belirleyici bir etmen olarak ele alınmakta ve uygulama herhangi bir geçiş dönemi ile sınırlandırılmamaktadır. Oysa 21. madde kapsamında 3 yıllık bir geçiş dönemiyle sınırlı olarak ve sadece temerrüde uğramış alacaklar açısından Basel-II'de

³⁶ Basel-I çerçevesinde ve ülkemiz cari mevzuatında esasen 1. derece ipotekler dikkate alınmakla beraber "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik"te 1 Mart 2003 tarihinde yapılan değişiklikle ikamet amacıyla kullanılan gayrimenkuller ile belediye sınırları dahilindeki tapulu arsa ve arazilerin 2 veya 3. dereceden tesis edilmiş ipotekler karşılığında (banka tarafından tesis edilen ipotek tutarı, bankanın ipotek derecesinden önde gelen ipotek ve boş ipotek değerleri toplamı ile gayrimenkullerin rayiç değeri arasındaki farkı aşmamak kaydıyla) ilgili kredinin 2/3'ü için dikkate alınabilmesi mümkündür.

³⁷ Ülkemizde de teminatların değerlendirilmesinde çeşitli düzenlemeler ("Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik" ve "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik" gibi) arasında önemli farklılıklar mevcuttur.

yer alan koşullara uygun olmayan kimi teminatların da kredi riski azaltım enstrümanı olarak dikkate alınabilmesi söz konusudur. Ülkemizde, kredi ve alacakların tamamen veya kısmen güvence altına alınmasını sağlayan her türlü varlık, garanti ve kefaletler ile sözleşmeden doğan hakları ifade eden teminatların değeri ve özel karşılık uygulamasında dikkate alınma usul ve esasları Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliğin 8 inci maddesinde düzenlenmektedir. Anılan Yönetmelikte teminatların bunların kredi için sağlamış olduğu güvencenin düzeyi ve nakde çevrilebilme kabiliyetleri göz önünde bulundurularak gruplar itibarıyla sınıflandırılmıştır. Ek teminatların tanımlanmasında ve teminatlar/teminat grupları için uygulanacak katsayıların belirlenmesinde Yönetmelik'te yapılan gruplandırmanın ve çeşitli teminat grupları için ön görülen dikkate alınma oranları da göz önünde bulundurulabilecektir.

22. *In addition to the circumstances described in paragraph 75, where a past due loan is fully secured by those forms of collateral that are not recognised in paragraphs 145 and 146, a 100% risk weight may apply when provisions reach 15% of the outstanding amount of the loan. These forms of collateral are not recognised elsewhere in the standardised approach. Supervisors should set strict operational criteria to ensure the quality of collateral (paragraph 77).*

22. 75 numaralı paragrafta tanımlanan hallere ek olarak, tahsili gecikmiş bir kredinin tümünün 145 ve 146 numaralı paragraflarda geçerliliği kabul edilenler dışında bir teminat ile teminatlandırılmış olması ve kredi için ayrılan özel karşılıkların kredinin ödenmemiş kısmının %15'ine ulaşmış olması durumunda, %100 risk ağırlığı **uygulanabilecektir**. Standart yaklaşımda, bu tip teminatlar başka hiçbir durumda geçerli olarak kabul edilmemektedir. Denetim otoriteleri, bu ek teminatların uygunluğunu sağlamak için katı operasyonel kriterler **saptamalıdır** (77 numaralı paragraf).

Açıklama

Bu madde çerçevesinde, tahsili gecikmiş bir kredinin tümünün teminatlandırılmış olması halinde söz konusu kredi için ayrılan özel karşılıkların krediye oranı da dikkate alınarak Basel-II-standart yaklaşımda -basit ve kapsamlı yöntemlerde- belirtilenlerin dışındaki teminatlara da geçerlilik tanınabilecektir. Her ne kadar Basel-II metninde “bu tip teminatlar başka hiçbir durumda geçerli olarak kabul edilmemektedir” denilmekteyse de yapılan, uygulanacak risk ağırlıklarının kategorize edilmesidir. Esasen ek teminatların kredi riski azaltım etkisi dikkate alınmamaktadır. Ayrıca ek teminatlar, kredinin niteliğini belirleme açısından, sadece kredi için ayrılan karşılık oranının % 15 ile % 20 arasında olduğu durumlarda anlam taşımaktadır. Çünkü karşılık oranının % 20'nin üzerinde olması durumunda, teminat bulunmasa dahi kredi % 100 oranı ile ağırlıklandırılmaktadır.

Ülkemiz bankacılık sektörünün teamülleri çerçevesinde Basel-II'de öngörülen şartları sağlamasalar dahi herhangi bir geçiş süreci ile sınırlı olmaksızın yüksek risk kategorileri için kullanılmasına izin verme sürecinde değerlendirilecek teminatlar Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8: Türk Bankacılık Sektöründe Yaygın Olarak Kullanılan Teminatlar

Nakit ve mevduat,
Hazine, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca veya bunların kefaletiyle ihraç edilen bono ve tahviller
OECD ülkeleri merkezi yönetimleri ile merkez bankalarının ya da bunların kefaletiyle ihraç edilen menkul kıymetler
Avrupa Merkez Bankasınca veya bu Bankanın kefaletiyle ihraç edilen menkul kıymetler
Altın ve diğer kıymetli madenler
Borsaya kote edilmiş hisse senetleri
Varlığa dayalı menkul kıymetler, özel sektör tahvilleri
Türkiye’de faaliyette bulunan bankaların kendi kredi sınırları dahilinde verecekleri kefaletler ve teminat mektupları
OECD ülkelerinde faaliyet gösteren bankaların garantileri
OECD ülkeleri merkezi yönetimleri ile merkez bankalarının kefaletleri
Avrupa Merkez Bankasınca verilecek garanti ve kefaletler
Kredi riskine karşı koruma sağlayan kredi türev anlaşmaları
Paraya tahvili kolay menkul kıymetler
Emtiyı temsil eden kıymetli evrak ile piyasa değerini aşmayan tutarda rehinli her türlü emtia ile menkuller
Ekspertiz kıymeti yeterli olmak kaydıyla, tapulu gayrimenkullerin ipotekleri ile tahsisli araziler üzerine yapılan gayrimenkullerin ipotekleri
Müşterilerden alınan gerçek kambiyo senetleri, müşterilerden alınan diğer senetler
Firmaların kamu kurumları nezdindeki doğmuş istihkak alacaklarının temlikli veya rehni
Uçak veya gemi ipoteği, taşıt rehni, ticari işletme rehni, mal rehni
İhracat vesaiki
Menkul kıymet yatırım fonları, finansman bonusu
Kredibilitesi yüksek gerçek ve tüzel kişilerin kefaletleri
Menkul kıymet yatırım fonları, menkul kıymet yatırım ortaklığı belgeleri
Özel sektör tahvil ve bonoları,
Banka kabulleri, şahsi kefalet, ortak kefaletleri

Pek çok ülkede Basel II'nin uygulamaya konmasında karşılaşılabilecek en önemli sorunlardan biri, teminat konusunda ulusal uygulamaların, Uzlaşım hükümlerinden farklılık göstermesidir. Bu konuda gerek bankaların gerekse de kredi kullanan tarafların alışkanlıklarını gözden geçirmeleri için zamana ihtiyaç duyulacağı düşünülmektedir. Sermaye avantajı da dikkate alındığında, söz konusu inisiyatifin benimsenmesi ve Basel-II’de yer alan esaslara kademeli bir şekilde geçiş yapılması

uygun olabilecektir. Bu kapsamda, söz konusu ülkelerde yaygın olarak kullanılan teminatlar olan alacağın temliki, ipotek, banka teminat mektubu, kefalet, taşıt rehni, gerçek ticari işlemlere dayalı çek ve senetler gibi bazı teminatların asıl borçlu üzerinde caydırıcı etkisinin bulunması ve hukuksal açıdan bağlayıcılığa sahip olmaları nedeniyle vadesi geçmiş alacak tutarının belirlenmesinde, geçerli teminatlar olarak kabul edilmesi söz konusu olabilecektir. Ancak hangi teminat türlerinin hangi krediler için geçerli olarak kabul edileceğinin ilgili ülkelerin mevzuatları çerçevesinde ve net bir biçimde belirlenmesi gerekecektir.

Other Categories

23. National supervisors may decide to apply a 150% or higher risk weight reflecting the higher risks associated with some other assets, such as venture capital and private equity investments (paragraph 80).

Diğer Aktifler/Kategoriler

23. Denetim otoriteleri risk sermayesi, özel sermaye katılımları³⁸ gibi diğer varlık sınıflarına, bu varlıklara atfedilen yüksek riskliliği yansıtacak şekilde %150 veya daha yüksek risk ağırlıkları uygulanmasını **öngörebilirler** (80 numaralı paragraf).

Açıklama

Uzlaşıda diğer aktif kategorileri için ikili bir sınıflandırma yapmak mümkündür. Söz konusu sınıflandırma Şekil 3'te yer almaktadır.

Şekil 3: Yüksek Riskli Aktifler

³⁸ Esasen, dokümanda “private equity investments” olarak ifade edilen kavramla işaret edilmek istenen, borsaya kote edilmemiş hisse senetlerine yapılan yatırımlardır.

Bu uygulama tercihi çeşitli sermaye maliyetleri getirmekle birlikte, bazı riskli yatırımların azaltılmasının teşvik edilmesi amacıyla BDDK tarafından, 27 Haziran 2001 tarihinde 24445 sayılı Resmi Gazete’de yayımlan Bankaların Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmeliğin 22’ci maddesinin 5’ci fıkrası uyarınca, kredi sınırlarının hesaplanmasında %150 dikkate alınma oranına tabi olan kalemlerin Basel-II kapsamında da %150 risk ağırlığına tabi tutulması düşünülebilecektir. Bu çerçevede %150 risk ağırlığına tabi tutulabilecek işlemler şunları kapsamaktadır:

a) Mali tabloları kredi kullandıran banka ile tam konsolidasyon yöntemine göre konsolide edilenler hariç olmak üzere, merkezleri kıyı bankacılığı bölgelerinde bulunan her türlü banka, kredi kurumu ve finansal kuruluşa kullanılacak krediler ile bu kurum ve kuruluşlar tarafından ihraç olunan menkul kıymetler, verilecek garantiler veya bunların kefaletiyle ihraç olunan menkul kıymetler karşılığında kullanılacak krediler,

b) Yabancı banka, kredi kurumu ve finansal kuruluşlara kullanılan nakdi kredilerden geri ödenmeleri vade dışında şartlara bağlanmış olanlar ile belirli gerçek ya da tüzel kişiye veya risk grubuna kullanılmak veya kullanılacak kredilerin teminatını teşkil etmek üzere verilenler,

c) Karşılıklı işlemler.

24. *National discretion will be allowed for risk weighting gold bullion at 0% (footnote 28 to paragraph 81).*

24. Ulusal otoriteye, külçe altın için %0 oranında risk ağırlığı tespit etme **imkanı tanınmıştır** (81 numaralı paragraf -28 numaralı dipnot).

Açıklama

Tarihsel olarak birçok ülke merkez bankasının rezervlerinin önemli bir bölümünü oluşturan altın, kurlardaki volatilité nedeniyle önemli değer değişikliklerine maruz kalabilecek ulusal paralara kıyasen istikrarlı ve nakde tahvil kabiliyeti yüksek bir aktif olması nedeniyle nakdi kalemler gibi değerlendirilebilecektir.

Likiditesi de dikkate alındığında bazı hallerde uluslararası standartlara uygun nitelikte külçe altının %0 risk ağırlığına tabi tutulması yerinde olacaktır. Ayrıca, Basel II-81 numaralı paragraf-28 numaralı dipnotta, ulusal denetim otoritelerine henüz tamamen bankanın zilyetliğine geçmemiş nakit değerler/yoldaki paralar (*cash items in the process of collection*) için risk ağırlığını %20 olarak belirleme yetkisi de tanınmaktadır. Denetim otoritelerinin “takasa gönderilen çekler” için söz konusu yetkiyi kullanması söz konusu olabilecektir.

Implementation Considerations

25. Supervisors will have the option to use a borrower's domestic currency rating for exposure in foreign exchange transactions when an exposure arises through a bank's participation in a loan that has been extended, or has been guaranteed against convertibility and transfer risk, by certain MDBs (footnote 31 to paragraph 102).

Uygulama ile İlgili Hususlar

25. Denetim otoriteleri, bazı çok taraflı kalkınma bankalarından birinin iştiraki ile açılmış veya bu bankalar tarafından konvertibilite ve transfer risklerine karşı garanti sağlanmış olan kredilerde, borçlunun yerel para birimi için verilmiş olan derecelendirme notların yabancı paralı işlemlerde **kullandırabilme opsiyonuna sahip olacaklardır** (102 numaralı paragraf - 31 numaralı dipnot).

Açıklama

Yabancı para birimi için verilmiş olan derecelendirme notları, borçlunun döviz cinsi yükümlülüklerini karşılayabilme gücünü temsil etmektedir. Burada önemli olan husus “transfer riski” nedeniyle ilgili kurumun ödeme gücü ne kadar yüksek olursa olsun ülkenin derecelendirme notunun bu kuruma verilecek derecelendirme notu için bir üst sınır teşkil edeceğidir³⁹. Basel Komitesince yayımlanan “Bankacılıkta Etkin Gözetim ve Denetime İlişkin Temel Prensipler” başlıklı dokümanda uluslararası kredi işlemlerinde krediyi alan kişi ya da kuruluş dışında ilgili ülkenin taşıdığı risklerin de (kredi alanın ülkesindeki ekonomik, sosyal ve politik yapı) oldukça önemli olabileceği belirtilmiştir⁴⁰. Ülke riskinin bir uzantısı ise transfer riskidir. Bu riskler, ödünç alan tarafın yükümlülüğünün ulusal para cinsinden tanımlanamadığı durumlarda yerine getirilememesinden kaynaklanmaktadır. Bu husus finansal yapısı daha güçlü olmasına rağmen ana merkezi düşük derecelendirme notuna sahip ülkelerde olan firma ve bankaların, merkezi daha yüksek derecelendirme notlarına sahip ülkelerde bulunan ancak daha riskli firmalardan daha düşük derecelendirme notu almasına ve yabancı para birimi borçlanma maliyetinin yükselmesine neden olmaktadır. Oysa bazı çok taraflı kalkınma bankaları tarafından konvertibilite ve transfer risklerine karşı garanti sağlanmış olan kredilerde yukarıda bahsedilen risk bertaraf edilmekte ve kredi riski ve borçlunun finansal gücü arasındaki ilişki daha doğrusal hale gelmektedir. Basel-II’de bu husus dikkate alınmış ve risk ağırlığının tespitinde, *kredinin garanti kapsamında*

³⁹ Bilindiği üzere 1. İstişare Metni’nde yer alan hiçbir banka/firma için bunların kurulu bulunduğu ülke Hazinesi ve Merkez Bankasına kullandırılan kredilere uygulanan risk ağırlığından daha düşük risk ağırlığı ön görülemeyeceği yönündeki “ülke tabanı” kuralı, bankaların/firmaların ülkelerinden daha yüksek derecelendirme notu alabildiği haklı durumlarında olduğu gerekçesiyle ‘2. İstişare Metni’nde yer almamıştır.

⁴⁰ 08.02.2001 tarihli “Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik”in 30. maddesinde ülke riski; “Uluslararası kredi işlemlerinde, krediyi alan kişi ya da kuruluşun faaliyette bulunduğu ülkenin ekonomik, sosyal ve politik yapısı nedeniyle yükümlülüğün kısmen veya tamamen zamanında yerine getirilememesi ihtimali”; transfer riski ise, “Krediyi alan kişi ya da kuruluşun bulunduğu ülkenin ekonomik durumu ve mevzuatı nedeniyle döviz borcunun aynı türde veya konvertibl diğer bir döviz ile geri ödenememe ihtimali” olarak tanımlanmıştır.

*bulunan kısmı*⁴¹ için borçlunun ulusal para birimi cinsinden derecelendirmesinin kullanılabilmesi imkanı getirilmiştir.

Her hangi bir çok taraflı kalkınma bankasının bu çerçevede dikkate alınabilmesi için bankanın tanınmış, öncelikli/ imtiyazlı kreditor statüsüne sahip olması ve Basel-II'de %0 risk ağırlığına tabi tutulacağı belirtilen bankalar içinde yer alması gerekmektedir. Söz konusu bankalar bazıları için kısa açıklamalarla birlikte aşağıda sıralanmaktadır:

- 1944 Bretton Woods konferansında kurulan, 1946 yılında faaliyete geçen Dünya Bankası (*World Bank*) veya resmi ismiyle Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD),
- Dünya Bankası tarafından gelişmekte olan ülkelerdeki özel kesime ilgili hükümetin güvencesi aranmaksızın kredi verilmesi amacıyla 1956 yılında kurulan Uluslararası Finans Kurumu (*International Finance Corporation, IFC*),
- Özellikle Asya kıtasındaki az gelişmiş ülkelerin kalkınmalarına maddi destekte bulunmak amacıyla 1966 yılında kurulan ve ABD'nin de üyesi olduğu Asya Kalkınma Bankası (*Asian Development Bank, ADB*),
- Birleşmiş Milletler Afrika Komisyonu'nun çabalarıyla 1964 yılında kurulan ve bölge dışındaki ülkelerin de katılımına açık Afrika Kalkınma Bankası (*African Development Bank, AfDB*),
- Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinin serbest piyasa mekanizmasına geçişini kolaylaştırma amacıyla OECD ülkeleri tarafından Dünya Bankası modeline göre 1990 yılında kurulmuş olan ve ülkemizin de üyesi olduğu Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (*European Bank for Reconstruction and Development, EBRD*),
- Latin Amerika'nın kalkınması amacına yönelik olarak 1960 yılında kurulan ve ABD'nin de üyesi olduğu Amerika Kıtası Kalkınma Bankası (*Inter-American Development Bank, IADB*),
- Bu günkü Avrupa Birliği'nin temellerinin atıldığı Roma Anlaşması ile 1957 yılında oluşturulan ve Birliğin temel finansmanında önemli yere sahip Avrupa Yatırım Bankası (*European Investment Bank, EIB*),
- Roma Anlaşması ile 1957 yılında oluşturulan Avrupa Yatırım Fonu (*European Investment Found, EIF*),
- Kuzey Avrupa Yatırım Bankası (*Nordic Investment Bank, NIB*),
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın katkılarıyla 1970 yılında kurulan Karaipler Kalkınma Bankası (*Caribbean Development Bank, CDB*),
- 1975 yılında kurulan ve halen İslam Ülkeleri Teşkilatı'nın mali kuruluşu durumunda bulunan İslam Kalkınma Bankası (*Islamic Development Bank, IDB*),
- Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası (*Council of Europe Development Bank, CEDB*).

⁴¹ Kredinin garanti kapsamında bulunmayan kısmı için uygulanacak risk ağırlığı, borçlunun yabancı para birimi için verilen derecelendirme notu esas alınarak belirlenecektir.

Türk bankalarının yukarıda sayılan koşula uygun, temerrüt riski oldukça düşük olan uluslararası alacakları açısından yaratacağı sermaye avantajı da dikkate alındığında, bu uygulama tercihinin benimsenmesi yerinde olacaktır. Ayrıca başka ülkelerin de söz konusu tercihi benimsemesi halinde bankalarımız açısından uluslararası borçlanma maliyetinde önemli bir düşüş meydana geleceği düşünülmektedir. Bu uygulama tercihi ile ilgili olarak ülkemiz bankalarının yoğun biçimde kredi sağladığı ülke denetim otoriteleriyle görüşülmesi oldukça faydalı olabilecektir.

26. *National supervisory authorities may allow banks to use unsolicited ratings in the same way as solicited ratings (paragraph 108).*

26. Denetim otoriteleri, bankalara talep edilmeden verilmiş olan derecelendirme notlarını da talebe binaen verilenler ile aynı şekilde **kullanma olanağı tanıyabilirler** (108 numaralı paragraf).

Açıklama

İlk olarak 2. İstişare Metni'nde yer alan bu tercihin benimsenmesi durumunda, bağımsız derecelendirme kuruluşları tarafından talep edilmeden verilen derecelendirme notları, bu kuruluşlar tarafından şirketleri not almaya zorlamanın bir aracı olarak kullanılabilir ve reel sektörde rekabet eşitliğini olumsuz yönde etkileyebilecektir. Ayrıca hem derecelendirme kuruluşu hem de derecelendirme yapacak olan taraf açısından belirli hak ve ödevler tesis eden yazılı bir hizmet akdi olmadığı sürece gerekli bilgi ve verilerin ulaşılabilirliğini ve güvenilirliğini sağlamak mümkün olmamaktadır. Bu hususlar göz önüne alındığında talep edilmeden verilmiş olan derecelendirme notları ilgilinin gerçek mali durumunu temsil etmekte yetersiz kalabileceği veya yanıltıcı olabileceği ileri sürülebilecektir.

Diğer yandan borçlunun talebi olmaksızın yapılan derecelendirmeler her ne kadar daha kısıtlı bilgiye dayanıyorsa da, bu tür derecelendirmelerde daha muhafazakar bir yaklaşım benimsendiği bilinmektedir⁴². Ayrıca derecelendirme yapılanın halka açık bir şirket olduğu durumlarda, şeffaflık ve kamuyu aydınlatma prensipleri çerçevesinde ilgili kuruluşa ilişkin bütün *önemli bilgiler*⁴³ tüm ilgililerin kullanımına açık "kamusal" bir mal haline dönüşmektedir. Bu husus, ihraç ettiği menkul kıymetler sermaye piyasalarında işlem gören şirketler için talep olmaksızın verilen derecelendirme notlarının ilgilinin gerçek finansal gücünü temsil etmesine olanak sağlamaktadır.

Bu hususlar dikkate alındığında söz konusu uygulama tercihinin denetim otoritelerince en azından ilk aşamada benimsenmemesi ve ülkelerde faaliyet gösterecek derecelendirme şirketlerinin faaliyet yapıları dikkate alınarak ileride tekrar gözden geçirilmesi hususu tartışılabilir. Bununla birlikte *borçlunun rızası alınmak suretiyle* denetim otoritesince belirlenen niteliklere uygun, kamuya açıklanmış sağlam ve güvenilir bilgiler veya veri kaynakları esas alınarak tahsis edilen notların kullanılabilmesine izin verilmesi de diğer bir seçenektir.

⁴² İngiliz denetim otoritesi FSA (*Financial Services Authority*), talep edilmeksizin verilen derecelendirme notlarının kullanılmasına izin vermesini bu gerekçeye dayandırmaktadır.

⁴³ *Önemli bilgi*; unutulması veya yanlış biçimde ifade edilmesi durumunda ekonomik kararlarını oluşturmak için bu bilgiye güvenen bir kullanıcının değerlendirmelerini veya kararlarını değiştirecek veya önemli ölçüde etkileyecek olan bilgilerdir. Pek çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de bu nitelikteki bilgilerin açıklanması, ilgili kurumun halka açılması ve/veya ihraç ettiği menkul kıymetlerin organize borsalarda işlem görebilmesi için sağlanması gerekli bir önkoşuldur.

Credit Risk Mitigation

27. *For certain types of repo-style transactions (broadly speaking government bond repos as defined in paragraphs 170 and 171) supervisors may allow banks using standard supervisory haircuts or own-estimate haircuts not to apply these in calculating the exposure amount after risk mitigation. Where a supervisor applies a specific carve-out to repo-style transactions in securities issued by its domestic government, then other supervisors may choose to allow banks incorporated in their jurisdiction to adopt the same approach to the same transactions (paragraph 136, 170, 172 and 294).*

Kredi Riski Azaltımı

27. Denetim otoriteleri, standart resmi iskontoları (haircuts) veya kendi tahminlerine dayanan iskontoları kullanan bankalara risk azaltımı sonrası kredi tutarı hesaplamalarında, belirli türdeki/nitelikleri taşıyan repo benzeri işlemler için (daha açık olarak, paragraf 170 ve 171’de tanımlanan hazine kağıtları üzerinden yapılan repolar gibi) bu iskontoları **uygulamama imkanı tanıyabilirler**. Herhangi bir denetim otoritesinin, ülke hazinesi tarafından ihraç edilen menkul kıymetlerle yapılacak repo benzeri işlemler için bu tip bir indirgemeci (*carve out*) yaklaşım benimsenmesi durumunda diğer denetim otoriteleri de kendi ülkelerinde faaliyet gösteren bankalara aynı işlemlerde benzer yaklaşımlar uygulayabilme imkanı tanıyabileceklerdir (136, 170, 172 ve 294 numaralı paragraflar).

Acıklama

Basel-II çerçevesinde, standart yaklaşım için kredi risk azaltım tekniklerinin asgari sermaye düzeyi belirlenmesi süreci üzerindeki etkisi (basit ve kapsamlı yöntemlerden hangisinin uygulandığına bağlı olarak farklılaşacak olmakla beraber) mevcut sermaye yeterliliği mevzuatımızdakinden (ve Basel-I düzenlemesinden) farklı biçimde ele alınmaktadır. Örneğin cari mevzuatımızda derecelendirme notu AAA dahi olsa şirketler tarafından ihraç edilmiş menkul kıymetler teminat olarak kabul edilmemektedir. Şu an teminat olarak kabul edilen bir OECD ülkesi devlet tahviline ilişkin derecelendirme notunun borçlununkinden daha kötü olması halinde ise söz konusu menkul kıymetin standart yaklaşım kapsamında teminat olarak dikkate alınması mümkün olmayacaktır. Ayrıca, cari düzenlemelerde alacağın ve menkul kıymetin vadesi arasında var olan vade uyumsuzluğu⁴⁴ teminatın geçerliliğini etkilememektedir, oysa standart yaklaşımda bu durum, *teminatların değerlendirilmesinde kullanılan yöntemle bağlı olarak*, kredinin teminatsız sayılmasına yol açmakta veya uyumsuzluk nedeniyle teminatın değerinde düzeltilme yapılması gerekmektedir.

Kredi riskinin ölçümünde standart yaklaşımı kullanan bankalar, teminatların değerlendirilmesinde aşağıda kısaca açıklanan basit veya kapsamlı yöntemlerden herhangi

⁴⁴ Vade uyumsuzluğu sadece teminatın vadesinin kredinin vadesinden kısa olması durumunda ortaya çıkmaktadır, teminatın vadesinin kredinin vadesinden uzun olması vade uyumsuzluğuna sebep olmayacaktır.

birini kullanmayı seçebileceklerdir. Esasen seçim, bankacılık hesaplarındaki varlıklar dolayısıyla maruz kalınan nihai kredi riskinin hesaplanması için söz konusu olacak⁴⁵, alım-satım amaçlı ve satılmaya hazır değerlerden oluşan ticari hesaplar için ise sadece kapsamlı yöntem uygulanabilecektir.

Bu yöntemlerden hangisinin benimsenmiş olduğu, bir kredinin hangi tür kredi riski azaltım tekniği (teminatlar, garantiler ve kredi türevleri, netleşme anlaşmaları) ile koruma altına alındığı, ne kadarının korumasız olduğu veya herhangi bir kredi riski azaltım tekniğinin sermaye yükümlülüğünde ne kadarlık bir azalma sağladığı hususunda oldukça etkili olacaktır.⁴⁶ Teminatların, Standart Yaklaşım-kapsamlı yöntem içerisinde portföy sınıflandırma etkisi bulunmamaktadır. Teminatlara yönelik olarak basit yöntemin kullanılması halinde ise teminatın portföy sınıflandırma etkisi dikkate alınacak ve kredinin teminatlolu ve teminatsız sayılacak kısımları tespit edilerek farklı portföyler içerisine dahil edilebilecektir.

Basit Yöntem

▪ Bu yöntemde Basel-I'de de geçerli olan “yerine koyma kuralı” temel alınmaktadır. Buna göre kredinin teminatlandırılmış bölümünün risk ağırlığı bazı istisnalar hariç ve minimum %20 olmak üzere teminatın risk ağırlığına, kredinin korunmasız kısmı ise karşı tarafın risk ağırlığına tabi tutulacaktır.

▪ Günlük değerlemeye tabi ve teminatı nakit olan tezgah üstü türev işlemlerine, döviz kuru uyumsuzluğu da olmaması halinde %0 risk ağırlığı uygulanacaktır. %0 risk ağırlığına tabi hazine ve merkez bankası veya yerel kamu kuruluşlarınca ihraç edilen menkul kıymetler karşılığı işlemler için ise %10 risk ağırlığı uygulanabilecektir.

▪ Bu yöntemde kalan vadesi krediden daha kısa olan teminatlar geçerli kabul edilmemektedir. Teminatın vadesinin kredinin vadesinden önce dolması durumu vade uyumsuzluğu için tek başına yeterli olmakta, kullanılan krediler için alınan menkul kıymet teminatlarının vadesi kredinin orijinal vadesinden kısa olmakla birlikte, ilgili sözleşmelerde teminatların vadelerinde yeni teminatlar ile değiştirilmemesi halinde bankanın krediyi geri çağırma hakkının doğacağı yönünde hükümler bulunması dahi vade uyumsuzluğunu ortadan kaldırmamaktadır.

▪ Geçerliliği kabul edilen teminatların ise en az altı ayda bir yeniden değerlemeye tabi tutulması gerekmektedir.

⁴⁵ Bankacılık hesapları için ya basit ya da kapsamlı yöntem seçilebilecektir, bu iki yöntemin birlikte kullanılması mümkün değildir.

⁴⁶ Örneğin, bir OECD ülkesi bankasına (derecelendirme notu BBB) verilen kredinin yarısının, başka bir şirket (derecelendirme notu AAA) tarafından çıkarılmış olan bir menkul kıymet ile teminat altına alınmış olduğu bir durumda, teminatlara yönelik olarak kapsamlı yöntemin kullanıldığı varsayıldığında, teminat ile korunan kısım risk ağırlıklandırılacak kredi tutarından düşülerek kalan tutarın tamamı BBB derecesine sahip bir bankanın olduğu risk ağırlığına (%50) tabi olacaktır.

Kapsamlı Yöntem

▪Bu yaklaşımda banka almış olduğu teminatın etkisini, sermaye yükümlülüğü hesaplamasına esas alınacak kredi riskine maruz nihai tutarı belirlerken dikkate almaktadır. Bu, basit yöntemde kredinin teminatlandırılmış olan bölümünün farklı bir risk ağırlığına tabi tutulması yönündeki uygulamadan tamamen farklı bir rasyonaliteye dayanmaktadır. *Kredi riskine maruz nihai tutar*, hem kredinin hem de alınan teminatın değerinde piyasa fiyatlarındaki dalgalanmalar gibi nedenlerle meydana gelebilecek değişikliklerin ve vade uyumsuzluğunun etkisini yansıtmak üzere kimi iskontolar yapılması sonucu düzeltilmiş kredi ve teminat tutarları arasındaki farkı ifade etmektedir.

▪Yöntemde teminatın orijinal vadesi bir yıldan az olmamak kaydıyla vade uyumsuzluğu kabul edilmekte ancak -kredi ile teminatın vadeleri arasındaki uyumsuzluk 1 yıldan az olduğu durumlar hariç- söz konusu vade uyumsuzluğu için teminatın değerinin düzeltilmesi gerekmektedir.

▪Komite, kapsamlı yöntem çerçevesinde kullanılacak iskontoların tespiti için iki temel alternatif yöntem belirlemiştir⁴⁷. Bunlar:

—komite tarafından saptanmış olan parametrelere dayanan standart resmi iskontolar (*standart supervisory haircuts*)

—bankaların, piyasa fiyatlarındaki volatilité için kendi tahminlerini kullanarak hesaplayacakları içsel iskontolar (*own-estimate haircuts*).

10 günlük asgari elde tutma süresi ve günlük değerlendirme varsayımı altında uygulanacak standart resmi iskonto oranları Tablo 9’da yer almaktadır. Elde tutma süresi, bir varlığın/teminatın elden çıkarılarak nakde dönüştürülebileceği süreyi ifade etmektedir. Örneğin; normal koşullarda devlet borçlanma senetleri, hisse senetleri gibi likit varlıklar 1 gün içinde elden çıkarılabilmektedir. Elde tutma süresi ile piyasa riski arasında doğru orantı mevcuttur. Süre uzadıkça beklenen fiyat değişikliği ve dolayısıyla maruz kalınan risk düzeyi de artacaktır.

⁴⁷ Repo tarzı işlemler için uygulanacak iskontoların, piyasa fiyatlarındaki volatilitenin “Riske Maruz Değer” (*VaR, Value at Risk*) modelleri yoluyla hesaplanarak belirlenmesi de mümkündür.

Tablo 9: Standart Resmi İskonto Tablosu

Borçlanma kağıtları için ihraç derecelendirmesi	Vadeye Kalan Süre	Hazine ve Merkez Bankaları *	Diğer ihraççılar**
AAA/AA/A1	<1 yıl	0,5	1
	>1 yıl, <5 yıl	2	4
	>5 yıl	4	8
A/BBB-/A3/B3	<1 yıl	1	2
	>1 yıl, <5 yıl	3	6
	>5 yıl	6	12
BB+/BB-	Tümü	15	
Temel bir endekse dahil hisse senetleri (hisse senedine çevrilebilir tahviller dahil⁴⁸) ve altın		15	
Organize bir borsaya kote olan diğer sermaye araçları		25	
UCITS (Undertakings for Collective Investments in Transferable Securities) /yatırım fonları (mutual funds)		Yatırım yapılan araçlardan en yüksek iskonto oranına sahip olanın iskontosu	
Aynı para biriminden nakit		0	

*Ulusal denetim otoritesi tarafından hazine portföyüne dahil edilen kamu kurumları ve % 0 risk ağırlığına tabi tutulan çok taraflı kalkınma bankalarını kapsayacak biçimde.

**Ulusal denetim otoritesi tarafından hazine portföyüne dahil edilmeyen kamu kurumlarını kapsayacak biçimde.

Bu maddede ise, kredi riski azaltım tekniklerinin belirlenmesinde kapsamlı yaklaşımı kullanan bankaların repo benzeri işlemler için iskonto uygulamaları olanaklı kılınmıştır⁴⁹. Kabul edilmesi halinde avantajlı uygulama, kredi riski azaltım enstrümanlarının değerlendirilmesinde kural olarak kapsamlı yöntemi kullanacak olan temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşım bankaları için de geçerli olacaktır. İşlemin karşı tarafının temel piyasa katılımcısı olması önkoşuluyla söz konusu avantajdan yararlanılabilmesi için bu tür işlemlerin sahip olması gereken nitelikler şu şekilde sıralanabilecektir;

- Kredi ve teminatı nakit veya %0'lık risk ağırlığına tabi (5. madde çerçevesindeki avantajlı uygulamalar dahil) olan hazine, merkez bankası ve merkezi hükümet içinde yer almayan kamu kuruluşlarınca ihraç edilmiş menkul kıymetlerdir,
- Hem kredi hem de teminat aynı para birimi cinsindedir,
- İşlem gecelik bir işlemdir ya da günlük olarak değerlemeye ve/veya günlük yeniden marjlama işlemine tabi tutumaktadır,

⁴⁸ Hisse senedi ile değiştirilebilir tahviller tasarruf sahiplerine, önceden belirlenmiş koşullar altında, tahvili hisse senedi ile değiştirme hakkı veren ve bu çerçevede kısmen sabit getirili menkul kıymet ve kısmen hisse senedi niteliği taşıyan, karma nitelikli, sermaye piyasası araçlarıdır.

⁴⁹ Repo-türü işlemler için risk tutarının ve teminatın fiyat volatilitésinin hesaplanmasında "Riske Maruz Değer" yaklaşımını kullanan bankalar, bu uygulamadan yararlanamayacaktır.

- Karşı tarafın günlük denkleştirme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi durumunda önceki son değerlendirme işlemi ile alınan teminatın nakde çevrilmesi/çevrilebilmesi arasındaki süre en fazla dört iş günüdür,
- Ödeme ve teslim ilgili olduğu işleme özgü belli bir sistem dahilinde gerçekleşmektedir,
- İşlem, piyasa genelinde standart bir dokümantasyona sahiptir,
- İşlemin karşı tarafının sözleşmeden kaynaklanan herhangi bir yükümlülüğü yerine getirmemesi halinde, işlem derhal iptal edilebilmektedir,
- Banka, karşı tarafın temerrüdü halinde, borçlunun ödeme aczine düşüp düşmediğine veya müflis olup olmadığına bakmaksızın, teminatı nakde çevirme ve tasfiye etme konusunda kanuni geçerliliği haiz ve herhangi bir kısıtlamaya tabi olmayan haklara sahiptir.

Bu koşulları sağlayan repo benzeri işlemler için kredi riski azaltım tekniklerinin etkisini sınırlandıran iskonto oranları uygulanmayacak yani iskonto oranlarının sıfır olduğu kabul edilecektir.

Benimsenmesi halinde önemli düzeyde sermaye avantajı sağlayabilecek olan bu uygulama tercihi halihazırda oldukça sıkı kriterlere tabi tutulmuştur. Bu itibarla repo, repo benzeri, menkul kıymet ödünç işlemleri ve nakit karşılığı ödünç işlemleri için standart yaklaşımda %0 kesinti oranı benimsenmelidir. Bu sayede hem likidite hem de muteberlik açısından teminat niteliği tartışılmaz olan Hazine bonusu ve devlet tahvillerinin de vade uyumsuzluğundan dolayı kesintiye uğraması önlenilecektir.

Ayrıca mevzuat hükümlerimizde bankalarca teminat olarak alınan menkul kıymetlerin muhasebeleştirilmesinde ve sağladıkları korumanın değerlendirilmesinde, bu menkul kıymetlerin derecelendirme notları ve borsaya veya temel bir endekse dahil olup olmamaları dikkate alınmamaktadır. Bu eksikliklerin giderilmesi bankalarımızın standart yaklaşımda geçerliliği kabul edilen enstrümanlardan gereği gibi yararlanabilmeleri açısından yararlı olacaktır.

28. Supervisors may permit banks to calculate H using their own internal estimates of market price volatility and foreign exchange volatility. Permission to do so will be conditional on the satisfaction of minimum qualitative and quantitative standards stated in paragraphs 156 to 165. When debt securities are rated BBB-/A-3 or higher, supervisors may allow banks to calculate a volatility estimate for each category of security. In determining relevant categories, institutions must take into account (a) the type of issuer of the security, (b) its rating, (c) its maturity, and (d) its modified duration. Volatility estimates must be representative of the securities actually included in the category for that bank. For debt securities rated below BBB-/A-3 or for equities eligible as collateral (lightly shaded boxes in the above table), the haircuts must be calculated for each individual security (paragraph 154).

28. Denetim otoriteleri, bankaların iskontoları hesaplarırken piyasa fiyatları ve döviz kurlarındaki oynaklıklarla ilgili olarak yapmış oldukları kendi içsel tahminlerini **kullanmalarına izin verebilirler**. İskontoların bu şekilde hesaplanabilmesi için verilecek izin, 156 ila 165 numaralı paragraflarda belirlenen nitel ve nicel asgari gereklerin yerine getirilmesine bağlı olacaktır. Borç enstrümanının dereceleme notunun BBB-/A-3 veya daha yüksek olması durumunda denetim otoriteleri bankaların her bir menkul kıymet kategorisi için volatilitate tahminlerini hesaplamalarına izin verebilirler. İlgili kategoriler tespit edilirken kurumlar; a) menkul kıymetin ihraççısının türü b) menkul kıymetin derecelendirme notu c) menkul kıymetin vadesi d) menkul kıymetin düzeltilmiş durasyonunu göz önüne alacaklardır. Volatilitate tahminlerinin bu banka açısından menkul kıymetin fiilen dahil edildiği kategoriye temsil etme gücüne sahip olması gerekmektedir. BBB-/A-3'ten daha düşük olarak derecelendirilmiş borçlanma enstrümanları veya teminat olarak kabul edilebilecek hisse senetleri (154 numaralı paragraf -üst tabloda açık renkle gölgelendirilmiş kutular) söz konusu olduğunda ise uygulanacak iskontolar her bir menkul kıymet için ayrı ayrı hesaplanacaktır (154 numaralı paragraf).

Açıklama

Bankalar bir takım nicel ve nitel kriterleri asgari düzeyde sağlamış olmaları (ve denetim otoritesinin izin vermesi) halinde uygulanacak iskontoları kendi hesaplamış oldukları parametreler yoluyla içsel olarak belirleyebileceklerdir⁵⁰. Bununla birlikte, kendi tahminlerine dayanan kesintileri uygulamayı seçtikleri takdirde, bankaların bu kesintileri, tahminlerini esas alma hakkına sahip oldukları tüm enstrüman türleri için uygulamaları zorunludur. Bunun istisnası, denetim otoritesinin öngördüğü standart kesintileri kullanabilecekleri önemsiz portföyler olacaktır. İskontoların içsel olarak belirlenebilmesi için karşılanması gereken kriterlerin en önemlilerini şu şekilde özetlememiz mümkündür;

•Bankanın risk ölçüm modeli, günlük risk yönetim sürecinin bir parçasını teşkil etmeli, risk ölçüm modellerinden elde edilen bulgular, bankanın piyasa riski profilinin planlanmasında, takibinde ve kontrolünde fiilen kullanılmalıdır,

⁵⁰ Kesintilerin hesaplanmasında belirli herhangi bir model öngörülmemiştir. Örneğin, karşılaşılabilecekleri önemli risklerin hepsini kapsadığı sürece bankaların tarihsel simülasyon veya Monte Carlo simülasyonlarına dayanan herhangi bir modeli kullanması mümkündür.

•Hesaplamalarda kullanılan tarihi gözlem süresi en az bir yıl olup, modelde fiili olarak kullanılan ağırlıklandırılmış veriler asgari 6 aylık bir süreyi kapsamalıdır,

•Hesaplamalarda tek taraflı % 99 güven aralığı kullanılmalıdır,

•Uygulanacak iskontoların en çok üçer aylık periyotlar içerisinde tekrar hesaplanması gerekmektedir. Ancak denetim otoritesi, gerekli gördüğü takdirde, *bir bankanın* kesintilerini daha kısa bir gözlem süresini kullanarak hesaplamasını isteyebilecektir,

•Asgari elde tutma süresi, işlem türüne ve yeniden marjlama ya da pozisyonları piyasa değerine göre değerlendirilme sıklığına bağlı olacaktır. Farklı işlem türleri için asgari elde tutma süreleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 10: Asgari Elde Tutma Süreleri

İşlem Türü	Asgari Elde tutma Süresi	Koşul
Repo-türü işlemler	15 iş günü	Günlük yeniden marjlama
Diğer sermaye piyasası işlemleri	10 iş günü	Günlük yeniden marjlama
Teminath kredi/ ödünç işlemleri	20 iş günü	Günlük yeniden değerlendirme

Enstrümanın dereceleme notunun BBB-/A-3 veya daha yüksek olması ve denetim otoritesinin onayının alınmış olması kaydıyla, iskintoların *menkul kıymet kategorileri* için hesaplanması mümkün olacaktır. Bankalarca söz konusu kategoriler tespit edilirken;

a) menkul kıymetin ihraççısının türü,

b) menkul kıymetin derecelendirme notu,

c) menkul kıymetin vadesini,

d) menkul kıymetin değiştirilmiş durasyonu

göz önüne alınacaktır.

BBB-/A-3'ten daha düşük olarak derecelendirilmiş borçlanma enstrümanları veya teminat olarak kabul edilebilecek hisse senetleri söz konusu olduğundaysa uygulanacak iskintoların *her bir menkul kıymet için ayrı ayrı* hesaplanması gerekecektir.

Hesaplamalarda kullanılacak en az elde tutma süreleri işlemin türüne ve yeniden fiyatlandırma/marj belirleme (*remargining*) dönemlerinin sıklığına göre belirlenecektir. Bunun nedeni repo tarzı işlemler ile sermaye piyasası araçları üzerinden yapılan işlemler ve menkul kıymet ödünç işlemlerinin ekonomik niteliklerinin, tabi oldukları

hukuksal prosedürlerin ve muhasebeleştirilme esaslarının farklı olmasıdır. Örneğin ilk iki işlem türünde marjlar günlük bazda yeniden belirlenirken, menkul kıymet ödünç işlemlerinde çoğunlukla böyle bir uygulama söz konusu olmamaktadır.

Bankalar bazı aktiflerin düşük likiditeye sahip olduğunu göz önünde bulundurarak en az elde tutma süresini bu aktifler için uygun olacak şekilde düzeltereklerdir. Ayrıca tarihsel verilerin ilgili aktifin gerçek volatilitelerini kestirmede yanıltıcı olabileceği durumlarda stres testleri⁵¹ gibi istatistiksel yöntemler kullanılacaktır.

⁵¹ Stres testleri, bankaların sermaye kapasitesinin muhtemel büyük kayıpları karşılayabilme düzeyini ölçmeye, riski azaltıcı ve sermayeyi koruyucu tedbirleri ortaya koymaya yönelik olarak uygulanan ve bir portföyün maruz kalabileceği beklenmeyen risklere karşı potansiyel dayanıklılığını ölçmeye yönelik muhtelif tekniklerin tümüdür. Bankaların stres test senaryoları, bankanın alım-satım hesaplarında olağanüstü kazanç ya da kayba sebep olabilecek ya da riskin yönetimini güçleştirecek piyasa riski, kredi riski ve operasyonel risk dahil olmak üzere tüm ana riskleri etkileyen, gerçekleşme ihtimali düşük ancak zarar boyutu büyük olabilecek faktörlerin tümünü içerir.

29. Paragraph 171 notes that core market participants may include, at the discretion of the national supervisor, the following entities:

- sovereigns, central banks and PSEs;
- banks and securities firms;
- other financial companies (including insurance companies) eligible for a 20% risk weight;
- regulated mutual funds that are subject to capital or leverage requirements;
- regulated pension funds; and
- recognised clearing organisations.

29. 171 numaralı paragrafta, piyasanın temel katılımcılarının **denetim otoritesinin inisiyatifine bağlı olarak** aşağıda sayılanları kapsayabileceği belirtmektedir:

- Ülke Hazinesi, Merkez Bankası ve kamu kurumları,
- Bankalar ve aracı kuruluşlar,
- %20 risk ağırlığı uygulanabilecek diğer finansal kuruluşlar (sigorta şirketleri dahil),
- Finansal kaldıraç veya sermaye yükümlülüğü düzenlemelerine tabi tutulmuş yatırım fonları,
- Denetime tabi emeklilik fonları ve
- Yetkili otorite tarafından varlığı resmi olarak tanınmış takas kurumları.

Açıklama

Bilindiği üzere kapsamlı yöntemde kredi ve alınan teminatın değerinde piyasa fiyatlarındaki dalgalanmalar, para birimi ve uyumsuzluklarından kaynaklanacak değişikliklerin etkisini yansıtmak üzere kimi iskontolar uygulanması gerekmektedir⁵².

Ancak, ulusal inisiyatife bağlı olarak denetim otoritesi tarafından belirlenecek temel piyasa aktörlerinden birinin taraf olduğu, belli şartları taşıyan repo-tarzı işlemlerde iskonto uygulama zorunluluğu olmayacaktır. Bu avantajdan yararlanacak olan repo-tarzı işlemlerin taşınması gereken şartlar ise şunlardır:

- Karşı taraf “temel piyasa aktörü” olmalıdır.
- VaR modellerinin kullanılması durumunda böyle bir avantaj geçerli olmayacaktır.
- Kredi ve teminatı nakit veya %0’lık risk ağırlığına tabi Hazine menkul kıymeti (avantajlı uygulamalar dahil) olmalıdır.
- Kur uyumsuzluğu olmamalıdır.
- İşlem O/N (*over-the-night*, gecelik) olmalı veya günlük olarak fiyatlandırılmalı/marj belirlenmelidir.
- İşlem kabul görmüş bir takas sistemi nezdinde gerçekleşmelidir.
- İşlem standart bir dokümantasyon sistemine tabi olmalıdır.
- Karşı taraf yükümlülüğünü yerine getirmezse işlem (tek taraflı olarak) iptal edilebilmelidir.
- Temerrüt durumunda teminatların hemen likiditeye çevrilebilmesi ekonomik ve hukuksal açıdan mümkün olmalıdır.

⁵² Bakınız:27. madde.

Ayrıca kredi riski azaltım enstrümanlarının değerlendirilmesinde “basit yaklaşım”ın kullanıldığı durumlarda yukarıda sayılan tüm kriterlere uyan ve karşı tarafın temel piyasa katılımcısı olduğu işlemler için kredinin teminatlı kısmının *asgari* %20 olmak üzere karşı tarafın risk ağırlığına tabi tutulacağı yönündeki kural geçerli olmayacak ve risk ağırlığı %0 olarak uygulanabilecektir. Yukarıdaki kriterlerin tümünü karşılayan ancak işlemin karşı tarafının temel piyasa katılımcısı olmadığı işlemler için ise %10 risk ağırlığı uygulanacaktır⁵³.

⁵³ %10 tercihli risk ağırlığı uygulaması sadece standart yaklaşımda geçerlidir, basitleştirilmiş standart yaklaşımda söz konusu işlemler için %20 risk ağırlığı uygulanması gerekecektir.

A. Credit Risk-The Internal Ratings Based Approach

Adoption of IRB Approach Across Asset Classes

30. Supervisors may allow banks to adopt a phased rollout of the IRB approach across the banking group (paragraph 257).

A. Kredi riski-İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımlar

Çeşitli Varlık Sınıfları İtibariyle İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımların Kabulü

30. Denetim otoriteleri, bankacılık grubu içinde IBR yaklaşımına kademeli geçişe **izin verebilirler** (257 numaralı paragraf).

Açıklama

Basel-II hükümleri çerçevesinde, bir banka tarafından İDD yaklaşımının benimsenmesi durumunda bu yaklaşımın bankacılık grubunun⁵⁴ genelinde uygulanması gerekmektedir. Ancak bazı bankalar için bütün önemli aktif kategorileri ve bütün önemli işkolları için gelişmiş yaklaşımların aynı anda uygulanmaya başlanması veya uygulanması mümkün veya uygun olmayabilecektir. Ayrıca verilerle ilgili bir takım kısıtlamalar, THK, TT gibi parametrelerin içsel olarak hesaplanabilmesi için gerekli koşulların, bankacılık grubu içindeki aktif kategorileri ve işkollarının sadece bir bölümü açısından karşılanabilmesine neden olmaktadır.

Bankanın kademeli geçiş stratejisi uygulamaya karar vermesi halinde bunun kapsam ve zamanlamasına ilişkin detaylı ve gerçekçi bir geçiş planı hazırlaması ve denetim otoritesi tarafından bu planın uygun bulunması gerekecektir. Ancak yine denetim otoritesinin iznine bağlı olarak önemli olmayan işkolları ve aktif kategorileri için böyle bir prosedüre gerek olmayacak ve standart yaklaşım kullanılacaktır⁵⁵.

Kademeli geçiş;

- Aynı işkolu içindeki bazı aktif kategorileri (perakende portföyü açısından ikincil aktif kategorileri) için,
- Aynı bankacılık grubu içindeki farklı iş kolları için,
- Riskin bazı bileşenleri açısından temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımdan gelişmiş içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşıma geçiş için söz konusu olabilecektir.

⁵⁴ Bankacılık grupları, ana ortaklık bir banka olmak üzere bankacılık, sigortacılık ve menkul kıymetler gibi geleneksel olarak birbirlerinden önemli farklılıklar arz eden finansal hizmet türlerinin aynı örgütlenme çatısı altındaki farklı iştiraklerce sunulduğu kurumsal yapılardır.

⁵⁵ Bakınız: 31. madde.

Herhangi bir aktif kategorisi (perakende portföyü açısından ikincil aktif kategorileri) için İDD yaklaşımının uygulanması durumunda söz konusu yaklaşımın bu aktif kategorisi (perakende portföyü açısından ikincil aktif kategorisi) içinde yer alan tüm alacaklar için tutarlı bir şekilde uygulanması gerekmektedir.

31. *Subject to supervisory approval, banks may be exempt from being required to adopt IRB for some exposures in non-significant business units as well as asset classes (or sub-classes in the case of retail) that are immaterial in terms of size and perceived risk profile (paragraph 259).*

31. **Denetim otoritesinin onayına bağlı olarak**, bankalar önemsiz faaliyet birimleri ve varlık sınıfları (perakende krediler durumunda alt varlık sınıfları) içinde algılanan risk profilleri ve büyüklükleri açısından ihmal edilebilir seviyede bulunan bazı riskler/aktifler için IBR yaklaşımını benimsemekten muaf tutulabilirler (259 numaralı paragraf).

Acıklama

Bankanın aktifleri içinde önemli paya sahip olmayan varlıklar veya bankanın faaliyetlerinin önemli düzeyde olmadığı işkollarını gelişmiş yaklaşımlar çerçevesinde değerlendirmek, etkin risk yönetimi açısından katkısı düşük ancak banka için gereksiz ve yüksek bir maliyet kaynağı arz edebilecektir. Diğer yandan bankanın aktifleri ve faaliyetleri içinde sınırlı bir paya sahip söz konusu aktifler/iş kolları için içsel parametrelerin hesaplanması, verilerle ilgili bir takım kısıtlamalar nedeniyle de mümkün veya uygun olmayabilecektir. Bu çerçevede ulusal denetim otoriteleri bankalara algılanan risk profilleri ve büyüklükleri açısından ihmal edilebilir seviyede bulunan bazı riskler/aktifler için içsel derecelendirme uygulamama olanağı tanyabileceklerdir.

Bu uygulama tercihi doğrultusunda İDD çerçevesinden muaf tutulabilecek aktifler Basel-II'de hali hazırda oldukça sıkı kriterlere tabi kılınmıştır. Ulusal tercihlerin bu yönde belirlenmesinin, bankalar açısından zaman/maliyet tasarrufuna imkanı sağlanması ve risk yönetimi açısından marjinal faydası düşük ancak zahmetli bir prosedürün gereksiz kılınması anlamında gelişmiş yaklaşımlara geçme hususunda teşvik edici olacağı değerlendirilmektedir⁵⁶. Tercihin benimsenmesi halinde “önemsizliğin” net bir tanımı yapılmalı ve önemsiz kabul edilen bir varlığın bu niteliği kaybetmesine neden olacak limitler belirlenerek önemsiz olduğu kabul edilen varlıkların bilanço içinde paylarının artması durumunda izlenecek prosedür detaylı olarak tanımlanmalıdır.

Bu çerçevede, bankaların aracı ve geçici hesaplarda izlemiş olduğu kalemler ve/veya ayrı bir yardımcı hesap altında izlenmesini gerektirecek kadar önemli tutarlara ulaşmamış ve belli bir kategoriye dahil edilemeyen “diğer” kalemleri için söz konusu muafiyet tanınabilecektir. Bu halde denetim otoritesi tarafından muafiyet kapsamında tutulacak değerler için hem bankanın toplam aktifleri hem de münferit portföyler düzeyinde geçerli olacak azami oranlar veya eşik tutarlar belirlenebilecek ve/veya denetim otoritesi muafiyet kapsamındaki aktiflerin konsantrasyon riski yaratıp yaratmadığına yönelik olarak ilgili bankaları denetleyebilecektir. Basel Komitesi tarafından Basel-II ile getirilen esasların, olası etkilerinin ve getireceği maliyetlerin

⁵⁶ Örneğin, İngiliz Bankacılık Denetim Otoritesi FSA (Financial Regulation Agency), önemli bir ihlal teşkil etmediği sürece bankanın portföyünün toplam olarak %15'lik kısmını aşmayan tutardaki aktiflerinin IRB çerçevesinden muaf tutulabileceğini kabul etmektedir.

tespit edilmesi amacıyla düzenlenen sayısal etki çalışmalarında dahi bankaların aktif toplamlarının %80'i için içsel derecelendirme yaklaşımlarını kullanmalarının kabul edildiği dikkate alındığında %15'lik sınırlamanın denetim otoritelerince makul kabul edilmesi mümkündür.

Transition Arrangements

32. *The transition period starts on the date of implementation of this Framework and will last for 3 years from that date. During the transition period, the minimum requirements established in paragraph 264 can be relaxed, subject to discretion of the national supervisor (see also paragraph 265).*

Geçiş Süreci Düzenlemeleri

32. Geçiş dönemi Yeni Uzlaşî'nın uygulamaya geçtiği tarihle başlayacak, bu tarihten itibaren 3 yıl sürecektir. Geçiş dönemi süresince paragraf 264'te belirtilen asgari gerekler ulusal denetim otoritelerinin **inisiyatifine bağlı olarak** daha ılımlı biçimde uygulanabilecektir (265 numaralı paragrafa da bakınız).

Açıklama

Basel-II'de, geçiş süreci düzenlemeleri kapsamında ele alınan üç temel husus bulunmaktadır:

- **Uzlaşî yürürlüğe girdiği tarihte gelişmiş yöntemler kullanacak olan bankaların sermaye yeterlilik düzeylerinin hesaplanmasında İDD yaklaşımları ve Basel-I hükümlerinin aynı anda esas alınmasını öngören paralel hesaplama ve geçiş süreci hesaplamaları⁵⁷,**
- **32. maddede belirtilen ve aşağıda anlatılacak olan hazineden alacaklar, kurumsal alacaklar ve bankalardan alacaklar portföylerinde İDD yaklaşımlarının kullanılabilmesi için karşılanması gereken asgari yükümlülükler,**
- **Bazı özel sermaye yatırımlarının İDD çerçevesinden muaf tutulması⁵⁸.**

32. maddede geçiş döneminin Uzlaşî'nın uygulamaya başlamasından itibaren 3 yıl süreceği belirtilmekte ve bu süre içerisinde ana hatları aşağıda sıralanan asgari koşulların daha ılımlı biçimde saptanmasının mümkün olacağı belirtilmektedir. Geçiş süreci ile ilgili bu hüküm iştirakler portföyü için TO/THK yaklaşımlarının kullanılması durumunda da geçerli olacak ancak bu portföy için piyasa bazlı yöntemler kullanılması durumunda herhangi bir geçiş süreci söz konusu olmayacaktır⁵⁹.

Geçiş süreci düzenlemeleri çerçevesinde ele alınabilecek olan asgari koşullar şunlardır:

- **Temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlarda kurumsal alacaklar, hazine portföyü içerisinde yer alan alacaklar ve bankalardan alacaklar için temerrüt olasılığının hesaplanmasında asgari 5 yıllık veri gerekli olacaktır.**

⁵⁷ Bakınız: 3. madde.

⁵⁸ Bakınız: 33. madde.

⁵⁹ Bakınız: 46. madde.

•Perakende alacaklar için kayıp parametrelerinin (TT, TO veya BK, THK) hesaplanmasında asgari 5 yıllık veri gerekli olacaktır.

•Bankalar, kurumsal alacaklar, hazine portföyü içerisinde yer alan alacaklar, bankalardan alacaklar ve perakende alacaklar için en az 3 yıldır Basel-II'de belirtilen minimum gereklere uyumlu bir derecelendirme sistemi kullandıklarını kanıtlamak durumundadır (use test).

Bu uygulama tercihinin gelişmiş yaklaşımlara geçme hususunda bir teşvik unsuru yaratacağı ve sistem maliyetini düşürücü ve kolaylaştırıcı olacağı değerlendirilmektedir.

33. *For a maximum of ten years, supervisors may exempt from the IRB treatment particular equity investments held at the time of the publication of the new Accord (paragraphs 267 to 269).*

33. Azami 10 yıllık bir süre için, denetim otoriteleri Yeni Uzlaşımın yayımlandığı tarihte var olan bazı özel sermaye yatırımlarını IBR çerçevesinden **muaf tutabilecektir** (267 ila 269 numaralı paragraflar).

Acıklama

Bu madde çerçevesinde, Uzlaşımın yayımlandığı tarih olan Haziran 2004'te bankanın mülkiyetinde bulunan hisse senetleri ve bankanın ilgili şirketin sermayesinde sahip olduğu oransal payı yükseltmediği sürece doğrudan doğruya bu hisse senetleri sayesinde sahip olacağı diğer paylar (örneğin bedelsiz edinilen hisse senetleri) gibi bazı sermaye yatırımları için İDD yaklaşımı uygulanması zorunlu olmayacaktır⁶⁰. Buna göre, kredi riskinin ölçümünde içsel derecelendirmeye dayalı yöntemleri kullanan bankaların bazı özel sermaye yatırımları için standart yaklaşım uygulaması mümkün olacaktır. Ancak;

- **Denetim otoritelerinin buna imkan tanımış olduğu ülkelerde, sermayeden indirilmesi gerekirken banka tarafından risk ağırlıklandırılmaya devam edilmiş olan iştiraklerde,⁶¹**
- **Bankanın kendi inisiyatifi ile ilgili şirketin sermayesinde sahip olduğu oransal payı değiştirmiş olması halinde,**
- **Başlangıçta muafiyet kapsamında olmasına rağmen banka tarafından satılan ve daha sonra geri alınan iştirak tutarları durumunda**

söz konusu muafiyet geçerli olmayacaktır.

⁶⁰ Bu durumda başlangıçta sahip olunan paylar muafiyet kapsamında olurken sonradan sahip olunan paylar muafiyet kapsamı dışında kalacaktır. Banka aynı ortaklıkta sahip olduğu paylar dolayısıyla maruz kaldığı riski (ortaklık payının belli bir kısmı için) standart yaklaşım ile (kalan kısmı için)İDD yaklaşımını aynı anda kullanarak hesaplayacaktır.

⁶¹ Bakınız: 1. madde.

Corporate, Sovereign and Bank Exposures

Firm-size Adjustment for Small and Medium-sized Entities

34. Under the IRB approach for corporate credits, banks will be permitted to separately distinguish exposures to SME borrowers (defined as corporate exposures where the reported sales for the consolidated group of which the firm is a part is less than €50 million) from those to large firms. Subject to national discretion, supervisors may allow banks, as a failsafe, to substitute total assets of the consolidated group for total sales in calculating the SME threshold and the firm-size adjustment. However, total assets should be used only when total sales are not a meaningful indicator of firm size (paragraph 273 and 274).

Kurumsal Krediler, Hazineye ve Bankalara Kullandırılan Krediler

KOBİ'ler İçin İşletme Büyüklüğü Ayarlamaları

34. İDD yaklaşımı kapsamında kurumsal krediler ile ilgili olarak bankalar, KOBİ kredileri dolayısıyla maruz kalınan riskleri (firmanın dahil olduğu grubun raporlanmış konsolide bazlı toplam satışlarının 50 milyon Euro'dan az olması durumunda maruz kalınan kurumsal riskler olarak tanımlanmıştır) büyük ölçekli işletmelerle yapılan işlemler nedeniyle maruz kalınan risklerden ayrı olarak değerlendirme olanağına sahip olacaklardır. **Ulusal inisiyatife bağlı olarak** denetim otoriteleri, bankalara KOBİ eşik değerleriyle ilgili hesaplarında ve işletme büyüklüğüne göre yapacakları düzenlemelerde grubun konsolide bazda hesaplanmış aktif büyüklüğünü, konsolide bazlı toplam satışlara ikame bir kriter olarak kullanma imkânı sağlayabileceklerdir. Ancak, toplam varlıklar kriteri, sadece toplam satışların firmanın büyüklüğü açısından anlamlı bir gösterge olmaması durumunda kullanılacaktır (273 ve 274 numaralı paragraflar).

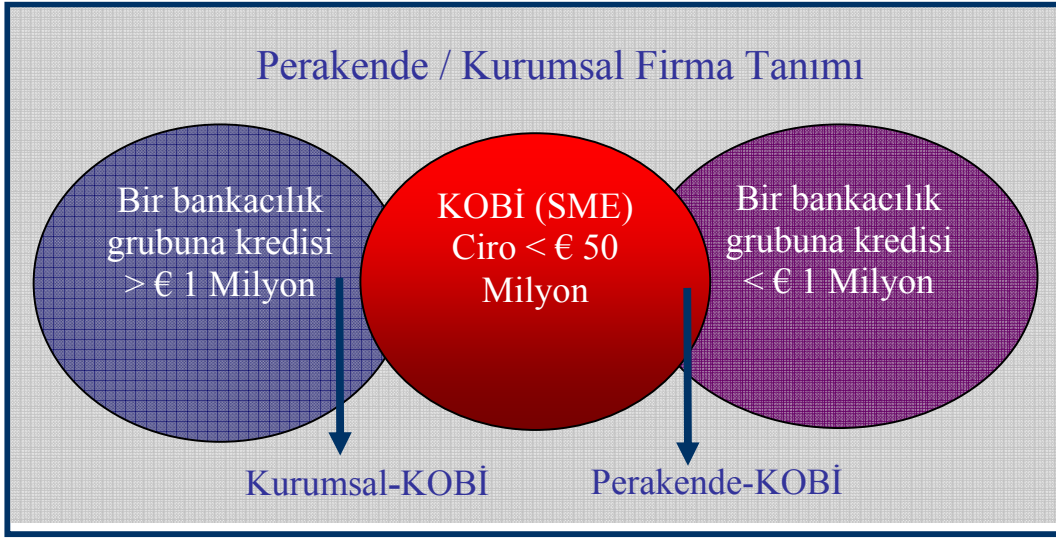
Açıklama

Yukarıdaki maddenin gereği gibi anlaşılabilmesi için öncelikle kurumsal alacaklar ve KOBİ'lerden olan alacaklar arasındaki ilişkinin netleştirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede şöyle bir sınıflandırma yapılması mümkün olacaktır;

- **Dahil olduğu grubun raporlanmış konsolide bazlı toplam satışları 50 milyon Euro'dan fazla olan firmalardan olan tüm alacaklar, kurumsal alacaklar portföyü içerisinde değerlendirilecektir (Corporate Exposure),**
- **Borçlusu, dahil olduğu grubun raporlanmış konsolide bazlı toplam satışları 50 milyon Euro'nun altında bir firma olmakla birlikte, tutarı 1 milyon Euro'dan fazla olan alacaklar kurumsal alacaklar portföyü içerisinde değerlendirilecektir (SME treated as Corporate),**
- **Dahil olduğu grubun raporlanmış konsolide bazlı toplam satışları 50 milyon Euro'nun altındaki firmalara açılan ve tutarı da 1 milyon Euro'dan az olan alacaklar perakende portföyü içerisinde değerlendirilecektir (SME treated as Retail).**

Bu çerçevede, kurumsal alacaklar ve KOBİ'lerden alacaklar arasında ilişki aşağıdaki gibi şematize edilebilecektir.

Şekil 4: Kurumsal Krediler ve KOBİ Kredileri

34. maddede bahsi geçen “KOBİ’ler için işletme büyüklüğü ayarlaması” sadece toplam satışları 50 milyon Euro’nun altında bir işletmeye açılmış olmakla birlikte, tutarı 1 milyon Euro’dan fazla olan krediler (kurumsal KOBİ alacakları) için geçerli olacak ve ayarlama her bir münferit alacak için ayrıca uygulanacaktır⁶².

İşletme büyüklüğü ayarlaması, risk ağırlıklı varlıklar ve asgari sermaye yükümlülüğü hesaplamalarında kullanılan formülün bağımsız değişkenlerinden biri olan korelasyon katsayısında yapılan bir düzeltme işleminden ibaret olmakla birlikte KOBİ alacaklarını kurumsal alacaklar içerisinde yer alan büyük şirketlere kullandırılan kredilere göre avantajlı hale getirebilecektir. Buna göre;

$$R^* = R - [0,04 \times (1 - (S-5)/45)]$$

R, kurumsal krediler için hesaplanacak korelasyon katsayısı

R*, düzeltilmiş korelasyon katsayısı

S, yıllık satışlar toplamı (ciro)

Formül incelendiği zaman Basel-II’de işletme büyüklüğünün göstergesi olarak kabul edilen yıllık satış tutarına (S) bağlı olarak korelasyon katsayısı, negatif olması halinde büyümekte ve pozitif olması halinde küçülmektedir⁶³. Bu, istatistiksel yöntemler çerçevesinde KOBİ’lere kullandırılan krediler için hesaplanacak asgari

⁶² Esasen, perakende portföyü içerisinde yer alan alacaklar münferit olarak değil “havuz” bazında ele alınmakta ve bu havuzun bir parçası olarak yönetilmektedir.

⁶³ Korelasyon katsayısında meydana gelen bu değişiklikler, firmanın yıllık satış toplamı ne kadar düşük olursa o kadar belirgin olmaktadır.

sermaye yükümlülüğü ve risk ağırlıklı aktifler tutarının benzer özelliklere sahip kurumsal kredilere kıyasen daha düşük olması sonucunu doğuracaktır.

34. maddede denetim otoritelerine, hangi firmaların KOBİ sayılacağına tespit edilmesinde kullanılacak KOBİ eşik değerleri ve KOBİ'ler için işletme büyüklüğü ayarlaması ile ilgili formülde "S" değişkeni için grubun konsolide bazda hesaplanmış aktif büyüklüğünün kullanılmasına izin verme olanağı tanınmıştır.

Madde çerçevesinde, ulusal denetim otoritelerinin *KOBİ'lere ilişkin eşik değerlerin belirlenmesi* hususunda yetkili kılınmış olmadığına dikkat edilmesi gerekmektedir. Esasen, denetim otoritelerine, KOBİ'lere ilişkin hesaplamalarda *toplam satışlar yerine toplam aktiflerin dikkate alınmasına izin verme yetkisi* tanınmaktadır.

Gelişmekte olan ülkeler açısından değerlendirildiğinde, 50 milyon Euro'luk eşik büyük ölçekli işletmeler ile küçük ve orta ölçekli işletmeler; 1 milyon Euro'luk kredi eşiği de büyük ve küçük montanlı krediler arasında anlamlı bir farklılaştırma yapılması açısından çok yüksek olabilecektir. Ancak belirtildiği gibi *Basel-II Uzlaşısında* KOBİ büyüklüklerine ve *standart yaklaşım kapsamında* perakende kredilere ilişkin Basel Komitesince belirtilenlerden farklı sayısal değerler belirlenmesi mümkün olmamaktadır.

Diğer yandan denetim otoriteleri, KOBİ'ler için getirilen avantajlı risk ağırlığının amaca uygun kullanımını temin etmede başvurabilecek çok daha önemli bir mekanizmaya sahiptir. Bilindiği üzere bir KOBİ'ye kullandırılmış olsa dahi gerekli koşullara uygun olmayan krediler, kurumsal krediler portföyüne dahil edilecek ve bunlara ilişkin risk ağırlığı borçlunun derecelendirme notuna bağlı olarak belirlenecektir. Bir alacağın perakende alacak olarak nitelendirilebilmesi için ise her şeyden önce, söz konusu alacağın kurumsal alacaklar gibi münferiden değil benzer nitelikte kredilerden müteşekkil bir alacak havuzunun bir parçası olarak yönetilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, *benzer nitelikteki alacaklara ilişkin genel esaslar dahilinde* değil de *borçlusunun kimliği dikkate alınarak münferiden* yönetilmekte olduğuna hükmetmesi durumunda, denetim otoritesi *söz konusu eşik değerlerle bağlı olmaksızın* ilgili alacağın kurumsal bir alacak olarak ele alınmasına karar verebilecektir.

Türkiye'deki işletmelerin % 99,5'i, istihdamın % 64'ü, katma değer % 36'sı, küçük ve esnek yapıları ile diğer ülke ekonomilerinde önemi büyük olan KOBİ'lere aittir. Ülkemizde şimdiye kadar yapılan KOBİ tanımlarında, esas olarak istihdam edilen personel sayısı, toplam aktif büyüklüğü, sermaye veya yatırım veyahut kredi tutarı gibi kriterlerin dikkate alındığı görülmektedir. Bu itibarla, Basel-II'de KOBİ sınırlarının firmaların yıllık toplam satışlarına göre belirlenmiş olması, ülkemiz açısından ayrı bir önem arz etmektedir.

Konunun hassasiyeti ve reel sektör üzerinde yaratacağı olası değişikliklerin ehemmiyeti dikkate alındığında, bu uygulama tercihinin nihai kararın, konuyla ilgili olarak ulusal denetim otoritesi koordinasyonu ve ilgili kurum ve kesimlerin katılımıyla *özellikle veri tabanı çerçevesinde* yürütülecek ampirik çalışmaların

sonuçlarına da dayanılarak belirlenmesinin yerinde olacağı değerlendirilmektedir. Ülkemiz açısından ise tercihle ilintili olarak, konuda yetkili Bakanlıkça hazırlanmış olan Yönetmelik'te tanımlanan değerlerin de düzenleme ve uygulamalarda dikkate alınmasının doğru bir yaklaşım olacağı değerlendirilmektedir.

Specialised Lending (PF, OF, CF, IPRE)

35. *At national discretion, supervisors may allow banks to assign preferential risk weights of 50% to “strong” exposures, and 70% to “good” exposures, provided they have remaining maturity of less than 2.5 years or the supervisor determines that banks’ underwriting and other risk characteristics are substantially stronger than specified in the slotting criteria for the supervisory risk category (paragraph 277).*

İhtisas Kredileri (proje finansmanı, duran varlık finansmanı, emtia finansmanı ve gelir getiren gayrimenkuller)

35. **Ulusal inisiyatife bağlı olarak**, Denetim otoriteleri, vadesine 2,5 yıl veya daha az kalmış olması veya denetçilerin bankanın yüklenimi ve diğer risk parametrelerinin resmi/denetsel risk kategorisi için kullanılan parametrelere göre önemli ölçüde iyi durumda olduğuna karar vermeleri durumunda, bankalara güçlü krediler için %50 ve iyi nitelikteki krediler için %70 tercihli risk ağırlıkları uygulama izni verebilirler (277 numaralı paragraf).

Açıklama

Basel-II çerçevesinde bir kredinin, ihtisas kredisi türlerinden birine dahil edilebilmesi aşağıda sıralanan koşullar dahilinde söz konusu olmaktadır.

- Kredi bir aktifi/projeyi/duran varlığı satın almak/finanse etmek gibi ticari bir amaç veya iktisadi bir gaye ile alınmıştır,
- Söz konusu varlık/proje/emtia kanalıyla elde edilecek nakit akışları kredinin geri ödenmesinde kullanılacak (neredeysen) tek kaynaktır,
- Bu kredi, borçlunun pasifleri içerisinde önemli bir yer tutmakta ve borçlunun mali yapısında (*kaldıraç derecesi*) büyük ölçüde belirleyici olmaktadır,
- İhtisas kredilerinde esas risk, kredinin kaynağını teşkil eden varlık/proje/emtiadan elde edilecek nakit akışlarının volatilitesidir.

İhtisas kredileri için, temel içsel derecelendirme yaklaşımında TO tahminleri veya gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımında TO, THK, TT hesaplamaları ile ilgili özel koşulları yerine getiremeyen bankalar kendi içsel derecelendirmelerini, spesifik risk ağırlıkları içeren 5 resmi denetim kategorisi ile ilişkilendireceklerdir⁶⁴.

Volatilitesi yüksek ticari gayrimenkul finansmanı alacakları hariç herhangi bir ihtisas kredisinin resmi denetim kategorileri ile eşleştirilmesinde esas alınacak kriterler aşağıdaki gibi özetlenmiştir:

⁶⁴ Bakınız: 36. madde.

•Finansal güç (piyasa koşulları, kredi borçlusunun mali rasyoları, banka tarafından yapılan stres testleri sonuçları, kredinin durasyonu, kredi itfa planı gibi hususlar dikkate alınacaktır),

•Yasal ve politik ortam (politik riskler, transfer riski, savaş/sıkıyönetim/darbe olasılığı, mevzuatın değişmesi olasılığı, kredinin kaynağını teşkil eden aktif/proje/duran varlık için hükümet destek veya garantisi sağlanıp sağlanmamış olduğu, kredi sözleşmesinin ana unsurları veya garanti/teminat ile ilgili sözleşme hükümlerinin yasal geçerliliği ve uygulamaya konulabilirliği gibi kriterler dikkate alınacaktır),

•İşlem/ aktif/proje/duran varlık ile ilgili spesifik hususlar (teknolojik risk, rekabet riski, arz/talep ile ilgili riskler dikkate alınacaktır),

•Aktif/proje/duran varlık için borçlunun sağlamış olduğu sponsorlar ile ilgili kriterler (sponsorun mali geçmişi, finansal gücü, uzmanlık derecesi, sponsorun kredinin kaynağını teşkil eden aktif/proje/duran varlık için borçluya sağlamış olduğu hizmet, destek ve garantinin derecesi/niteliği dikkate alınacaktır),

•Bankanın alacağını garanti altına almasına yönelik unsurlar (bankaya borçlunun nakit akımlarını kontrol etme gücü sağlanıp sağlanmadığı, borçlunun yeni varlık edinme, yeni kredi sağlama veya kar dağıtım konusunda borçluya sınırlamalar getirilip getirilmediği, banka tarafından emanete alınan varlıkların değeri/likiditesi dikkate alınacaktır).

Her bir resmi denetim kategorisi ve bu kategori ile ilişkilendirilen beklenmeyen kayıplar (Beklenmeyen Kayıp, BmK) için uygulanacak risk ağırlıkları Tablo 11’de gösterilmiştir. Tablo’da resmi denetim kategorilerinin tekabül ettiği bağımsız derecelendirme kuruluşları notları ve 35. maddede yer alan uygulamanın kabul edilmesi halinde uygulanacak tercihli risk ağırlıkları da yer almaktadır.

Tablo 11: Resmi Denetim Kategorileri Risk Ağırlıkları

Resmi Denetim Kategorisi	Güçlü (strong)	İyi (good)	Standart (satisfactory)	Şüpheli (weak)	Temerrüt Niteliğinde (default)
Kategorinin Gerektirdiği BmKRisk Ağırlığı	%70	%90	%115	%250	—
Tercihli BmK Risk Ağırlığı	%50	%70	—	—	%0
Mukabil ECA Derecesi	BBB- veya daha yüksek	BB+ ila BB	BB- ila B+	B ila C-	—
BK Risk Ağırlığı	%5	%10	%35	%100	%625
Tercihli BK Risk Ağırlığı	%0	%5	%35	%100	%625

High-volatility Commercial Real Estate

36. *At national discretion, banks that meet the requirements for the estimation of PD under the foundation approach, or meet the requirements for the estimation of PD, LGD and EAD under the advanced approach, will be able to use the foundation or advanced approaches that are similar in all respects to the corporate approach, with the exception of a separate risk weight function as described in paragraph 283 (paragraphs 250 and 251).*

Volatilitesi Yüksek Ticari Gayrimenkul

36. **Ulusal inisiyatife bağlı olarak**, bankalara temel içsel derecelendirme yaklaşımı altında temerrüt olasılığı veya gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımı altında temerrüt olasılığı, temerrüt halinde kayıp tutarı, temerrüt halinde riske maruz kredi tutarı hesaplamaları ile ilgili şartları yerine getirmeleri durumunda, 283 numaralı paragrafta formüle edilen özel risk ağırlık fonksiyonu hariç olmak üzere, temel içsel derecelendirme ve gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımlarını tamamen kurumsal kredilerde uyguladıkları şekilde uygulayabilme olanağı sağlanabilecektir (250 ve 251 numaralı paragraflar).

Açıklama

Her hangi bir ticari kredinin, volatilitesi yüksek ticari gayrimenkul olarak nitelendirilmesi için şu koşullara uyum sağlanması halinde geçerlidir.

- **Alacak, temerrüt oranı denetim otoritesi tarafından yüksek düzeyde volatil olarak kabul edilen ticari bir emlakle teminatlandırılmıştır,**
- **Kredi, gayrimenkulün inşa edileceği arsa/arazinin satın alınması, genişletilmesi veya gayrimenkulün inşasını finanse etmek amacıyla kullanılmıştır,**
- **Finanse edilen gayrimenkulün satış geliri veya bu gayrimenkulün kiralanması gibi faaliyetler yoluyla sağlanacak nakit akışları, kredinin geri ödeme kaynağı olarak gösterilmiştir (bu, kredi geri ödemelerinin belirsiz ve oldukça değişken olmasına yol açmaktadır).**

Ulusal denetim otoriteleri bu kategoriye dahil ettikleri kurumsal alacakları, bunları belirlemede kullandıkları kriterleri açıklayacak ve diğer ulusal denetim otoriteleri kendi ülkelerinde faaliyet gösteren bankaların söz konusu ülkeden olan benzer nitelikteki alacaklarını aynı şekilde sınıflandırmalarını sağlayacaklardır.

Volatilitesi yüksek ticari emlak finansmanı kayıp oranlarının, tarihsel olarak, aktif korelasyonunun oldukça yüksek olması gibi faktörler nedeniyle diğer ihtisas kredilerinden daha yüksek bir volatiliteye sahip olduğu gözlemlenmektedir. Bu, Basel-II içerisinde volatilitesi yüksek ticari emlak finansmanı alacaklarının diğer ihtisas kredilerine göre daha ihtiyatlı düzenlemelere tabi tutulmasına neden olmuştur.

Basel-II’de, ihtisas kredileri içinde yer alan diğer krediler ve volatilitesi yüksek ticari emlak finansmanı alacakları için içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımların kullanılması ile ilgili temel hususlar aşağıda özetlenmektedir.

Temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşım:

- İhtisas kredileri için, TO tahminleri ile ilgili özel koşulları yerine getiremeyen bankalar kendi içsel derecelendirmelerini, spesifik risk ağırlıkları içeren 5 resmi denetim kategorisi ile ilişkilendireceklerdir. Basel-II’de söz konusu yaklaşım “denetim otoritesi tasnif kriteri yaklaşımı- (“*supervisory slotting criteria approach*”) olarak tanımlanmaktadır.
- İhtisas kredileri için, TO tahminleri ile ilgili özel koşulları yerine getiren bankalar volatilitesi yüksek ticari emlak finansmanı alacakları hariç olmak üzere kendi içsel derecelendirmelerini aynen olağan kurumsal kredilerde olduğu gibi kullanabileceklerdir.
- Volatilitesi yüksek ticari emlak finansmanı alacakları dışındaki ihtisas kredileri için asgari sermaye gereksiniminin hesaplanmasında kullanılacak risk ağırlık formülü, (her bir ihtisas kredisi alt-sınıfı için ayrı ayrı olmak üzere) temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımda olağan kurumsal alacaklar portföyü içindeki varlık sınıfları için kullanılan genel risk ağırlık fonksiyonu vasıtasıyla belirlenecektir.
- TO tahminleri ile ilgili özel koşulları yerine getirmiş olsalar dahi bankaların, volatilitesi yüksek ticari emlak finansmanı alacakları için de kendi içsel derecelendirmelerini aynen olağan kurumsal kredilerde olduğu gibi kullanabilmeleri denetim otoritesinin inisiyatifine bağlı olacaktır.
- Ulusal inisiyatif doğrultusunda, bu alacaklarla ilgili içsel derecelendirmelerin olağan kurumsal kredilerde olduğu gibi kullanılabilmesine izin verilmiş olsa dahi, volatilitesi yüksek ticari emlak finansmanı alacakları için asgari sermaye gereksiniminin hesaplanmasında, olağan kurumsal krediler ve diğer ihtisas kredileri için kullanılan farklı, özel bir risk ağırlık fonksiyonu kullanılması gerekecektir.

Gelişmiş içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşım:

- İhtisas kredileri için, TO, THK ve TT tahminleri ile ilgili özel koşulları yerine getiren bankalarca volatilitesi yüksek ticari emlak finansmanı alacakları dışındaki ihtisas kredileri için uygulanacak risk ağırlıkları, (her bir ihtisas kredisi alt-sınıfı için ayrı ayrı olmak üzere) gelişmiş içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımda olağan kurumsal alacaklar portföyü içindeki varlık sınıfları için kullanılan genel risk ağırlık fonksiyonu vasıtasıyla belirlenecektir.
- İhtisas kredileri için, TO, THK ve TT tahminleri ile ilgili özel koşulları yerine getirmiş olsalar dahi bankaların volatilitesi yüksek ticari emlak finansmanı alacakları

için gelişmiş yaklaşımları diğer kurumsal kredilerde olduğu gibi kullanabilmeleri denetim otoritesinin inisiyatifine bağlı olacaktır.

- **Ulusal inisiyatif doğrultusunda, bu alacaklar için gelişmiş yaklaşımların kurumsal kredilerde olduğu gibi kullanılabilmesine izin verilmiş olsa dahi, volatilitesi yüksek ticari emlak finansmanı alacakları için özel bir risk ağırlık fonksiyonu kullanılması gerekecektir.**

Bu uygulama tercihinin benimsenmesi, maliyet/zaman ve sistem avantajı yaratabilmekle beraber bu tip alacakların sahip olması gereken kriterlerin net bir biçimde tanımlanması ve herhangi bir alacağın bu tercihli risk ağırlığı uygulanması mümkün olan bir kategoriye dahil edilebilmesinin denetim otoritesinin onayının alınmış olması koşuluna bağlı tutulması gerekmektedir.

37. *At national discretion, supervisors may allow banks to assign preferential risk weights of 70% to “strong” exposures, and 95% to “good” exposures, provided they have remaining maturity of less than 2.5 years or the supervisor determines that banks’ underwriting and other risk characteristics are substantially stronger than specified in the slotting criteria for the supervisory risk category (paragraph 282).*

37. **Ulusal inisiyatife bağı olarak**, denetim otoriteleri, vadesine 2,5 yıl veya daha az kalmış olması veya denetçilerin bankanın yüklenimi ve diğer risk parametrelerinin resmi/denetsel risk kategorisi için kullanılan parametrelere göre önemli ölçüde iyi durumda olduğuna karar vermesi durumunda bankalara güçlü krediler için %70 ve iyi nitelikteki krediler için %95 tercihli risk ağırlıkları uygulama izni verebilirler (282 numaralı paragraf).

Açıklama

Volatilitesi yüksek ticari emlak finansmanı alacakları için TO, THK ve TT tahminleri ile ilgili özel koşulları yerine getiremeyen bankalar kendi içsel derecelendirmelerini, spesifik risk ağırlıkları içeren 5 resmi denetim kategorisi ile ilişkilendireceklerdir. Her bir resmi denetim kategorisi ve bu kategori ile ilişkilendirilen beklenmeyen kayıplar (BmK) için uygulanacak risk ağırlıkları Tablo 12’de gösterilmektedir. Tablo’da 36. maddede yer alan uygulamanın kabul edilmesi halinde uygulanacak tercihli risk ağırlıkları da yer almaktadır.

Tablo 12: Resmi Denetim Kategorileri BMK Risk Ağırlıkları (VYTG)

Resmi Denetim Kategorisi	Güçlü (strong)	İyi (good)	Standart Nitelikli (satisfactory)	Şüpheli (weak)	Zarar Niteliğinde (default)
Kategorinin Gerektirdiği BmK Risk Ağırlığı	%95	%120	%140	%250	%0
Tercihli Risk Ağırlığı	%70	%95	—	—	—
BK Risk Ağırlığı	%5	%10	%35	%100	%625
Tercihli BK Risk Ağırlığı	%5	%5	%35	%100	%625

Bu uygulama tercihinin benimsenmesinin, bankalar açısından belirli düzeyde sermaye avantajı yaratacağı değerlendirilmektedir. Ancak Uzlaşıda, ticari amaçlı gayrimenkullerin hangi koşullar altında volatilitesi yüksek ticari gayrimenkul kategorisine dahil edileceği spesifik olarak tanımlanmış değildir. Bu çerçevede, denetim otoritelerinin konuyu detaylı biçimde ele alması ve içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlarla ilgili olarak yapılacak düzenlemelerde, volatilitesi yüksek ticari

gayrimenkullerin diğer ticari amaçlı gayrimenkullerden ayırt edilmesine yönelik hükümlere de yer vermesi gerekmektedir.

LGD Under The Foundation Approach

38. *All subordinated claims on corporates, sovereigns and banks will be assigned a 75% LGD. A subordinated loan is a facility that is expressly subordinated to another facility. At national discretion, supervisors may choose to employ a wider definition of subordination. This might include economic subordination, such as cases where the facility is unsecured and the bulk of the borrower's assets are used to secure other exposures (paragraph 288).*

Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı Kapsamında Temerrüt Halinde Kayıp

38. Tasfiye durumunda talep ve tahsil edilebilirlik yeteneği kısıtlanmış tüm kurumsal alacaklar, hazineden alacaklar ve bankalardan alacakların THK değeri %75'tir. Kısıtlanmış krediler (subordinated loans), talep ve tahsil edilebilirlik yeteneği başka krediler lehine açık biçimde kısıtlanmış kredilerdir. **Ulusal inisiyatife bağlı olarak**, denetim otoriteleri bir kredinin bu kategoriye sokulması sonucunu doğuracak 'kısıtlanma' hallerini daha geniş bir yelpaze içerisinde tanımlayabileceklerdir. Bu, alacağın teminata bağlanmadığı ve borçlunun varlıklarının önemli bir bölümünün başka krediler için teminat olarak gösterilmiş olduğu ve kredinin tahsil edilebilme imkanının ekonomik olarak kısıtlı bulunduğu ekonomik kısıtlılık durumlarını da kapsayabilecektir (288 numaralı paragraf).

Acıklama

Temerrüt halinde kayıp bir alacağın temerrüde uğraması halinde kredinin yüzde kaçının kaybedileceğini temsil eden bir parametredir. Bu parametrenin doğru bir şekilde hesaplanabilmesi için öncelikle temerrüde uğrayan bir alacaktan tahsil edilebilecek tutarın belirlenmesi gerekmektedir. Mütemerrid nitelikli bir alacaktan tahsil edilecek tutar, temerrüt sonrasında borçlu ve/veya garantörlerden yapılacak tahsilatlar ile alacağın karşılığı olarak banka tarafından alınan teminatların nakde dönüştürülmesi suretiyle elde edilecek tutar dikkate alınarak hesaplanmaktadır.

THK hesaplamalarında, alacakların ödenmelerinde herhangi bir öncelik sırasının olup olmadığı ve alacakların teminat veya garantiler yoluyla korunup korunmadığı hususları dikkate alınmakta ve bu kriterlere göre farklılaştırılan gruplar için farklı THK oranları kullanılmaktadır. Örneğin, iflas halinde öncelikli tahsil hakkına sahip olan bir alacağa ilişkin THK oranı düşük olurken, bu hakka sahip olmayan bir alacağa ilişkin THK oranı yüksek olacaktır. Benzer şekilde, teminatsız alacakların THK oranları teminatsız olan alacaklara göre önemli ölçüde düşük olabilecektir.

Çeşitli alacaklar için THK oranlarının belirlenmesinde alacağın türü (tahvil, banka kredisi, menkul kıymetleştirme alacağı, vb.) ve tutarı, temerrüde düşmeden önceki dönemde karşı tarafın derecelendirme notu, borçlunun faaliyet gösterdiği ülke, sektör ve borçlunun ödeme gücünü etkileyen diğer hususlar da oldukça önemli olacaktır. Ancak, Basel-II'de THK oranlarının belirlenmesinde iflas halinde ödeme önceliğine sahip olunup olunmadığına özel bir önem atfedildiğini görmekteyiz.

Bu çerçevede, Basel-II’de temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımda (ve TT tahminleri ile ilgili özel koşulların karşılanamaması halinde gelişmiş içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımda) geçerli bir teminatı bulunmayan ve tasfiye önceliğine sahip tüm kurumsal alacaklar, hazineden alacaklar ve bankalardan alacaklara ilişkin THK değerinin %45 olacağı öngörülmüştür.

Ancak, talep ve tahsil edilebilirlik yeteneği kısıtlanmış kurumsal alacaklar, hazineden alacaklar ve bankalardan alacaklar için kullanılacak standart THK değeri, bu alacakların görece yüksek riskliliğini yansıtacak biçimde %75 olarak belirlenmiştir.

38. madde çerçevesinde ise, denetim otoritelerine THK parametresinin %75 olarak uygulanmasını gerektiren kısıtlılık hallerinin kapsamını genişletme imkanı tanınmaktadır.

Kısıtlanmış krediler, 27 Haziran 2001 tarih ve 24445 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bankaların Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik’in 4. maddesinde tanımlanan sermaye benzeri kredileri de içermekle beraber daha geniş kapsamlıdır. Anılan Yönetmelikte sermaye benzeri krediler; başlangıç vadesi en az beş yıl olan, bankanın tasfiyesi halinde, hisse senetlerinden bir önce, diğer tüm borçlardan sonra ödenmesi kredi verenlerce kabul edilen, defaten kullanılan ve herhangi bir şekil ve surette doğrudan ya da dolaylı olarak teminata bağlanmamış, hiç bir türev işlem ve sözleşmeyle ilişkilendirilmemiş, başka kişilere temlik edilemeyeceği yazılı olarak belirlenmiş ve bankanın doğrudan ya da dolaylı iştirakleri dışındaki kişilerden sağlanan krediler olarak tanımlanmıştır⁶⁵. Örneğin, kısıtlanmış kredilerin, başlangıç vadesi en az beş yıl olması veya temlik yasağı içermesi gerekmektedir.

31 Ocak 2002 tarih ve 24657 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik’in 3. maddesinde; yalnızca piyasa risklerinden doğan özkaynak gereksiniminin karşılanması amacıyla özkaynaklara eklenen, herhangi bir teminatı olmayan, tamamı bankaya ödenmiş, başlangıç vadesi en az iki yıl olan, BDDK’nın izni olmaksızın vadesinden önce geri ödenmesi ve kapatılması veya mahsubu talep edilemeyen; yapılacak geri ödemenin, bankanın sermaye yeterliliği oranının, Yönetmelikte belirtilen standart oranın altına düşmesine neden olması veya bu oranın standart oranın altında olması durumunda, vadesi gelmiş olsa bile faizinin veya anaparasının geri ödenmesini engelleyici hükümler içeren, bankacılık ilke ve teamüllerine aykırı hüküm, şart ve kısıtlamaları taşımayan sözleşmelere dayalı sermaye benzeri krediler, Üçüncü kuşak sermayeyi oluşturan kalemler içerisinde sayılmıştır⁶⁶. Kısıtlanmış krediler, banka tarafından üçüncü kişiler lehine verilen ve bu Yönetmelikte tanımlanan kredileri de kapsamakla birlikte daha geniş kapsamlıdır. Örneğin, kısıtlanmış kredilerin, başlangıç vadesi en az iki yıl olması

⁶⁵ Sayılan bu şartlar hangi sermaye benzeri kredilerin “katkı sermaye hesaplamalarına dahil edileceğinin” belirlenmesinde dikkate alınmaktadır. Basel düzenlemelerinde de kısıtlanmış bir kredinin sermaye hesaplarına dahil edilebilmesi için benzer niteliklere sahip olması gerekmektedir.

⁶⁶ Sayılan şartların tümünü karşılayan krediler, üçüncü kuşak sermaye hesaplamalarına dahil edilecek sermaye benzeri krediler içinde yer alabilecektir

veya geri ödemelerinin bankanın sermaye yeterliliği oranı ile ilişkilendirilmiş olması gerekmektedir.

BDDK'nın Basel-II'den en büyük beklentisi, bankacılık sisteminde risklerin daha iyi yönetilmesini teşvik etmesi, bankacılık sektörünün ve buna bağlı olarak Ülkemizin makro ekonomik istikrarına katkı yapmasıdır. Bu husus ve ülkemiz bankacılık sektörünün kendine özgü bazı pratikleri dikkate alındığında söz konusu tercihin son derece ihtiyatlı bir biçimde ele alınmasının uygun olacağı mütalaa edilmektedir.

Bilindiği üzere, Basel-II'de temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşım çerçevesinde geçerliliği kabul edilen teminat türleri halihazırda Türk bankacılık sektöründe kullanılan teminatlara kıyasla daha sınırlı olmaktadır. Ayrıca bu yaklaşımda kredi riski azaltım teknikleri, ihtiyatlı karşılık ayırma politikaları, aşırı teminatlandırma gibi unsurların THK ve TT üzerindeki etkileri tam olarak dikkate alınmamaktadır. Bu nedenle kısıtlılık hallerinin bankacılık sektörüne ilişkin etki analizlerinin sonuçları ve sektör genelinde yaşanacak gelişmeler dikkate alınarak belirlenmesi yerinde olacaktır.

Bu uygulama tercihinin benimsenmesi durumunda hangi alacakların kısıtlanmış kurumsal alacaklar kategorisine dahil edileceği ve bu alacakların temel özellikleri net bir biçimde belirlenmelidir.

Diğer taraftan, bu alacakların İkinci Yapısal Blok çerçevesinde nasıl ele alınacağı ve denetim personelinin (bazı alacakların kısıtlanmış kurumsal alacaklar kategorisine dahil edebilmesi/edilememesi gibi) yetki ve sorumlulukları ilgili düzenlemeler çerçevesinde ele alınmalıdır.

Effective Maturity

39. *National supervisors may choose to require all banks in their jurisdiction (those using the foundation and advanced approaches) to measure effective maturity for each facility using the definition provided in paragraph 320 (paragraphs 318).*

Efektif Vade

39. Ulusal denetim otoriteleri, ülkelerindeki tüm bankaların (temel veya gelişmiş İDD yaklaşımlarını uygulayan tüm bankaların) 320 numaralı paragraftaki açıklamalardan faydalanmak suretiyle her kredinin orijinal vadesini **saptamalarını zorunlu kılabilecektir** (318 numaralı paragraf).

Acıklama

Bilindiği üzere, içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlarda sermaye yükümlülüğü dört temel parametre kullanılarak hesaplanmaktadır. Bunlar TO, THK, TT ve vadedir. Temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımda bankalar, TO parametresini kendileri hesaplamakta, diğer parametreler için ise Basel-II içerisinde yer alan veya denetim otoritesi tarafından sunulan standart oranları kullanmaktadırlar. Bu çerçevede, temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımda, prensip olarak, bankaların kurumsal alacaklarının efektif vadelerini hesaplamaları gerekmemektedir. Bankalarca kurumsal alacakların efektif vadesi için sermaye yeterliliği hesaplamalarında kullanılacak parametreler, Basel Komitesi tarafından standart olarak belirlenmiş bulunmaktadır. Buna göre;

- Repo benzeri işlemler için efektif vade 6 ay olacaktır.
- Repo benzeri işlemler hariç tüm kurumsal alacakların efektif vadesi 2,5 yıl olacaktır.

39. maddede ise, denetim otoritelerine, ülkelerinde faaliyet gösteren tüm bankalar için kurumsal krediler portföyünde yer alan her bir kredinin efektif vadesinin hesaplanmasını zorunlu kılma olanağı getirilmiştir.

Benimsenmesi halinde temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımları kullanan bankaların 6 ay ve 2,5 yıllık standart vadeler yerine her bir kurumsal kredinin efektif vadesini hesaplamaları gerekecektir. Bu çerçevede, tercihin benimsenmemesinin standart vadelerin kullanılması yoluyla gelişmiş yaklaşımlara geçme hususunda bir teşvik unsuru olacağı ve sistem maliyetini düşürücü ve kolaylaştırıcı olacağı düşünülebilecektir. Ülkemiz açısından değerlendirildiğinde 2,5 yıllık efektif vade çoğu durumda gerçekçi olmayacaktır. Ayrıca ülkemizin enflasyon düzeyi, faiz oranı gibi göstergeler açısından Maastricht kriterlerine yakınsaması halinde ortalama efektif vadelerin uzamasına bağlı olarak bu tercih kullanılabilir. Bu çerçevede, nihai kararın ileri yaklaşımları kullanan bankaların alacaklarının ortalama efektif vadesinin hesaplandıktan ve 2,5 yıldan fazla olması halinde bu bankaların görüşleri de alındıktan sonra verilmesi de uygun olabilecektir.

40. Banks using any element of the advanced IRB approach are required to measure effective maturity for each facility as defined below. However, national supervisors may exempt facilities to certain smaller domestic corporate borrowers from the explicit maturity adjustment if the reported sales (i.e. turnover) as well as total assets for the consolidated group of which the firm is a part of are less than €500 million. The consolidated group has to be a domestic company based in the country where the exemption is applied. If adopted, national supervisors must apply such an exemption to all IRB banks using the advanced approach in that country, rather than on a bank-by-bank basis. If the exemption is applied, all exposures to qualifying smaller domestic firms will be assumed to have an average maturity of 2.5 years, as under the foundation IRB approach (paragraph 319).

40. Gelişmiş içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımın bileşenlerinden herhangi birini kullanan bankaların her bir kredinin efektif vadesini aşağıda belirtilen şekilde saptaması gerekecektir. Ancak denetim otoriteleri bazı küçük ölçekli kurumsal borçlulara kullandırılan kredileri; kredinin verildiği firmanın dahil olduğu grubun konsolide bazlı toplam satışları (toplam cirosu gibi) yanında toplam aktif büyüklüğünün de 500 milyon Euro'dan az olması durumunda açık vade uyarlaması **yapmaktan muaf tutabilirler**. Bu muafiyetten yararlanacak konsolide grubun, muafiyeti tanıyan ülkede faaliyet gösteren ulusal şirketlerden oluşması gerekmektedir. Kabul edilmesi durumunda, denetim otoriteleri söz konusu muafiyeti tek tek bankalar bazında olmaksızın ülkelerinde gelişmiş yaklaşımları kullanan tüm İDD bankalarına uygulayacaklardır. Bu tip bir muafiyet uygulandığında, ilgili koşullara uyan küçük ölçekli ulusal işletmelerden olan tüm alacakların ortalama vadesinin temel İDD yaklaşımı kapsamında olduğu gibi 2,5 yıl olduğu farz edilecektir (319 numaralı paragraf).

Açıklama

Gelişmiş içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımda bankalar, borçlunun temerrüt olasılığı yanında, temerrüt halinde riske maruz kredi tutarı (temerrüt tutarı, TT) ve/veya temerrüt halinde kayıp oranını (THK) da içsel olarak hesaplayacaklardır. Bu çerçevede, 40. maddede yer alan “gelişmiş içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımın bileşenlerinden herhangi birini kullanan bankalar” ifadesi TT veya THK parametrelerinden birini veya her ikisini içsel olarak hesaplayan bankaları işaret etmekte ve bu iki parametreden birinin içsel olarak hesaplanmasının, ilgili bankanın her bir kredinin efektif vadesini saptaması için yeterli olacağını göstermektedir. 39. madde çerçevesinde yapılan açıklamalar da dikkate alındığında:

• **Prensip: Kredi riskinin ölçümünde gelişmiş içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımları kullanan bankalar, her bir kredinin efektif vadesini Basel-II'de belirtilen prosedür dahilinde hesaplamakla yükümlüdür.**

• **İstisna: 2. İstisna Metni'nde yapılan değişiklik ile denetim otoritelerine belirli şartları taşıyan kurumsal alacakları efektif vade hesaplamalarından muaf tutma yetkisi tanınmıştır. Bu çerçevede denetim otoritelerine bazı küçük ölçekli kurumsal borçlulardan olan alacaklar için muafiyet tanıyabilme olanağı getirilmiştir. Ancak böyle bir muafiyetin geçerli olması için krediyi kullanan firmanın dahil olduğu grubun**

konsolide bazlı toplam satışları yanında toplam aktif büyüklüğünün de 500 milyon Euro'dan⁶⁷ az olması gerekmektedir.

- **Prensip:** Kredi riskinin ölçümünde temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımları kullanan bankaların kurumsal alacaklarının efektif vadelerini hesaplamaları gerekmemektedir.

- **İstisna:** Denetim otoriteleri, kredi riskinin ölçümünde gelişmiş yaklaşımları kullanan tüm bankaların her kredinin efektif vadesini saptamalarını zorunlu kılacaktır. Alacakların efektif vadesi, Basel-II metninde yer alan standart formül kullanılarak hesaplanacaktır.

$$\text{Efektif vade (M)} = \frac{\sum_t t * CF_t}{\sum_t CF_t}$$

CF_t sembolü, sözleşme hükümleri çerçevesinde t döneminde gerçekleşecek tüm nakit akışlarını (anapara ve faiz ödemeleri, bankaya ödenecek komisyonlar ve diğer ücretler) temsil etmektedir. Bir yıldan uzun olması halinde formül vasıtasıyla hesaplanacak süre esas alınacak, aksi halde alacağın efektif vadesinin bir yıl olduğu kabul edilecektir (1 yıllık vade tabanı kuralı). Ayrıca hiçbir şekilde efektif vade 5 yıldan daha fazla olamayacaktır.

Kredi için borçlu tarafından yapılan dönemsel ödemelerin ve paranın zaman değerinin dikkate alınmasına olanak sağlayan söz konusu formül çerçevesinde hesaplanacak vade, kredinin sözleşmesel vadesinden daha kısa olacaktır. Bu kapsamda, efektif vade hesaplamaları risk ağırlıklı aktifler ve asgari sermaye gereksinimi açısından bankaların lehine sonuçlar doğuracaktır. Ancak, Basel-II'de efektif vadeye ihtiyatlı yaklaşım ve efektif vadenin banka tarafından net bir biçimde hesaplanmasının güç olduğu hallerde kredi sözleşmesinde kredinin tümüyle tahsil edilmesi için öngörülen sürenin esas alınacağı açıkça belirtilmiştir.

Gelişmiş yaklaşımlara geçme hususunda bir teşvik unsuru olacağı ve sistem maliyetini düşürücü ve kolaylaştırıcı olduğu göz önüne alındığında, bu uygulama tercihinin benimsenmesi düşünülebilir. Öte yandan ülkemiz şartlarında 2,5 yıllık efektif vade çoğu durumda gerçekçi değildir. Ülkemiz makro ekonomik göstergelerinin (reel faiz ve enflasyon oranları gibi) Maastricht kriterlerine daha da yakınsaması halinde ortalama efektif vadelerin uzamasına bağlı olarak ve ileri yaklaşımları kullanması muhtemel bankaların görece olarak küçük işletmelerden olan alacaklarının ortalama efektif vadesinin hesaplandıktan ve 2,5 yıldan fazla olması halinde bu bankaların görüşleri de alındıktan sonra verilmesi de uygun olabilecektir.

⁶⁷ Bilindiği üzere KOBİ'lerin ve büyük ölçekli işletmelerin farklılaştırılmasında kullanılan tutar 50 milyon Euro'dur. Öyleyse bu maddede yer alan "küçük ölçekli kurumsal borçlular" KOBİ'leri de kapsayacak olmakla beraber çok daha geniş bir biçimde tanımlanmıştır.

41. *Within the explicit adjustment, supervisors need to determine which instruments will apply for the carve-out from the one-year maturity floor (paragraph 321 and 322).*

41. Açık vade uyarlaması kapsamında denetim otoritelerinin hangi enstrümanların 1 yıllık vade tabanından hariç tutulacağını **belirlemeleri gerekecektir** (321 ve 322 numaralı paragraflar).

Acıklama

Basel-II’de orijinal vadesi (kredi sözleşmesinde belirlenen başlangıç vadesi) 1 yıl⁶⁸ ve daha az olan, borçlu için sürekli finansman kaynağı arz etmeyen⁶⁹ bazı kısa vadeli alacakları için hesaplanacak efektif vadenin bir yıldan kısa olması halinde efektif vadenin bir yıl olarak kabul edileceği yönündeki vade tabanı kuralından istisna edilebilmesi mümkün kılınmıştır.

Bu çerçevede, vade tabanı uygulanmayacak para piyasası işlemleri ve taraflardan biri için ticari işlem niteliğinde olan kısa vadeli alacaklar ülkenin piyasa koşulları ve bankacılık teamülleri dikkate alınarak ulusal denetim otoriteleri tarafından belirlenecek olmakla beraber Basel Komitesi aşağıda sıralanan alacakların bu çerçevede değerlendirilebileceğini belirtmiştir.

- Kısa vadeli alacaklar, repo benzeri işlemler ve diğer bankalardaki mevduat,
- Menkul kıymet ödünç işlemlerinden doğan alacaklar,
- Kendini likidite etme özelliğine sahip kısa vadeli ticari alacaklar (*self-liquidating trade transactions*); ihracat ve ithalat akreditifleri ve bunlara benzer işlemler,
- Alınan ve satılan menkul kıymetlerin netleştirilmesinden kaynaklanan alacaklar,
- Havale ve para transfer işlemlerinden kaynaklanan alacaklar,
- Yabancı para transfer/takas/denkleştirme işlemlerinden olan alacaklar.

Vade tabanı uygulamasından muaf tutulacak işlemler için işlemin 40. maddede açıklanan prosedür çerçevesinde hesaplanacak vadesi ve 1 günden yüksek olan süre kredinin efektif vadesi kabul edilecektir.

Netleştirme anlaşmalarına konu repo benzeri işlemler için açık vade uyarlaması yapılırken işlemin ağırlıklı ortalama vadesi kullanılacaktır. Ağırlıklar her bir işlemin sözleşmede öngörülen nominal tutarına göre belirlenecek (*notional amount*) ve ortalama vadeler için 5 günlük bir taban değeri söz konusu olacaktır.

⁶⁸ 3. İstişare Metni’nde dahi böyle bir muafiyetten sadece orijinal vadesi 3 ay ve daha kısa olan alacakların faydalanması ön görülmüştür.

⁶⁹ Bu çerçevede vadesi 1 yılın altında olsa dahi dönen nitelikteki krediler veya sürekli yenilenen krediler söz konusu madde kapsamında ele alınamayacaktır.

Treatment of EL and Provisions

42. Where the calculated EL amount is lower than the provisions of the bank, its supervisors must consider whether the EL fully reflects the conditions in the market in which it operates before allowing the difference to be included in Tier 2 capital. If specific provisions exceed the EL amount on defaulted assets this assessment also needs to be made before using the difference to offset the EL amount on non-defaulted assets (paragraph 385).

Beklenen Kayıplar (BK) ve Ayrılan Karşılıkların Değerlendirilmesi

42. Hesaplanan beklenen kayıp tutarının bankanın ayırdığı karşılıklardan az olduğu durumlarda, bankayı denetleyen otoritenin aradaki farkın katkı sermayeye/ikinci kuşak sermayeye eklenmesine izin vermeden önce, beklenen kayıpların piyasa koşullarını bütünüyle yansıtmayı yansıtmadığını **değerlendirmesi gerekecektir**. Ayrılan özel karşılık tutarının temerrüde düşmüş alacaklardan beklenen kayıp tutarını aşması durumunda, aynı değerlendirmenin aradaki farkın donuk alacaklar dışındaki aktiflerin beklenen kayıplarının denkleştirilmesinde kullanılmadan önce de yapılması gerekecektir (385 numaralı paragraf).

Açıklama

En geniş anlamıyla kredi riski, bir sözleşmede taraflardan birinin veya sözleşmeye konu üçüncü bir tarafın kredi kalitesinde veya tahsil edilecek alacağın değerini etkileyen diğer unsurlarda meydana gelebilecek olumsuz değişimler dolayısıyla, riske maruz kalan tarafın mevcut veya gelecekteki sermayesinde, nakit akışlarında veya gelirlerinde azalma olması ihtimalidir. Kredi portföyünde gelecekte oluşabilecek kayıpları ön görmek oldukça zor olmakla beraber, istatistiksel analizler kredi kayıplarına karşı korunmak için gerekli sermaye ve karşılıkların belirlenmesine ve bankalarda risklerin etkin biçimde yönetilmesine yardımcı olabilmektedir.

İstatistiksel yöntemler çerçevesinde ele alındığında kredi kayıpları ile ilgili iki temel kavram önemli olmaktadır:

Beklenen kayıp (Expected Loss): Beklenen kayıplar kredi risklerine maruz bir portföyde beklenen ortalama kayıp oranıdır. Beklenen kayıp, hem ekonomik büyüme hem de ekonomik durgunluk dönemlerindeki ortalama kayıpları temsil etmesi gereken bir parametre olması bakımından, tüm bir ekonomik devreyi (*economic cycle*) kapsayan veriler kullanılarak hesaplanacaktır. Bankalar, belirli bir sistematik çerçevesinde hesaplanan özel karşılıklar veya istatistiksel yöntemler kullanılarak hesaplanan ekonomik karşılıklar yoluyla kredi portföyünde gerçekleşmesi olası kayıpların olumsuz etkilerini sınırlandırmaya çalışmaktadır. Banka tarafından ayrılacak karşılık düzeyinin istatistiksel yöntemler kullanmak suretiyle hesaplanabilmesi için kredi portföyü kayıplarının etrafında dağıldığı ortalama kayıp seviyesinin belirlenmesi gerekecektir. Kredi kayıplarının istatistiksel ortalaması, diğer

bir deyişle beklenen veya ortalama kayıp, birçok uluslararası ölçekte aktif banka tarafından ayrılacak karşılıkların tespitinin yanında kredi risk priminin belirlenmesinde de kullanılmaktadır.

Beklenmeyen Kayıp (Unexpected Loss): Kredi kayıplarının ortalamadan standart sapması niteliğindeki beklenmeyen kayıp (BmK), beklenen kayıpların ve beklenen kaybı oluşturan değişkenlerin (TO, THK ve TT) volatilitésinin bir ölçüsü olarak tanımlanabilir. Beklenen kayıp kendi başına bir risk teşkil etmeyecektir. Risk kayıp seviyelerindeki varyanstan kaynaklanmaktadır. Eğer kayıplar her zaman beklenen seviyede gerçekleşmiş olsaydı ne belirsizlik ne de sermaye bulundurma gereksinimi ortaya çıkardı. Bankacılıkta beklenen kayıplar klasik olarak kredinin risk primi içinde yer almakta ve ayrılan karşılıklar ile karşılanmaktadır. Ancak genelde realize olan kayıplar beklenen kayıplardan farklı seviyelerde gerçekleşir. Beklenen ve gerçekleşen kayıplar arasındaki bu fark beklenmeyen kayıp olarak tanımlanır ve karşılığında sermaye tahsis edilmesi gereken tutarı yansıtır.

Beklenmeyen kayıp temelde iki nedene bağılı olarak gerçekleşmektedir:

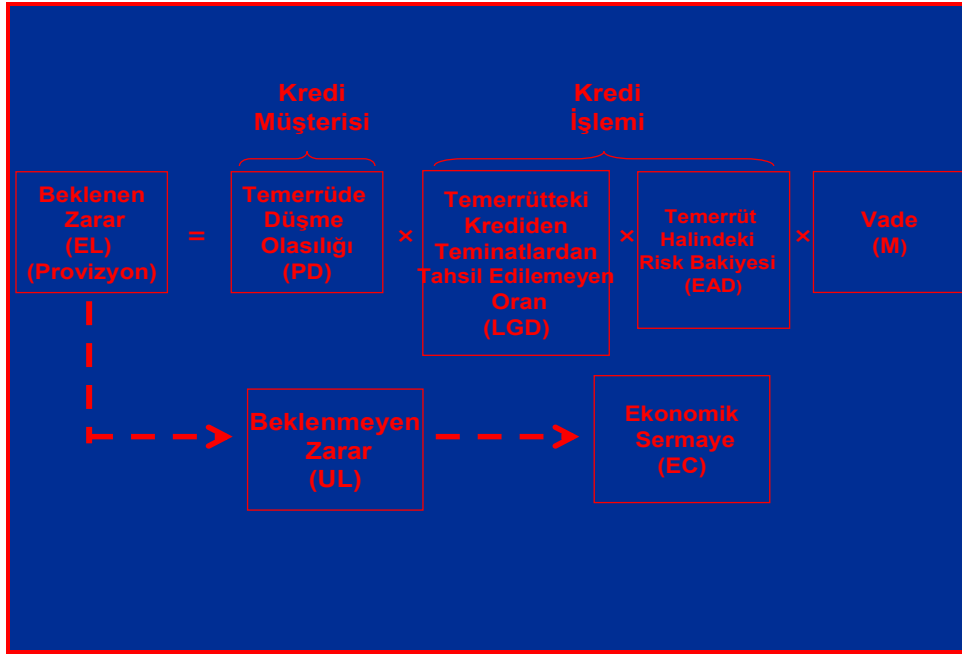
- Karşı tarafın yükümlülüklerini zamanında ve sözleşmede belirtilen şartlarda yerine getirmemesi,
- Karşı tarafın kredi değerliliğinde meydana gelebilecek zayıflama.

Bu çerçevede beklenen ve beklenmeyen kayıplar ile ilgili hususlar şöyle özetlenebilecektir:

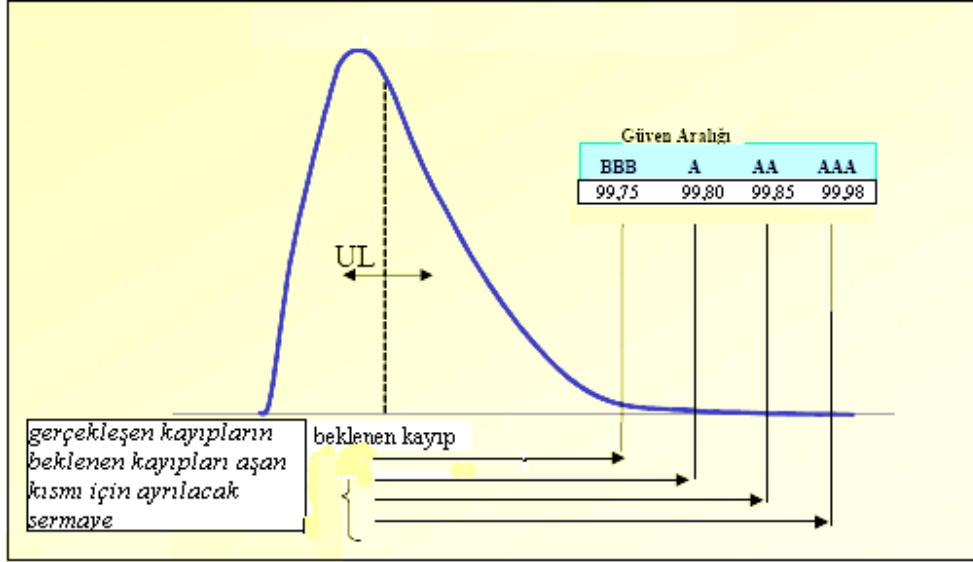
- Riske karşı sadece özkaynağı ölçmek, ihtiyatlı ancak eksik bir yaklaşımdır. Çünkü bankayı kredi riskine maruz bırakan alacaklar sayesinde edinilecek potansiyel kar/getirilerin kredilerden kaynaklanabilecek kayıpları telafi etmek için kullanılabileceği dikkate alınmamaktadır.
- Hesaplanan beklenen kayıplar için öncelikle provizyon ayrılır. Ayrıca beklenen zarar karşılığı, bankanın talep ettiği risk primi kredinin fiyatına yansıtılacak ve bankanın karının bir bölümünü oluşturacaktır.
- Beklenmeyen zarar krediden elde edilen getirinin beklenen zararın karşılanmasından sonra kalan kısmı karşılanır ve bu tutarı aşan kısım bankanın zararını oluşturur.
- Zarar gerçekleştiğinde öncelikle bankanın karı azalmakta ve kar ile karşılanamayan kısım ise sermayeden indirilmektedir. Netice olarak BK için karşılık, BmK için sermaye ayrılması ilkesi, Basel-II uzlaşısının da temel prensibidir.
- Bir kredinin beklenmeyen kaybı, kendi başına beklenen kayıp parametrelerinden elde edilebilir. Şekil 4'te beklenen kayıp, beklenmeyen kayıp ve diğer risk parametreleri arasındaki ilişki yer almaktadır.

- Krediler portföy seviyesinde değerlendirilirken, beklenmeyen kayıp aşağıdakilerin bir fonksiyonudur:
 - Beklenen kayıp parametreleri,
 - Riskteki tutar (kredilerin portföy içerisindeki ağırlığı),
 - Riskteki tutarın portföyün geri kalan kısmı ile olan korelasyonu.
- Bir banka ne kadar güvenli olmak istiyorsa (ne kadar yüksek derecelendirme notuna sahip olmak istiyorsa) o kadar çok sermaye ayırmak durumunda kalacaktır.
- Beklenmeyen kayba karşı bulundurulması gereken sermaye miktarı, bankanın risk toleransına ve hedeflemiş olduğu risk derecesine bağlı olacaktır.
- Ekonomik sermaye hesaplamalarında kullanılacak güven aralığı, bankanın sahip olmayı arzuladığı kredi derecesi ve bu derece ile ilişkilendirilen temerrüt olasılığı tarafından belirlenecektir. Hedeflenen derecelendirme notu ile beklenmeyen kayıplar için ayrılacak sermaye düzeyi, kullanılacak güven aralığı ve TO dereceleri ile ilgili hususlar Şekil 5 ve Tablo 13 çerçevesinde detaylandırılmaktadır.
- Beklenen kayıpların toplam tutarı ile banka sermayesi, veri güven aralığı için hesaplanacak azami kayıp seviyesinin üstünde gerçekleşecek kayıpları karşılayabilecek düzeyde olmalıdır.

Şekil 4: BK, BmK ve Diğer Risk Parametreleri Arasındaki İlişki

Şekil 5: Hedeflenen Derecelendirme Notu ile Beklenmeyen Kayıplar İçin Ayrılacak Sermaye Düzeyi Arasındaki İlişki

Tablo 13: Hedeflenen Derecelendirme Notu, İlgili TO Dereceleri ve Kullanılacak Güven Aralığı

Hedeflenen derecelendirme notu	Temerrüt olasılığı (%)	İlgili güven aralığı (%)
AAA	0.02	99.98
AA	0.05	99.95
A	0.10	99.90
BBB	0.25	99.75

BK yaklaşımında 1 yıllık vade perspektifinde bankanın maruz kalacağı kayıpların hangi düzeyde olacağı portföy bazında ve istatistiksel olarak saptanmaktadır. Oysa karşılık ayırma uygulaması, muhasebesel bir takım ilkeler doğrultusunda alacağın vadesine bağlı olarak daha uzun/kısa bir zaman diliminde muhtemel kayıpların hem genel hem de alacak bazlı olarak tespit edilmesine yöneliktir. Bu husus, beklenen kayıplar ve ayrılan karşılıklar arasında esas aldıkları disiplin ve dikkate aldıkları vade dilimi açısından kimi farklılıklar bulunmasına neden olmaktadır.

Yapılan açıklamalar çerçevesinde, gerçekçi varsayımlar kullanılarak hesaplanan beklenen kayıp tutarından daha yüksek düzeyde karşılık ayrılmış olması, bankanın kredi kayıplarına ihtiyatlı yaklaştığını ve ayrılacak karşılık düzeyinin belirlenmesinde beklenmeyen kayıpları da dikkate aldığını göstermektedir. Gerçekleşen kayıpların beklenen kayıpları aşması halinde, bankanın beklenmeyen kayıpların telafisinde kar/sermaye yerine ayırmış olduğu karşılıkların beklenen kayıp tutarını aşan kısmını

kullanacağı açıktır. Şu halde söz konusu ekstra karşılıklar, banka açısından (bir tür gizli yedek akçe mahiyetinde) sermayeye benzer bir fonksiyon üstlenmektedir.

Basel-II'de standart yaklaşım için banka tarafından ayrılan genel karşılıklar toplamının risk ağırlıklı varlıkların %1.25'ine kadar olan kısmının katkı sermaye içerisinde yer alması kabul edilmekte ancak, gelişmiş yaklaşımlar söz konusu olduğunda bankalarca hesaplanacak beklenen kayıp tutarının ayrılan karşılıkları aşan kısmının sermayeden indirilmesi gerekmektedir. Bankalar, bankalardan alacakları, hazine ve merkez bankalarından olan alacakları ve perakende alacakları için temerrüde uğramış olup olmamalarına bağlı olarak farklı esaslar dahilinde hesaplayacakları beklenen kayıplar toplamını bu alacaklar için ayırmış oldukları uygun karşılıklarla kıyaslayacaklardır. TO/THK yaklaşımı uygulanan hisse senedi yatırımları için hesaplanacak beklenen kayıp tutarı bu hesaplama dahil edilmeyecek ve ayrılan karşılıklar dikkate alınmaksızın doğrudan doğruya sermayeden indirilecektir. Menkul kıymetleştirme çerçevesindeki alacaklar da toplam beklenen kayıp tutarının hesaplanmasına dahil edilmeyecek ve bu sayılanlar dışında kalan tüm aktifler için BK'nın sıfır olduğu varsayılacaktır.

42. madde çerçevesinde ise denetim otoritesinin onayını almak koşuluyla bankanın ayırdığı karşılıkların piyasa koşullarını bütünüyle yansıtacak biçimde hesaplanan beklenen kayıp tutarını aşan kısmının sermayeye eklenmesi ve ayrılan özel karşılık tutarının donuk alacaklardan beklenen kayıp tutarını aşması durumunda aradaki farkın donuk alacaklar dışındaki aktiflerin beklenen kayıplarının denkleştirilmesinde kullanılması olanaklı kılınmıştır. Üçüncü İstisna Metni'nde dahi genel ve özel karşılıkların bir havuz çerçevesinde birbiriyle ilişkili olarak değerlendirilmesine izin verilmemekte; ayrılan özel karşılıkların sadece temerrüde uğramış alacaklar için hesaplanan beklenen kayıp tutarını ve sadece ayrılan genel karşılıkların temerrüde uğramamış alacaklar için hesaplanan beklenen kayıp tutarını mahsup etmede kullanılması öngörülmekteydi.

Bu tercihin bankalar açısından belirli düzeyde sermaye avantajı yaratabileceği ayrıca ekonomik rasyonaliteye de uygun olduğu değerlendirilebilecektir. Bu çerçevede, denetim otoritelerinin, beklenen kayıpların piyasa koşullarını bütünüyle yansıtıp yansıtmadığının tespitinde kullanılacak kriterleri ve beklenen kayıp tutarını aşan kısmının sermayeye eklenmesine izin verilmesine ilişkin inceleme, değerlendirme ve karar alma prosedürlerini net bir biçimde tanımlaması gerekmektedir. Ayrıca, denetim otoritelerinin bu konuda karar verilmesinden önce sermaye artırımlarına onay verme sürecinde olduğu gibi ilgili bankayı bu açıdan denetlemesi de söz konusu olabilecektir.

Retail Exposures

43. *Supervisors may wish to establish exposure thresholds to distinguish between retail and corporate exposures (paragraph 231 first bullet).*

Perakende Krediler

43. Denetim otoriteleri, perakende ve kurumsal alacakları farklılaştırmak için kredi eşikleri/limitleri **tespit edilebilecektir** (231 numaralı paragraf - 1. satır).

Açıklama

Basel-II’de hangi alacakların perakende alacaklar portföyüne dahil edileceğinin belirlenmesinde göz önüne alınacak kriterler ve perakende alacaklar ile ilgili temel hususlar aşağıda özetlenmektedir.

Borçlunun niteliği veya alacak tutarına ilişkin hususlar

Bireylerden (özel kişilerden) olan alacaklar-prensip: Bireylerden olan alacaklar (kredi kartı alacakları, kredili mevduat hesapları borç bakiyeleri dahil) tutarı açısından herhangi bir sınırlamaya tabi olmaksızın perakende alacak olarak değerlendirilecektir.

Bireylerden (özel kişilerden) olan alacaklar-istisna: Ulusal denetim otoritesi perakende alacaklar ve kurumsal alacakları farklılaştırmak için kredi eşik değerleri saptayabilecektir. Bu halde, bireylerden olan alacakların dahi perakende portföyüne dahil edilebilmesi denetim otoritesince tespit edilen azami alacak tutarı ile ilgili eşik değerinin altında kalmaları halinde mümkün olacaktır. Yüksek montanlı bir kredinin krediyi nihai olarak kullanacak işletme yerine söz konusu işletmenin sahibince ve ticari gaye peçelenerek alınması gibi kredi maliyetini düşürmeye yönelik muvazaalı işlemlerin önlenmesi açısından bu tip eşik limitler belirlenmesi uygun ve hatta gerekli olabilecektir.

İkamet amaçlı gayrimenkul ipotek kredileri-prensip: Borçlunun ilgili gayrimenkulde ikamet etmesi veya borçlu tarafından kiralanmış olması koşuluyla *bireylerden* olan ikamet amaçlı gayrimenkul ipotek alacakları, tutarı açısından herhangi bir sınırlamaya tabi olmaksızın perakende alacak olarak değerlendirilecektir.

İkamet amaçlı gayrimenkul ipotek kredileri-istisna: Ulusal denetim otoritesi perakende alacaklar ve kurumsal alacakları farklılaştırmak için ikamet amaçlı gayrimenkul ipotek kredileri için kredi eşik değerleri saptayabilecektir. Bu halde, bireylerden olan alacakların dahi perakende portföyüne dahil edilebilmesi denetim otoritesince tespit edilen azami alacak tutarı ile ilgili eşik değerinin altında kalmaları halinde mümkün olacaktır.

Küçük ölçekli işletmelerden olan alacaklar: Kredi özel kişiler kanalıyla tahsis edilmiş veya özel kişilerin garanti/kefaleti karşılığında verilmiş olsa dahi bankacılık grubunun

işletmeden -olan mümkün olması halinde konsolide bazda- hesaplanacak toplam alacak tutarının 1 milyon Euro'nun altında kalması koşuluyla küçük ölçekli işletmelerden (kredinin verildiği firmanın dahil olduğu grubun konsolide bazlı toplam satışları veya toplam aktif büyüklüğü 50 milyon Euro'dan az olan işletmeler) olan alacaklar perakende alacak olarak değerlendirilecektir. Bu nitelikleri haiz bir kredinin kurumsal alacaklar gibi münferiden değil benzer nitelikte kredilerden müteşekkil bir alacak havuzunun bir parçası olarak yönetilmesi gerekmektedir. Ancak herhangi bir alacağın münferit olarak derecelendirilmiş olması tek başına bu alacağın perakende portföyüne dahil edilmesine engel teşkil etmemektedir.

Nitelikli rotatif perakende alacaklar: Karşılığında teminat ve taahhüt alınmamış olan ve alacak tutarının bankanın belirlediği limitler dahilinde müşterilerin borçlanma ve geri ödeme kararlarına göre değişebildiği krediler olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu kredinin mutlak suretle bireylere (gerçek kişilere) kullanılmış olması ve tek bir taraftan olan alacak tutarının 100.000 Euro'luk üst limiti aşmamış olması gereklidir.

Alacak sayısına ilişkin hususlar

- Perakende portföyünde yer alan alacaklar, borçlusunun niteliği ve alacak tutarı ile ilgili kriterlere bağlı olarak dahil edileceği bir alt alacak havuzunun parçası konumundadır.
- Banka tarafından tanımlı her bir havuz için farklı TO⁷⁰ ve THK değeri kullanılacaktır.
- Denetim otoriteleri, içinde yer alan alacakların perakende alacak olarak nitelendirilebilmesi için herhangi bir alacak havuzunun içermesi gereken asgari alacak sayısını tespit edebilecektir.

Söz konusu tercihin, bankacılık sektörünün kredi büyüklükleri, kredilerin müşteriler itibarıyla dağılımı gibi motifler açısından incelenmesi ve yapılacak etki analizlerinin sonuçları dikkate alınarak ilgili ülke denetim otoritesince belirlenmesinin yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

⁷⁰ Perakende alacaklar portföyünde yer alan herhangi bir kredi havuzu için kullanılacak TO değeri %0,03'ten daha düşük olamayacaktır.

44. *In addition, for residential mortgages, supervisors may set limits on the maximum number of housing units per exposure (paragraph 231 second bullet).*

44. Ek olarak, denetim otoriteleri ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteği karşılığı kredilerde, her bir kredi ile finanse edilecek azami konut sayısına ilişkin **limitler belirleyebileceklerdir** (231 numaralı paragraf - 2. satır).

Açıklama

Bilindiği üzere içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımları kullanan bankalar perakende portföyünde yer alan alacaklarını belli kriterlere uygun olarak 43. maddede kapsamlı biçimde açıklanmış olan ve aşağıda sıralanan üç alt kategori çerçevesinde sınıflandıracaklardır;

- **İkamet amaçlı gayrimenkul karşılığı alacaklar,**
- **Nitelikli rotatif perakende alacaklar,**
- **Diğer perakende alacaklar.**

44. maddede, denetim otoritelerine gerçekten ikamet amaçlı olarak edinilmiş olmalarını teminen bu alt portföyde yer alan her bir kredi ile finanse edilecek azami konut sayısına ilişkin limitler belirleyebilme yetkisi tanınmıştır.

45. *National supervisors may set a minimum number of exposures within a pool for exposures in that pool to be treated as retail (paragraph 232).*

45. Ulusal denetim otoriteleri, bir kredi havuzunun perakende olarak nitelendirilebilmesi için bu havuz içerisinde yer alacak kredilerle ilgili asgari bir sayı **tespit edebileceklerdir** (232 numaralı paragraf).

Açıklama

Bu madde çerçevesinde, denetim otoriteleri perakende alacaklarda riskin, pek çok karşı tarafa ve küçük tutarlarda dağıtılmış olmasının temin edilmesi hususunda yetkili kılınmaktadır.

Başlangıçta olmasa dahi ilerleyen dönemlerde perakende alacaklar portföyünün çeşitlendirme ve riskin dağıtılması gibi nitelikler taşımalarını temin için söz konusu tercihin kullanılıp kullanılmayacağını değerlendirilmesi gerekmektedir. Tercihin benimsenmesi halinde bir kredi havuzu içerisinde yer alacak asgari kredi sayısına ilişkin nihai kararın, bankalardan alınacak görüşler ve bunlar için öne sürülen gerekçeler ile yapılacak sayısal etki çalışmalarının sonuçları değerlendirildikten sonra ülkesel koşullar da dikkate alınarak belirlenmesi uygun olacaktır.

Equity Exposures

46. Supervisors will decide which approach or approaches (market-based or PD/LGD approach) will be used, and under what circumstances (paragraphs 341 to 342).

Özel Sermaye Katılımları (İştirakler)

46. Denetim otoriteleri, hangi yaklaşım veya yaklaşımların (piyasa bazlı yaklaşımlar veya TO/THK yaklaşımı) ve hangi koşullar altında kullanılacağına **karar vereceklerdir** (341 ila 342 numaralı paragraflar).

Açıklama

Bilindiği üzere, bilanço içi ve bilanço dışı ticari hesaplarda⁷¹ tutmuş oldukları hisse senedi pozisyonları, bankaları finansal piyasalardaki dalgalanma ve şoklardan kaynaklanan fiyat değişmelerine duyarlı hale getirmekte ve piyasa riskine maruz bırakmaktadır. Bu çerçevede, bankalar ticari hesaplarda yer alan hisse senetlerinden kaynaklanan piyasa riskine karşılık bulundurulması gereken asgari sermayenin yanında bankacılık hesaplarında yer alan hisse senetlerinden kaynaklanan kredi riskine karşılık bulundurulması gereken asgari sermaye düzeyini de hesaplayacaklardır.

Basel-II'de gelişmiş yaklaşımlar çerçevesinde bankacılık hesaplarındaki hisse senedi yatırımları için kredi riski hesaplamalarında piyasa bazlı (*market based*) yaklaşımın veya TO/THK yaklaşımının kullanılması gerekmektedir. Bu yaklaşımlardan hangisinin, hangi koşullar altında kullanılacağı denetim otoriteleri tarafından saptanacak, her iki yaklaşımın da kullanılmasına izin verilmesi durumunda, benimsenecek yaklaşımın bankalar tarafından düzenleme arbitrajından yararlanma saikiyle belirlenmesi engellenecektir. Ancak aşağıda yer alan hisse senedi yatırımları için risk ağırlıklı aktif tutarının içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlar kullanılarak hesaplanması gerekmeyecek ve söz konusu hisse senedi yatırımları için bulundurulması gereken asgari sermaye tutarı standart yaklaşım çerçevesinde hesaplanacaktır.

- Denetim otoritesinin de onayına bağlı olarak, standart yaklaşımda yükümlülükleri için %0 risk ağırlığı uygulanan ortaklıklardaki hisse senedi yatırımları: Kabul edilmesi durumunda ülkede faaliyet gösteren tüm bankaların söz konusu muafiyetten yararlanması sağlanacaktır.**

- Bazı sektörlerin ve bazı faaliyetlerin teşvik edilmesine yönelik ekonomik programlar (yasal programlar, *legislated programmes*) kapsamında yapılan belli**

⁷¹ Ticari hesaplar, piyasada kısa dönemde oluşan fiyat ve benzeri unsurlardaki dalgalanmalardan kâr sağlama amacıyla elde edilen veya elde edilme nedeninden bağımsız olarak, kısa dönemde kâr sağlamaya yönelik bir portföyün parçası olan varlıklardan oluşan "alım-satım amaçlı finansal varlıklar ve yükümlülükler" hesabı ile banka kaynaklı krediler ve alacaklar ile vadeye kadar elde tutulacaklar ve alım-satım amaçlılar dışında kalan finansal varlıklardan müteşekkil "satılmaya hazır finansal varlık" hesaplarını kapsamaktadır.

nitelikleri haiz sermaye yatırımları: Muafiyet kapsamına alınabilmesi için, yaptığı yatırımla ilgili olarak bankaya önemli düzeyde Hazine destek ve garantisi sağlanmış bulunmalı, herhangi bir yatırımın böyle bir destek veya garantiden yararlanabilmesi bazı koşul ve sınırlamalara (bankanın yapacağı azami/asgari yatırım tutarı ile ilgili sınırlamalar, yatırım yapılacak sektörler/iş kolları/coğrafi bölgeler ile ilgili kriterler gibi) tabi tutulmuş olmalı ve söz konusu yatırımın kontrolüne yönelik olarak Hazineye istisnai birtakım hak ve yetkiler (yatırım yapılan iştirakin temettü dağıtımını sınırlandırma, yatırım/üretim/kredi politikalarının belirlenmesinde Hazineye tek başına karar alma yetkisi tanınması gibi) tanınmış olmalıdır. Yatırım yapılacak alanlar, yapılacak yatırımın tutarı ile ilgili sınırlamalar ve ortaklık üzerinde Hazine kontrolünü temine yönelik kayıt, söz konusu yatırımın riskliliğini sınırlandırabilecektir. Ekonomik programlar çerçevesinde İDD yaklaşımlarından muaf tutulabilecek yatırımlar her halükarda bankanın birinci ve ikinci kuşak sermayesi toplamının %10'unu aşmayacaktır.

- Banka açısından önemli olmayan sermaye yatırımları: Denetim otoritesinin inisiyatifine bağlı olarak ekonomik program çerçevesinde yapılan yatırımlar hariç ancak muafiyet kapsamında bulunanlar ve geçiş düzenlemelerine tabi olanlar dahil toplamları, banka ana sermayesi ve katkı sermayeleri toplamının %10'unun altında kalan sermaye yatırımlarının “önemli” olmadığı kabul edilecektir. Bankanın yatırım portföyünün 10'dan az sayıda farklı ortaklıktan oluşması durumunda bu eşik, banka ana sermayesi ile katkı sermayesi toplamının % 5'i düzeyine indirilecektir. Ulusal denetim otoriteleri, daha düşük eşik değer de uygulayabilecektir.

İDD yaklaşımlarını kullanan bankalar yukarıda sayılanlar hariç olmak üzere bankacılık hesaplarındaki hisse senedi yatırımları için asgari sermaye gereksinimini temel özellikleri aşağıda açıklanan iki yaklaşımı kullanarak hesaplayacaklardır.

I. PİYASA BAZLI YAKLAŞIM

Bu yaklaşımda bankalar, bankacılık hesaplarındaki hisse senetleri için bulundurulması gerekli sermaye miktarını bankanın büyüklüğü ve faaliyetlerinin karmaşıklık derecesine ve hisse senetleri portföyünün yapısı ve bankanın faaliyetleri içindeki görece önemine uygun olmak koşuluyla basit risk ağırlıkları yöntemini (*simple risk weight method*) ve/veya içsel modeller yöntemini kullanmak suretiyle hesaplayabileceklerdir. Denetim otoriteleri, münferit bir bankanın spesifik bir sermaye yatırımı için söz konusu yöntemlerden birini kullanmasını zorunlu tutabileceklerdir. Bankanın günlük faaliyetleri için halihazırda farklı modeller kullanıyor olması ve denetim otoritesinin bunu onaylaması halinde farklı portföyler için farklı piyasa bazlı yaklaşımlar da kullanılabilir. Piyasa bazlı yaklaşımlarda garantiler geçerli bir kredi riski azaltım enstrümanı olarak kabul edilirken banka tarafından alınan teminatlar dikkate alınmayacaktır.

Basit risk ağırlıkları yöntemi

- Tanınmış bir borsaya kote edilmiş ikincil piyasada serbestçe alım-satımı yapılabilen hisse senetleri için risk ağırlığı %300 olarak uygulanacaktır.
- Diğer bütün hisse senedi yatırımları için risk ağırlığı %400 olarak belirlenmiştir.
- Spesifik bir kaleme karşı koruma sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiş ve vadeye kalan süresi en az 1 yıl olmak kaydıyla bankacılık hesaplarındaki nakit ve türev sözleşmelere ilişkin kısa pozisyonlar finansal korumaya konu kalemdeki uzun pozisyonlarla mahsup edilebilecektir⁷².
- Yukarıda sayılan şartları sağlamayan kısa pozisyonlar ise tıpkı uzun pozisyonlar gibi ele alınacak ve mutlak değeri alınmak suretiyle risk ağırlıklandırma işlemine tabi tutulacaktır.
- Pozisyonlar arasında vade uyumsuzluğu bulunması durumunda kurumsal alacaklar için izlenen yöntem geçerli olacaktır.

İçsel modeller

- İçsel derecelendirme bazlı yaklaşımları kullanan bankalar istemeleri veya denetim otoritesi tarafından *zorunlu tutulmaları halinde* hisse senetleri için riske dayalı sermaye gereksinimini içsel modeller vasıtasıyla hesaplayacaklardır.
- Bu yöntemde bankalar hisse senetleri nedeniyle katlanmak zorunda kalacakları potansiyel kayıplar için bulunduracakları sermaye tutarını, 3'er aylık dönemler için ilgili iştirakin içsel getirisi ile uygun risksiz faiz oranı arasındaki farka ilişkin uzun dönem verileri üzerinden tek taraflı %99 güven aralığı kullanacakları riske maruz değer yöntemi (Value at Risk, VaR) vasıtasıyla tespit edeceklerdir.
- İçsel modeller kullanılarak hesaplanacak asgari sermaye tutarı, basit risk ağırlıkları yönteminde risk ağırlığının borsaya kote edilmiş ikincil piyasada serbestçe alım-satımı yapılabilen hisse senetleri için %200 ve diğer tüm hisse senedi yatırımları için %300 olarak uygulanması durumunda bulunacak olandan daha az olamayacaktır. Bu hem portföy seviyesinde hem de münferit hisse senetleri bazında geçerli olacak bir sınırlamadır.

⁷² Ülkemiz bankacılık mevzuatında türev araçlar koruma sağladıkları kalemin bankacılık hesapları veya ticari hesaplardan hangisinde yer aldığı önemli olmaksızın ticari hesaplar içerisine dahil edilmektedir. İlgili hükmün uygulanabilmesi için mevzuatımızda değişikliğe gidilmesi gerekebilecektir. Söz konusu değişiklik uluslararası uygulamalar paralellik sağlanması açısından da yerinde olacaktır.

II. TO/THK YAKLAŞIMI

Perakende alacaklar portföyünde yer alan işletmelerde sahip olunanlar dahil hisse senedi yatırımları için TO/THK yaklaşımının kullanılmasına ilişkin asgari koşullar, kurumsal alacaklar için *temel İDD*⁷³ yaklaşımlarının kullanılabilmesi için gerekli asgari koşullarla aynıdır. Bu çerçevede:

- Banka, hisse senetlerine yatırım yaptığı işletmeden olan kurumsal alacağı için halihazırda hesaplanmış olduğu TO değerini kullanabilecektir.
- Bankanın hisse senetlerine yatırım yaptığı işletmeden herhangi bir alacağı bulunmadığı ve TO hesaplamaları için gerekli bilgilere ulaşamıyor olmasına karşın ilgili diğer tüm koşulların yerine getirildiği hallerde bankanın mevcut veriler çerçevesinde hesaplayacağı risk ağırlığına 1,5 çarpım faktörü uygulanacaktır.
- Ancak, bu nitelikteki yatırımların bankanın faaliyetleri içindeki yeri/tutarı açısından önemli düzeyde olması halinde, hisse senedi yatırımları için TO/THK yaklaşımının kullanılması hususunda denetim otoritesinin de onayının alınmış olduğu ancak yukarıdaki gibi nedenlerle gerekli koşulların tam olarak yerine getirilemediği durumlarda asgari sermaye gereksinimi, piyasa bazlı yaklaşım-standart risk ağırlıkları yöntemi kullanılarak belirlenecektir.
- İştirakler portföyü için THK değerinin %90 olduğu kabul edilecektir.
- Bankanın İDD yaklaşımları kapsamındaki herhangi bir portföy açısından açık vade uyarlaması kullanıp kullanmadığı dikkate alınmaksızın iştirakler portföyü risk ağırlıkları 5 yıllık vade uyarlamasına tabi tutulacaktır.
- Bu yaklaşımla hesaplanacak asgari sermaye gereksiniminin aşağıda belirtilen “minimum risk ağırlıkları” kullanılarak hesaplanacak asgari sermaye gereksiniminden az olması halinde minimum risk ağırlıkları esas alınacaktır.
 - bankanın kısa vadede sermaye kazancı (*capital gain*) elde etme gayesi olmaksızın halka açık hisse senetlerine (*public equities*) yapmış olduğu uzun vadeli (asgari olarak 5 yıllık bir zaman dilimi için) yatırımlar için risk ağırlığı asgari %100 olacaktır,
 - sermaye kazancı niteliğinde olmayan belirli/düzenli dönemsel ödemelere konu bankanın gelecekte de sermaye kazancı elde etme gayesi gütmeyeceği özel sermaye yatırımları (*private equities*) için risk ağırlığı asgari %100 olacaktır,
 - net kısa pozisyonlar dahil diğer tüm halka açık hisse senedi yatırımları için risk ağırlığı asgari %200 ve halka açık olmayanlar için %300’dür.
- TO/THK yaklaşımı kullanılarak hesaplanacak risk ağırlığının %1250’den daha yüksek olması durumunda:
 - risk ağırlığı, maksimum risk ağırlığı olan %1250 olarak uygulanabilecek veya,

⁷³ Bilindiği üzere sermaye yatırımları için THK değerinin %90 olduğu kabulü bu portföy için gelişmiş içsel derecelendirme bazı yaklaşımların kullanılmasına olanak tanımamaktadır.

—bu yatırımlar için hesaplanan beklenen kayıp tutarı *-%50'si ana sermaye ve %50'sini katkı sermayeden olmak koşuluyla-* sermayeden indirilebilecektir.

Bu uygulama tercihinin, bankacılık hesaplarındaki hisse senetleri için bulundurulması gerekli sermaye miktarının ilgili bankanın büyüklüğü ve faaliyetlerinin karmaşıklık derecesine ve hisse senedi portföyünün yapısı ve bankanın faaliyetleri içindeki görece öneme uygun olacak biçimde ölçülmesini temin edecek şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, TO/THK yaklaşımının esas itibarıyla görece uzun vadeli ve ortalamanın üstünde getiri elde etme beklentisi olmayan yatırımlar için kullanıldığı göz önüne alındığında yöntemin kullanımının sadece belirli bölgeler ve/veya ülkelerde faaliyet gösteren şirketlerin hisse senetleri ile sınırlandırılması da düşünülebilecektir.

Bu çerçevede, hisse senedi yatırımlarının banka aktifleri içindeki oransal payına ilişkin eşik değerler belirlenmesi ve bu eşik değerleri geçen bankalar için daha gelişmiş yöntemlerin kullanılmasının zorunlu tutulması, birden fazla yöntemin kullanılmasına izin verilebilecek durumlar ve bununla ilgili uygulamaların tabi olacağı esasların net bir biçimde belirlenmesi uygun olacaktır. Sektör genelinde geçerli olacak bu genel esaslar yanında banka bazlı değerlendirmelerin ne şekilde yapılacağı ve İkinci Yapısal Blokte konunun ne şekilde ele alınacağı tespit edilmesinin de belirsizliklerin en aza indirilmesi açısından uygun olacağı düşünülmektedir. Ayrıca konuyla ilgili tüm bu hususlara denetim otoriteleri tarafından risk ölçümünde model kullanımına izin verilmesine ilişkin alt düzenlemeler içerisinde yer verilmesi de yerinde olacaktır.

47. *In addition, supervisors may allow banks to employ different market-based approaches (the simple risk weight method or the internal models method) to different portfolios (paragraphs 343 to 349).*

47. Ek olarak, denetim otoriteleri bankaların farklı portföyler için farklı piyasa bazlı yaklaşımlar (basit risk ağırlıklandırma yöntemi veya içsel modeller yöntemi) kullanmalarına **izin verebileceklerdir** (343 ila 349 numaralı paragraflar).

Acıklama

46. maddede belirtildiği gibi bankanın günlük faaliyetleri için halihazırda farklı modeller kullanıyor olması ve denetim otoritesinin bunu onaylaması halinde, farklı portföyler için farklı piyasa bazlı yaklaşımlar kullanılacaktır.

48. *Supervisors may exclude equity holdings in entities whose debt obligations qualify for a zero risk weight under the standardised approach (paragraph 356).*

48. Denetim otoriteleri, standart yaklaşım kapsamında yükümlülükleri sıfır oranında riske tabi tutulabilir nitelikte olan iştiraklere yapılan sermaye katılımlarını **muaf tutabileceklerdir** (356 numaralı paragraf).

Açıklama

46. maddede açıklandığı üzere denetim otoritesinin iznine bağlı olarak, standart yaklaşımda yükümlülükleri için %0 risk ağırlığı uygulanan ortaklıklardaki hisse senedi yatırımlarına ilişkin asgari sermaye tutarı standart yaklaşım çerçevesinde hesaplanabilecektir.

49. Supervisors may exclude equity holdings made under legislated programmes. This exclusion is limited to an aggregate of 10% of Tier 1 plus Tier 2 capital (paragraph 357).

49. Denetim otoriteleri, yasal programlar çerçevesinde yapılan sermaye katılımlarını **muaf tutabileceklerdir**. Bu muafiyet, ana sermaye ile katkı sermaye toplamının %10'u ile sınırlanmıştır (357 numaralı paragraf).

Açıklama

46. madde çerçevesinde de açıklanmış olduğu üzere bazı sektörlerin ve bazı faaliyetlerin teşvik edilmesine yönelik ekonomik programlar kapsamında yapılan, belli nitelikleri haiz sermaye yatırımları İDD yaklaşımlarından muaf tutulabilecek ve söz konusu yatırımlar standart yaklaşım çerçevesinde ele alınabilecektir.

Söz konusu hüküm, kalkınma planları, bölgesel veya sektörel planlar veya uluslararası kuruluşların iştirak ettiği programlar dahilinde yapılan yatırımlar çerçevesinde ele alınabilecektir. Bu uygulama tercihinin benimsenmesi sermaye ve maliyet avantajı yaratabilecek olmakla beraber uygulamaya ilişkin hususların, ilgili ülke denetim otoritesi tarafından risk ölçümünde model kullanımına ilişkin alt düzenlemeler ile birlikte ve işlem bazında değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

50. Supervisors may exclude the equity exposures based on materiality. Equity exposures, including holdings subject to exclusions and transitional provisions, are material if their aggregate value exceeds, on average over the prior year, 10% of bank's Tier 1 plus Tier 2 capital. This materiality threshold is lowered to 5% of a bank's Tier 1 plus Tier 2 capital if the equity portfolio consists of less than 10 individual holdings. National supervisors may use lower materiality thresholds (paragraph 358).

50. Denetim otoriteleri, sermaye katılımlarına, önemlilik ilkesi temelinde, **muafiyet tanıyabileceklerdir**. Muafiyet kapsamında bulunanlar ve geçiş düzenlemelerine tabi olanlar dahil iştiraklerin brüt tutarı, banka ana sermayesi ve katkı sermayeleri toplamının %10'unun önceki yıl genelindeki ortalama tutarını geçmesi durumunda "önemli" sayılacaktır. Bankanın iştirak portföyünün, 10'dan az sayıda farklı ortaklıktan oluşması durumunda bu eşik, banka ana sermayesi ile katkı sermayesi toplamının % 5'i düzeyine indirilecektir. Ulusal denetim otoriteleri, daha **düşük eşik değer de uygulayabileceklerdir** (358 numaralı paragraf).

Açıklama

46. maddede de belirtildiği üzere denetim otoritesinin inisiyatifine bağlı olarak ekonomik program çerçevesinde yapılan yatırımlar hariç ancak muafiyet kapsamında bulunanlar ve geçiş düzenlemelerine tabi olanlar dahil toplamları, banka ana sermayesi ve katkı sermayeleri toplamının %10'unun altında kalan sermaye yatırımlarının "önemli" olmadığı kabul edilecektir. Bankanın yatırım portföyünün 10'dan az sayıda farklı ortaklıktan oluşması durumunda bu eşik, banka ana sermayesi ile katkı sermayesi toplamının % 5'i düzeyine indirilecektir. Ancak ulusal denetim otoritelerinin, daha düşük eşik değerler uygulayabilmeleri mümkün olacaktır.

Purchased Receivables-Corporate Exposures

51. *National supervisors must establish concentration limits above which capital charges must be calculated using the minimum requirements for the “bottom-up” approach for corporate exposures (paragraph 242, fourth bullet).*

Devralınan Alacaklar-Kurumsal Alacaklar

51. Ulusal denetim otoritelerinin, bu eşik değerleri geçmenin kurumsal krediler için sermaye yükümlülüğü hesaplamalarında aşağıdan yukarı yaklaşımının asgari gereklerinin kullanılmasını zorunlu kılacak yoğunlaşma limitleri **tespit etmeleri gerekmektedir** (242 numaralı paragraf, 4. satır).

Acıklama

Basel-II içerisinde devralınan alacaklar, iki temel kategori açısından ele alınmakta ve dahil edilecekleri alacak kategorisine bağlı olarak farklı hükümlere tabi tutulmaktadır. Duraksamaya yer vermeyecek şekilde aktif kategorilerinden birine dahil edilebilen devralınan alacaklar için banka, *söz konusu kategori içindeki alacak türleri için kullanılabilen risk ağırlık fonksiyonlarından gerekli asgari kritere uyum sağlanmış olan herhangi birini kullanabilecektir*. Örneğin banka perakende alacaklar portföyü içindeki “ikamet amaçlı ipotek alacakları-risk ağırlık fonksiyonu”nun asgari gereksinimlerini karşılayamamış ancak yine perakende alacak portföyündeki “diğer perakende alacaklar-risk ağırlık fonksiyonu”nun kullanılabilmesi için gerekli koşulları yerine getirmiştir. Yukarıdaki hüküm çerçevesinde bankanın, devralınan bir ikamet amaçlı ipotek alacağı olsa dahi diğer perakende alacaklar-risk ağırlık fonksiyonunu kullanabilmesi mümkündür. Çeşitli alacak türlerini içeren melez/karma alacak havuzları (hybrid pools) devralan bankanın bu havuzda yer alan alacakları ayırtıramaması halinde bu havuz için en yüksek sermaye gereksinimine yol açacak olan alacak türünün risk ağırlık fonksiyonu kullanılacaktır.

Devralınan Perakende Alacaklar: Perakende alacaklar için İDD yaklaşımları ile ilgili asgari şartları yerine getiren bankalar devraldıkları perakende alacaklarını benzer nitelikteki alacaklarla birlikte örneğin bir havuz şeklinde değerlendirebileceklerdir. Bu alacaklar için bankanın TO ve THK tahminlerinde içsel ve harici verileri kullanması mümkündür. Banka, TO ve THK (veya BK) değerlerinin tespitinde, alacağın rüçükabil olmasını veya herhangi bir şekilde garanti edilmiş olmasını dikkate almayacaktır.

Devralınan Kurumsal Alacaklar: Bu alacaklar için kural olarak banka temerrüt olasılıklarını her bir alacak için ayrıca hesaplanmasını gerektiren *aşağıdan yukarı yaklaşımını (bottom-up approach)* kullanacaktır⁷⁴. Ancak,

⁷⁴ Buna göre devralınan kurumsal alacaklar nedeniyle maruz kalınan temerrüt riski, IRB yaklaşımında hazineden alacaklar, bankalardan alacaklar ve kurumsal alacaklar için öngörülen prosedür çerçevesinde hesaplanacaktır.

—kurumsal bir alacak olsa dahi ilgili alacağın edinilmesinde bankanın takip etmiş olduğu programın hem devralınan alacaklara ilişkin kriterlere hem de operasyonel koşullara uygun olması ve,
—aşağıdan yukarıya yaklaşımı asgari gereksinimlerini karşılamanın banka için gereksiz ve önemli bir mali yük teşkil etmesi halinde;
devralınan kurumsal alacağın benzer nitelikteki alacaklarla birlikte, bir havuz şeklinde değerlendirildiği yukarıdan aşağı yaklaşımı kullanılabilir.

Burada dikkat edilmesi gereken, söz konusu istisnanın esasen menkul kıymetleştirme çerçevesine dahil edilen devralınmış alacaklar için geçerli olduğudur. Bazı kriterlerin de karşılanmış olması ön koşuluyla bilanço içi hesaplarda izlenen devralınan alacaklar için yukarıdan aşağı yaklaşımının kullanılabilmesi ise denetim otoritesinin iznine bağlı olacaktır. Devralınan kurumsal alacaklara yukarıdan aşağı yaklaşımının uygulanabilmesi için söz konusu alacakların aşağıdaki koşullara uygun olmaları gereklidir;

- Alacak, banka ile bağlantısız üçüncü şahıs satıcılardan satın alınmalı ve alacağın tesisinde banka *doğrudan veya dolaylı olarak* yer almamış olmalıdır,
- Alacaklar, birbiri ile ilişkisi olmayan taraflar arasında serbest piyasa koşullarına uygun bir sözleşmeden doğmalıdır (bu hüküm çerçevesinde örneğin birbirlerine alım satım yapan firmalar arasında kontra-hesaplara dayanan alacaklar ve grup içi işlemlerden kaynaklanan alacak hesapları için söz konusu yaklaşım uygulanamayacaktır⁷⁵),
- Banka, alacaklar havuzunun *bütünü* getiri ve gelirleri üzerinde alacak hakkına sahiptir ya da havuzdan kaynaklanan getiri ve gelirlerin *bütünü üzerinde oransal* bir paya sahiptir (bilindiği üzere getiri ve gelir *dilimleri* üzerinde hak sahibi olunması durumunda söz konusu alacakların menkul kıymetleştirme çerçevesinde ele alınması gerekecektir⁷⁶),
- Belli bir seviyeyi aşması halinde devralınan kurumsal alacakların benzer nitelikteki diğer alacaklarla birlikte değerlendirilmesi, bankanın bu alacaklar dolayısıyla maruz kaldığı gerçek risk düzeyini belirlemede yetersiz kalabilecektir. Bunun önlenmesi için ulusal denetim otoriteleri, bu eşik değerleri geçmenin devralınan kurumsal alacaklar için sermaye yükümlülüğü hesaplamalarında aşağıdan yukarı yaklaşımının asgari gereklerinin kullanılmasını zorunlu kılacak yoğunlaşma limitleri tespit edeceklerdir.

Bu çerçevede, denetim otoriteleri yukarıda sıralanan kriterlere uyum sağlanamaması durumunda bankalar tarafından yukarıdan aşağı yaklaşımının kullanılmasını reddedebileceklerdir. Şu halde denetim otoriteleri, kurumsal krediler için sermaye yükümlülüğü hesaplamalarında aşağıdan yukarı yaklaşımının asgari

⁷⁵ Kontra-hesaplar, aynı firmadan satın alan ve aynı firmaya satan bir müşteriyle ilgili hesaplardır. Buradaki risk, borçların nakdi ödemelerden ziyade aynı ödemelerle ödenebilmesidir. Şirketler arasında faturalar ödenmek yerine birbiriyle mahsup edilebilir.

⁷⁶ Bakınız: 59. madde.

gereklerinin kullanılmasını zorunlu kılacak ve tüm bankalar için geçerli olacak yoğunlaşma limitleri tespit etmek ve/veya gerekli koşullara uyum sağlamadığı kanaatinde olunan münferit bankaların bu yaklaşımı kullanmasına izin vermemek hususlarında yetkilidir.

Belli bir seviyeyi aşması halinde devralınan kurumsal alacakların *-diğer tüm şartlar yerine getiriliyor olsa dahi-* benzer nitelikteki diğer alacaklarla birlikte değerlendirilmesi, bankanın bu alacaklar dolayısıyla maruz kaldığı gerçek risk düzeyini belirlemede yetersiz kalabilecektir.

Bu çerçevede, en azından ilerleyen dönemlerde denetim otoritelerinin devralınan kurumsal alacaklar için portföy ve/veya devralınan alacak türü (kredi kartı alacakları, ticari alacaklar, leasing alacakları gibi) ve/veya münferit alacaklar bazında aşılması halinde yukarıdan aşağı yaklaşımını kullanma yükümlülüğü doğuracak yoğunlaşma limitleri belirlemesi yerinde olacaktır.

Sektör genelinde geçerli olacak yoğunlaşma limitleri, oransal olarak (devralınan kurumsal alacağın bankanın devralınan kurumsal alacak portföyü içindeki oransal payı ve/veya devralınan kurumsal alacaklar portföyünün bankanın kurumsal alacaklar portföyü/aktif toplamı içindeki oransal payı gibi) ve/veya mutlak büyüklük olarak tanımlanabilecektir. Söz konusu limitlerin bankaların aktif büyüklüklerine göre tasnif edilerek gruplar bazında farklılaştırılması da düşünülebilecektir.

52. *At national supervisory discretion, banks may recognise guarantors that are internally rated and associated with a PD equivalent to less than A- under the foundation approach for purposes of determining capital requirements for dilution risk (footnote 78 to paragraph 373).*

52. Ulusal denetim otoritesinin **tercihine bağı olarak**, bankalar, temlik riski (dilution risk) için ayıracakları sermaye tutarının hesaplanması amacıyla yönelik olarak temel içsel derecelendirme yaklaşımı kapsamında A- ve daha düşük düzeye tekabül eden bir TO derecesi ile ilişkilendirilmiş garantörleri dikkate alabileceklerdir (373 numaralı paragraf – 78 numaralı dipnot).

Açıklama

Bilindiği üzere temel içsel derecelendirme yaklaşımında derecelendirme notu (A-)'ye tekabül eden garantörler geçerli olarak kabul edilmemektedir. Temlik riski, Basel-II'de satıcı tarafından yapılacak iskontolar veya satıcının mal ve hizmet alımları karşılığı borçlu tarafından yapılacak mahsup ve netleştirmeler, satışlardan iade ve tenzilatlar gibi nedenlerle banka tarafından devralınan alacak tutarının azalması ihtimali olarak tanımlanmıştır.

Uzlaşıda devralınan alacaklar nedeniyle maruz kalınan riskler temerrüt riski ve temlik riski olarak kategorize edilmiş ve devralınan alacaklar için bulundurulacak sermaye düzeyi hesaplamalarında söz konusu riskler farklı esaslara tabi tutulmuştur. Örneğin temlik riski hesaplamalarında, devralınan alacağın perakende veya kurumsal bir alacak olması dikkate alınmaksızın kurumsal alacaklar risk ağırlık fonksiyonu kullanılacak ve bankanın bu alacaklar nedeniyle maruz kalınan temerrüt riskinin ölçümünde gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımı kullanılıyor olsa dahi THK parametresi %100 olarak kabul edilecektir. Ayrıca temlik riski çerçevesinde yapılacak hesaplamalarda sınırlı birkaç istisna dışında gerekli vade uyarlaması yapılması gerekecektir. Ancak ilgili bankanın talebi ve denetim otoritesinin izni ile vadenin 1 yıl olduğu kabul edilebilecektir.

52. maddede ise denetim otoritelerinin inisiyatifine bağı olarak temlik riski için ayrılacak sermayenin hesaplanmasında A- ve daha düşük düzeye tekabül eden bir TO derecesi ile ilişkilendirilmiş garantörlerin dikkate alınabilmesi imkanı tanınmaktadır. Konuyla ilgili değerlendirmelerde satıcılardan satış koşulları, satışlardan indirim ve iadeler, alacakların vade koşulları ile ilgili detaylı raporlar alınıp alınmadığı, satıcının kredi politikaları ve tahsilat prosedür/politikalarını belli aralıklarla gözden geçirilip geçirilmediği alacakların belli borçlularda yoğunlaşmasını önlemeye yönelik önlemler bulunup bulunmadığı gibi hususlar dikkate alınmalıdır.

Minimum Requirements for IRB Approach

Rating System Design

53. *A bank must have a minimum of seven borrower grades for non-defaulted borrowers and one for those that have defaulted. Banks with lending activities focused on a particular market segment may satisfy this requirement with the minimum number of grades; supervisors may require banks, which lend to borrowers of diverse credit quality, to have a greater number of borrower grades (paragraph 404).*

İDD Yaklaşımı İçin Asgari Gereklere

Derecelendirme Sisteminin Yapısı

53. Banka temerrüde düşmemiş borçlular için asgari olarak 7 farklı ve temerrüde düşenler için 1 adet borçlu kategorisine sahip olmalıdır. Kredileri açısından tek bir sektöre/piyasa segmentine odaklanmış bankaların yukarıda bahsedilen asgari koşulları yerine getirmiş olması yeterli olacaktır; denetim otoritesi kredi portföyü çeşitlendirmesine giden bankalardan daha geniş bir sınıflandırma **yapmalarını isteyebilecektir** (404 numaralı paragraf).

Açıklama

Özellikle büyük ölçekli ve/veya uluslararası alanda aktif bankalar tarafından kullanılan temel risk yönetim politikalarından biri olan portföy çeşitlendirmesi, bir yandan konsantrasyon riskini azaltmakta ancak diğer yandan da borçluların benzer niteliklere sahip, homojen gruplar itibarıyla sınıflandırmalarını zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede bankanın daha geniş bir sınıflandırma yapmak suretiyle portföy çeşitlendirmesinden kaynaklanabilecek söz konusu sakıncayı gidermesi mümkün olabilecektir. Esasen, bu maddeyle ulusal denetim otoritelerine banka bazında farklılaştırma yapma olanağı getirilmiş bulunmaktadır.

Başlangıç safhasında, portföy çeşitlendirmesine giden bankaların, kredileri açısından tek bir sektöre/piyasa segmentine odaklanmış bankalarda olduğu gibi temerrüde düşmemiş borçlular için asgari olarak 7 farklı ve temerrüde düşenler için 1 adet borçlu kategorisine sahip olmalarının yeterli kabul edilmesi söz konusu olabilecektir. Ancak ilerleyen dönemlerde riskin daha hassas ölçülmesi, izlenmesi ve kredi portföyünde yer alan alacakların riskliliğinin daha iyi ayrıştırılmasının sağlanması açısından bazı bankalardan portföy çeşitlendirmesine gidilip gidilmediği yanında ilgili bankanın büyüklüğü gibi başka kriterler de dikkate alınarak daha geniş bir kredi sınıflandırması yapma zorunluluğu getirilmesi de mümkündür.

Corporate Governance and Oversight

54. *Internal audit or an equally independent function must review at least annually the bank's rating system and its operations, including the operations of the credit function and the estimation of PDs, LGDs and EADs. Areas of review include adherence to all applicable minimum requirements. Internal audit must document its findings. Some national supervisors may also require an external audit of the bank's rating assignment process and estimation of loss characteristics (paragraph 443).*

Kurumsal Yönetişim ve Gözetim

54. Bankanın derecelendirme sisteminin işleyişi; kredilendirme faaliyetleri ve TO-THK-TT parametrelerinin tahminini de kapsayacak şekilde iç denetim veya eş derecede bağımsız bir başka kontrol sistemi tarafından yılda en az bir kez gözden geçirilecektir. Gözden geçirme çerçevesi, tüm asgari koşullara uyum sağlanıp sağlanmadığı hususunu da içerecektir. Bazı ulusal denetim otoriteleri, bankanın derecelendirme sisteminin ve kayıp parametrelerinin dış denetçiler tarafından da kontrol **edilmesini isteyebileceklerdir** (443 numaralı paragraf).

Açıklama

Özellikle son yıllarda uluslararası piyasalarda yaşanan finansal gelişmelerin dışında kalmamak ve sermaye piyasalarının, ekonomik kalkınmaya olan katkısının artırılmasını teminen ülkemizde de kurumsal yönetimle ilgili bir takım düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

Bu çerçevede, son dönemde ülkemizde gerçekleştirilen başlıca düzenlemeler şöyle özetlenebilecektir.

- **Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ,**
- **Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Tebliğ,**
- **Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Tebliğ'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ,**
- **Hisse Senetlerinin Kurul Kaydına Alınmasına ve Satışına İlişkin Esaslar Tebliği,**
- **Özel Durumların Kamuya Açıklanmasına İlişkin Esaslar Tebliği'nde değişiklik,**
- **Uluslararası Muhasebe Standartları Tebliği,**
- **Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 17 Sayılı Tebliğ (Kamuya Açıklanacak Mali Tablolar ile Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar Standardı),**
- **Kurumsal Yönetim İlkeleri,**

- Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 2 Temmuz 2005 tarihinde kabul edilen 5387 sayılı yeni “Bankacılık Kanunu”.

Kurumsal yönetimle ilgili ülkemiz mevzuatında referans olarak alınan Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği çerçevesi ile bu konu ile ilgili Basel-II hükümleri ise şu şekilde özetlenebilecektir:

Amerika Birleşik Devletleri (ABD): ABD'de Aralık 2001'de 7. en büyük enerji şirketi Enron'un iflası, Haziran ayında Telekom şirketi Worldcom skandalı ardından diğer bir Telekom şirketi Global Crossing'in iflası kurumsal sektöre ilişkin düzenlemelerin tekrar gözden geçirilmesi gereğini ortaya koymuştur. Bu amaçla, söz konusu olayların ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerini gidermek ve yatırımcıların tekrar güvenini kazanmak üzere 30 Temmuz 2002'de “Sarbenas-Oxley Kanunu” çıkarılmıştır. Sarbenas-Oxley Kanunu'nun çıkarılmasından sonra Ağustos 2002'de New York Borsasına kote olan firmalar için kurumsal yönetimi iyileştirmeye yönelik prensipler yayımlanmıştır.

Avrupa Birliği (AB): AB'de kurumsal sektörün yeniden yapılandırılmasına yönelik olarak Şirketler Kanunu tekrar ele alınarak, kurumsal yönetimin geliştirilmesini içeren bir dizi değişiklik üzerinde çalışmalara başlanmıştır. Avrupa Bakanlar Konseyi bu çalışmaları Şirketler Hukuku Uzmanları Çalışma Grubu ile (High Level Group of Company Law Experts) sürdürmektedir. ABD'de kabul edilen Sarbenas-Oxley Kanunu ile getirilen düzenlemeleri de göz önünde bulundurarak çalışmalarını sürdüren söz konusu Grup, en son 4 Kasım 2002 tarihinde “Avrupa'da Şirket Kanunu için Modern Düzenleyici Çerçeve Hakkında” (A Report of The High Level Group of Company Law Experts on Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe) bir rapor hazırlayarak Avrupa Komisyonu'na sunmuştur. Avrupa Komisyonu söz konusu rapora cevaben 21 Mayıs 2003 tarihinde “Eylem Planı”nı (Action Plan) açıklamıştır. Eylem Planında Avrupa şirketler kanunu ve kurumsal yönetim konusunda neden revizyon yapılma gereksinimi duyulduğu açıklanmaktadır. Plan'da bu alanda Avrupa Birliği'nde gelecekte gerçekleştirilecek eylemlere ilişkin temel politika hedefleri açıklanmakta, kısa (2003–2005), orta (2006–2008) ve uzun dönem (2009 ve sonrası) hedefler yer almaktadır.

Kurumsal yönetimle ilgili olarak Basel-II hükümleri aşağıda sıralanmaktadır;

- Derecelendirme ve tahmin süreçlerinin bütün önemli yönleri ve özellikleri, bankanın yönetim kurulu veya onun tayin ettiği bir komite ve banka üst yönetimi tarafından onaylanacaktır,
- Üst yönetim, belirlenen politikalarda yapılan ve bankanın ilgili derecelendirme sistemi operasyonları üzerinde önemli etkiler yapan değişiklikleri veya istisnaları yönetim kuruluna veya onun tayin ettiği söz konusu komiteye bildirecektir,
- Banka üst yönetimi, derecelendirme sisteminin sürekli olarak düzgün çalışmasını da sağlayacaktır. Buna yönelik olarak yönetim ve kredi kontrol bölümü personelinin

derecelendirme sürecinin performansı, geliştirilmesi gereken alanları ve önceden belirlenmiş eksiklikleri gidermeye yönelik çalışmaların durumunu tartışmak amacıyla düzenli olarak toplanması gerekmektedir,

- İçsel derecelendirme, bu organlara yapılan raporlamanın olmazsa olmaz bir parçası olmalıdır. Raporlama, derecelere göre risk profilini, dereceler arasındaki geçişleri, her derecenin ilgili parametrelerine ilişkin tahminleri ve gerçekleşen temerrüt oranlarının (ve gelişmiş yaklaşımlar uygulayan bankalar için TT ve THK değerlerinin) banka tahminleriyle karşılaştırılmasını içerecektir,

- Bankalar, kendi içsel derecelendirme sistemlerinin tasarımı veya seçimi, uygulanması ve performansından sorumlu ve operasyonel birimlerden bağımsız kredi riski kontrol birimleri oluşturacaktır.

- Bir kredi riski kontrol birimi, derecelendirme modellerinin geliştirilmesi, seçilmesi, uygulanması ve onaylanması-doğrulanması sürecine aktif bir şekilde katılmalıdır. Bu birim, derecelendirme sürecinde kullanılan modellerle ilgili denetim ve kontrol sorumluluklarını ve derecelendirme modellerinin sürekli izlenmesi ve bu modellerde gereken değişikliklerin yapılması nihai sorumluluğunu üstlenmelidir. Bu birimin sorumluluk ve görev alanları şunları içermelidir;

—İçsel derecelerin test edilmesi ve izlenmesi,

—Bankanın derecelendirme sisteminden, temerrüt tarihinde ve temerrütten önceki bir yıl içinde derecelere göre tarihsel temerrüt verilerini, dereceler arasında geçiş analizlerini ve temel derecelendirme kriterlerine ilişkin trendlerin izlenmesini içeren özet raporların üretilmesi ve analiz edilmesi,

—Derecelendirme tanımlarının birimler ve coğrafi bölgeler arasında istikrarlı ve tutarlı bir şekilde uygulanmasına yönelik prosedürlerin uygulanması,

—Değişikliklerin sebepleri de dahil, derecelendirme sürecindeki değişikliklerin izlenmesi, gözden geçirilmesi ve yazılı hale getirilmesi,

—Derecelendirme kriterlerinin riskleri temsil etme gücünü muhafaza edip etmediklerini değerlendirmek amacıyla bu kriterlerin gözden geçirilmesi.

Kurumsal yönetim ile ilgili hususların İkinci ve Üçüncü Yapısal Bloklar ile bağlantılı olarak ele alınması yerinde olacaktır. Hali hazırda Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 2 Temmuz 2005 tarihinde kabul edilen 5387 sayılı yeni “Bankacılık Kanunu”nun Üçüncü Kırımı’nın bütünüyle kurumsal yönetimle ilgili hususların düzenlenmesine ayrılmış olması, BDDK’ca konuya verilen önemi göstermektedir.

Bilindiği üzere Basel-II’ye ilişkin denetimsel süreçlerde bağımsız denetçiler, iç denetçiler ve danışmanlar gibi üçüncü taraflardan yararlanılması mümkündür. Basel Komitesi böyle durumlarda denetim otoritelerinin üçüncü taraflarca yürütülecek çalışmaları izlemek ve bunların güvenilirliğini sağlamak zorunda olduklarını belirtmiştir. Üçüncü kişilerin denetim sürecinde yer alıp almayacağı ve bunların denetim sürecine ne şekilde dahil edileceği ise ulusal denetim otoritesi tarafından belirlenecektir. 5387 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 95. Maddesinde BDDK Başkanı’nın

gerekli gördüğünde ve özellik arz eden konularda bağımsız denetim kuruluşlarını ilgili konu hakkında inceleme yapılması için görevlendirme yetkisini haiz bulunduğu ve Kurum tarafından gerçekleştirilen denetimler sırasında talep edilmesi halinde, bankalar tarafından iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemlerinde çalışanların görevlendirilmesi dâhil olmak üzere her türlü desteğin sağlanacağı belirtilmektedir.

Definition of Default

55. *A default is considered to have occurred when the bank considers that the obligor is unlikely to pay its credit obligations to the banking group in full, without recourse by the bank to actions such as realising security (if held), or the obligor is past due more than 90 days on any material credit obligation to the banking group. In the case of retail and PSE obligations, for the 90 days figure, a supervisor may substitute a figure up to 180 days for different products, as it considers appropriate to local conditions. If local conditions make it appropriate to use a figure of up to 180 days also for lending by banks to corporates, this will apply only for a transitional period of five years (footnote 82 to paragraph 452).*

Temerrüdün Tanımı

55. Temerrüt, banka tarafından borçlunun banka grubuna olan borcunu (alacağın böyle bir teminata bağlanmış olması durumunda) rehnin paraya çevrilmesi gibi yollara başvurmaksızın tümüyle ödemeyeceğini değerlendirdiği veya borçlunun yükümlülüklerinden herhangi birini yerine getirmeyi 90 günden fazla geciktirdiği durumu ifade eder. Böyle bir uygulamanın ülkenin koşullarına uygun düşeceğine karar vermeleri durumunda denetim otoriteleri, perakende krediler ve merkezi hükümet içinde yer almayan kamu kurumlarına kullanılan krediler için yükümlülüğün türüne göre azami 180 gün olmak üzere **temerrüt süreleri için farklılaştırmaya gidebileceklerdir**. Ulusal piyasa koşullarına göre aynı hususun bankaların kurumsal kredileri için de geçerli olmasının **uygun olacağına karar verilmesi durumunda** bu sadece 5 yıllık bir geçiş süreci boyunca geçerli olabilecektir (452 numaralı paragraf, 82 numaralı dipnot).

Açıklama

BDDK, 30.06.2001 tarih ve 24448 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik’te bankaların kredilerini ve diğer alacaklarını tahsil kabiliyetine ve borçluların kredi değerliliğine göre;

- 1. Standart Nitelikli Krediler ve Diğer Alacaklar (ödemeleri süresinde yapılan, gelecekte de geri ödeme sorunları beklenmeyen, tamamen tahsil edilebilecek nitelikte olan alacaklar),**
- 2. Yakın İzlemedeki Krediler ve Diğer Alacaklar (geri ödenmesi kuvvetle muhtemel bulunmakla beraber, mazur görülecek çeşitli nedenlerle anapara veya faiz ödemelerinin tahsili, vadelerinden veya ödenmesi gereken tarihlerden itibaren 90 günü geçmeyen şekilde geciken alacaklar),**
- 3. Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar (anaparanın, faizin veya her ikisinin tahsili vadesinden veya ödenmesi gereken tarihlerden itibaren 90 günden fazla geciken ancak 180 günü geçmeyen alacaklar)**

4. Tahsili Şüpheli Krediler ve Diğer Alacaklar (anaparanın, faizin veya her ikisinin tahsilinin gecikmesi 180 günü geçen, ancak 1 yılı geçmeyen alacaklar),

5. Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar (ana paranın veya faizin veya her ikisinin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren tahsili 1 yıldan fazla gecikmiş olan alacaklar),

olarak sınıflandıracakları belirtilmektedir.

Söz konusu sınıflandırma sistemi bakımından fiilen gerçekleştiği kabul edilen temel kriter, krediler ve diğer alacakların tahsillerinin, gruplara ilişkin tanım ve açıklamalarda belirtilen süreler kadar gecikmesidir. Bunun yanı sıra, bankalarca, kredinin özelliklerine uygun olarak Yönetmelikte belirtildiği şekilde sınıflandırılması için söz konusu gruplara ilişkin tanım ve açıklamalarda belirtilen diğer hususların gerçekleştiğinin ya da gerçekleşmesinin kuvvetle muhtemel olduğunun ve borçlunun kredi değerliliğinin zayıfladığının, kredinin zafiyete uğramış olduğunun veya tahsil edilemeyeceğinin tespit edilmesi veya bu konuda kesin bir kanaate sahip olunması gerekmektedir.

Yönetmelikte;

Kredi Değerliliğinin Zayıflaması: Borçlunun, varlıklarının yükümlülüklerini vadesinde ve tam olarak karşılama yetersiz hale gelmesi, finansal kaldıraç oranının bankaca kredi değerlendirilmesinde kullanılan standart kriterlere göre kabul edilebilir seviyede olmaması, borç ödeme gücünden önemli ölçüde yoksun hale gelmesi, işletme sermayesinin ve/veya özkaynaklarının kredinin tahsil kabiliyetini zaafa uğratabilecek ölçüde yetersiz kalması durumlarından herhangi birinin varlığı,

Kredinin Zafiyete Uğraması: Yapılan değerlendirmelerde cari şartlar ve olayların esas alınması kaydıyla, kredi sözleşmesinde yer alan bağlayıcı şartlar çerçevesinde vadesi gelen kredi tutarının banka tarafından tahsilinin sağlanamayacağı kuvvetle muhtemel olması durumu,

olarak tanımlanmıştır.

Yönetmeliğin uygulanmasında kredi değerliliğinin zayıflamış olup olmadığının, kredi riskini etkileyen tüm şahsi, finansal ve ekonomik faktörlerin, finansal, sektörel ve firma değeri ile ölçüğüne ve firma yönetiminin niteliğine ilişkin analizleri içeren yöntemlerin kullanılarak, sürekli biçimde değerlendirileceği belirtilmektedir.

Bu çerçevede, bankalarca krediler ve diğer alacakları bakımından gerçekleşmesi kuvvetle muhtemel bir durumun tespiti, makul ve desteklenebilir varsayımlar ve hesaplamalar kullanılarak yapılacak tahminlere dayandırılacaktır. Bir kredinin zafiyete uğrama düzeyinin ölçülmesi, bankanın bu şekilde tahminde bulunmasını ve durumu bir bütün olarak değerlendirerek karar vermesini gerektirmektedir. Bankalar, kredilerinin ve diğer alacaklarının niteliklerinin belirlenmesinde ve bunların tasnif

edilmesinde belirlenen diğer kriterlere ilave olarak, kredinin zaafiyete uğramış olup olmadığı;

—geleceğe ilişkin tahmini nakit akımlarının bugünkü değerinin, faizin fer'ileri dikkate alınmak suretiyle kredinin içsel getirisini ifade eden etkin faiz haddi ile iskonto edilerek,

—kredinin değerinin gözlenebilir piyasa fiyatına/raycine göre,

—teminata dayalı kredilendirmelerde veya kredinin geri ödemesinin ya da tasfiyesinin tamamen teminatın nakde çevrilmesine bağlı olduğu durumlarda, nakde çevrilme kuvvetle muhtemel ise kredinin zaafiyete uğramış olup olmadığının teminatın rayiç değerine göre,

ölçülmesi yöntemlerinden birini kullanılarak belirleyecektir.

Basel-II'de ise temerrüt şu iki durumdan en az birinin gerçekleşmesi durumunda söz konusu olmaktadır;

— borçlunun banka grubuna olan borcunu (alacağın böyle bir teminata bağlanmış olması durumunda) rehnin paraya çevrilmesi gibi yollara başvurmaksızın ödemesi muhtemel değildir,

—borçlu bankaya karşı yükümlülüklerinden herhangi birini yerine getirmede 90 günden fazla gecikmiştir.

Ancak perakende alacaklar söz konusu olduğunda herhangi bir alacağın temerrüde düşmesi banka grubunun borçludan olan diğer alacaklarının da temerrüde uğramış sayılmasını gerektirmeyebilecektir. Buna göre perakende alacaklar için temerrüt hali, borçlular açısından değil de “alacak bazlı” olarak tanımlanabilecektir.

Borçlunun yükümlülüklerini yerine getirmesinin mümkün olmayacağının göstergeleri ise şöyle sıralanmaktadır:

- Banka krediye faiz tahakkuk ettirmemektedir,
- Banka kredinin verilmesinden sonra borçlunun kredi değerliliğindeki bozulmadan dolayı kredi için değer düşüş karşılığı yani özel karşılık ayırmış veya kredi doğrudan aktiflerden silinmiş, zarar yazılmıştır⁷⁷,
- Banka önemli düzeyde kayba maruz kalmak suretiyle krediyi satmış veya devretmiştir,
- Banka kredinin zorunlu yeniden yapılandırılmasını kabul etmiştir ki bu borçlunun anapara, faiz, komisyon ödemesi ve diğer masrafları gibi önemli bir finansal yükümlülüğünden banka tarafından vazgeçilmesi veya ertelenmesiyle sonuçlanmıştır,
- Banka borçlunun ticari iflasını hukuksal olarak talep etmiştir veya borçlunun banka grubuna karşı tüm kredi yükümlülüklerine karşılık benzeri bir önleme başvurmuştur,

⁷⁷ Ancak bazı ülkelerde belirli bir hisse senedi için piyasa fiyat riskine karşı özel karşılık ayrılmaktadır. Bu gibi durumlarda özel karşılık ayırma borçlunun kredi değerliliğinde kötüleşmenin bir göstergesi olarak yorumlanmayacaktır.

- Borçlu ticari iflasını istemiştir veya iflas kanunlarının sağladığı koruma altında çalışmaktadır, böylece banka grubuna karşı kredi yükümlülüğünün geri ödemeleri yapılmamakta veya geciktirilmektedir.

Basel-II’de ulusal denetim otoritelerine bu göstergelerin izlenmesi ve fiili uygulama süreçlerine ilişkin rehberler hazırlama görevi verilmiştir.

İDD yaklaşımlarını kullanan bankalar verilerin sınıflandırılmasında ve yapacakları TO, THK, TT hesaplamalarında yukarıda açıklanan temerrüt tanımını esas alacaklardır.

Bilindiği üzere belirli bir takım koşulların sağlanması halinde bankaların TO, THK, TT parametrelerini hesaplarken referans temerrüt tanımıyla uyumlu olmasalar dahi banka dışı verilerden yararlanabilmeleri mümkündür. Ancak bu halde bankaların söz konusu verilerin uygunluğunu sağlamak için gerekli her tür düzeltmeyi yaptıklarını denetim otoritesine gösterebilmeleri gereklidir. Aynı husus Basel-II’nin yayımlanmasından önceki dönemlere ait içsel verilerin kullanılmasında da geçerli olacak, ancak Uzlaşımın yayımlanmasından sonraki verilerin kullanılması referans temerrüt tanımı ile uyumlu olmalarına bağlı olacaktır.

Temerrüt süresinin hem kurumsal alacaklar hem de perakende alacaklar ile merkezi hükümet içinde yer almayan kamu kurumlarından olan alacaklar için 90 gün olarak kabul edilip edilmeyeceği uygulamada standardizasyon sağlanması ve haksız rekabetin engellenmesi açısından da önem arz etmektedir.

55. madde kapsamında, 30.06.2001 tarih ve 24448 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan “Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik”te tanımlanan temerrüt hali ve kredi değerliliğinin yitilmesi hallerinin Basel-II çerçevesinde değerlendirilmesi ve gerekli olması halinde anılan Yönetmelikte değişikliğe gidilmesi de söz konusu olabilecektir.

Diğer taraftan, 08.03.1995 tarih ve 22221 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 4077 sayılı “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun”un tüketici kredilerini düzenleyen 10. Madde’sinde yer alan, “Kredi veren, taksitlerden birinin veya birkaçının ödenmemesi halinde kalan borcun tümünün ifasını talep etme hakkını saklı tutmuşsa, bu hak; ancak kredi verenin bütün edimlerini ifa etmiş olması durumunda ve tüketicinin birbirini izleyen en az iki taksiti ödemede temerrüde düşmesi halinde kullanılabilir. Ancak kredi verenin bu hakkını kullanabilmesi için en az bir hafta süre vererek muacceliyet uyarısında bulunması gerekir” şeklindeki hükmün söz konusu krediler için temerrüt süresinin 60 gün olarak uygulanmasını gerektirip gerektirmediği tespit edilmelidir. Bilindiği üzere 4077 sayılı Kanun’dan önce temerrüt süresi tüm alacaklar için 30 gün olarak tanımlanmakta ve bu Kanun’un 10. Madde’si ile temerrüt süresini tüketici kredileri için 60 güne çıkararak bu krediler açısından önemli bir avantaj getirmekteydi. Ancak, “30.06.2001 tarihinde yayımlanan Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve

Usuller Hakkında Yönetmelik”te Kasım 2000 ve Şubat 2001 tarihlerinde yaşanan krizlerin de etkileriyle bankaların kredileri ve diğer alacakları açısından genel temerrüt süresinin 90 gün olarak tanımlandığını görmekteyiz.

Re-ageing

56. *Some supervisors may choose to establish more specific requirements on reageing for banks in their jurisdiction than those established in paragraph 458.*

Alacakların Yeniden Yapılandırılması

56. Bazı denetim otoriteleri, ülkelerinde faaliyet gösteren bankaların alacaklarını yeniden yapılandırılabilirlikleri hususunda 458 numaralı paragrafta belirtilenlerden daha spesifik kriterler **öngörebileceklerdir**.

Acıklama

Basel-II'de herhangi bir alacağın yeniden yapılandırılmış alacak olarak ele alınabilmesi, ilgili bankanın alacakların yeniden yapılandırılmasına ilişkin net biçimde tanımlanmış, yazılı hale getirilmiş politika ve prosedürlere sahip olması ön koşuluna bağlı tutulmuştur.

Bu çerçevede yeniden yapılandırma politikası asgari olarak;

- Bankada yeniden yapılandırma işlemini onaylama konusunda yetkili kılınan otorite/mercii,
- Yeniden yapılandırma işlemi ile ilgili muhasebe ve raporlama yükümlülükleri,
- Herhangi bir alacağın yeniden yapılandırılabilmesi için sahip olması gereken asgari vade,
- Yeniden yapılandırılmaya elverişli alacaklar için oluşturulacak temerrüt seviyeleri (alacakların tahsil güçlüklerine ve ihlal edilen yükümlülüğün önemine göre yapılacak bir tür sınıflandırma),
- Herhangi bir alacağın azami olarak kaç kere yeniden yapılandırılabilirliği,
- Bir alacağın yeniden yapılandırılması durumunda söz konusu alacağın borçlusunun ödeme gücünün yeniden belirlenmesi.

hususlarını kapsayacaktır.

56. madde çerçevesinde ise ulusal denetim otoritelerine alacakların yeniden yapılandırılması ile ilgili olarak yukarıda sayılan ve Basel-II metninde de açıkça belirtilen bu kriterlerden daha spesifik kriterler tespit edebilme yetkisi tanınmaktadır.

Bilindiği üzere alacakların yeniden yapılandırılması konusundaki yasal çerçeve büyük ölçüde son yıllarda şekillendirilmiş bulunmaktadır.

Türkiye'de Şubat 2001'de yaşanan mali kriz kamu sektöründen başlayarak mali sektör ve reel sektör firmalarında derin izler bırakmıştır. Krizden tüm firmalar etkilenmekle birlikte mikro kuruluşlar ve küçük ölçekli işletmeler, büyük ölçekli işletmelerden daha önce, daha uzun ve daha derinden etkilenmiştir. Birçok firma özsermayesinin tamamını kaybetme riski ile karşı karşıya gelmiştir. Kriz sonrasında

reel sektöre yönelik olarak atılan en somut adım, Finansal Yeniden Yapılandırma Programı'nın uygulanmaya başlamış olmasıdır. Söz konusu Program ile finansal darboğaz yaşamakta olup, yeniden yapılandırılmaları halinde yaşaması mümkün olan ve katma değer yaratma kabiliyetini haiz mal ve hizmet üreten gerçek ve tüzel kişi borçlulara (firmalar), faaliyetlerini verimli bir şekilde sürdürebilecekleri bir ortamın sağlanması amaçlanmıştır. Söz konusu uygulama Nisan 2005 itibariyle sona ermiştir.

Öte yandan, 22.6.2002 tarih ve 24793 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ" hükümleri uyarınca, yeniden yapılandırılmış olsa dahi ilgili alacağın belli bir süre daha (asgari altı ay) donuk alacak olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Bu hususun, ilgili alacağın Basel-II çerçevesinde yeniden yapılandırılan alacak olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceğinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

Ülkemiz bankalarının yakın dönem tecrübeleri dikkate alındığında alacakların yeniden yapılandırılması ile ilgili hususların oldukça detaylı biçimde düzenlenmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Requirements Specific to PD Estimation

57. *Within some jurisdictions, seasoning adjustments might be made mandatory, subject to supervisory discretion (paragraph 467).*

TO Tahmini ile İlgili Özel Koşullar

57. Ulusal inisiyatifte bağı olarak, bazı ülkelerde mevsimsel ayarlama (seasoning adjustments) yapılması **zorunlu tutulabilecektir** (467 numaralı paragraf).

Acıklama

Temerrüt olasılığı belirli bir temerrüt olayının gerçekleşmiş olduğu varsayımına dayanılarak hesaplanan TT ve THK gibi diğer risk parametrelerinin değeri üzerinde önemli düzeyde belirleyici olmaktadır. Bu nedenle TO parametresinin gerçeği yansıtacak biçimde hesaplanabilmesi kullanılan içsel modelin doğru ve güvenilir sonuçlar üretebilmesi açısından hayati önemi haizdir.

Bankaların, kredilerde hızlı büyümenin olası etkilerini tahmin etmeleri, kullandıkları kestirim yöntemlerinin isabetliliğini ve cari sermaye düzeylerinin gelecekteki sermaye yükümlülüklerini karşılamak için yeterli olmasını sağlamaya yönelik tedbirler almaları gerekmektedir. Uzun vadeli bazı perakende kredilerde temerrüt olasılığı gibi kimi risk parametrelerinin değeri, hesaplamaların yapıldığı dönemin kısa veya uzun olmasına bağı olarak önemli ölçüde farklılaşabilmektedir. Temerrüt olaylarının konjoktürel özellikleri olarak da adlandırılabilir olan bu durum dolayısıyla, ekonominin daralma dönemlerinde temerrüt vakaları artarken, ekonominin genişleme dönemlerinde bu durum tersine dönmektedir. Birden çok konjoktür dönemini içeren ortalamaların kullanılması, ekonominin daralma dönemlerinde riskin olduğundan az ölçülmesi ve ekonominin gelişme dönemlerinde ise olduğundan fazla ölçülmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu gibi hallerde, kısa süreli temerrüt olasılıklarına dayanarak hesaplanacak sermaye gereksiniminin değişkenlik göstermesini önlemek için, bu ayarlamaların zaman içinde tutarlı ve istikrarlı bir tarzda yapılması şartıyla, bankaların tahminlerini beklenen mevsimsellik etkilerine göre ayarlamaları yerinde olacaktır. Basel-II'de özellikle bazı uzun vadeli perakende kredilerde (örneğin konut kredilerinde) mevsimselliğin oldukça önemli olabileceği kabul edilmektedir.

57. madde uyarınca denetim otoritelerinin ekonomik analizlerde ve kısa dönemli politikaların belirlenmesinde mevsimsel dalgalanmanın yaratacağı etkilerin bertaraf edilmesi amacıyla ele alınan zaman serisinin dönemlere ayrılmasına dayanan mevsimsel ayarlamaların yapılmasını zorunlu kılmaları mümkündür.

Bilindiği üzere ÷lkemizin 1970'lerden itibaren içinde bulunduğu kronik enflasyon ortamı ve kamu sekt÷r÷ borçlanma gereksiniminin y÷ksekligi, kısa bir s÷re öncesine kadar bankaların faaliyetleri içinde bireysel kredileri ile toplam kredileri içindeki uzun vadeli kredilerin g÷relı paylarının genellikle d÷şuk seviyelerde kalmasına neden olmuştur.

Bu çerçevede, perakende krediler açısından s÷z konusu mevsimsel ayarlamaların yapılmasının zorunlu olup olmayacağının veya bankalara mevsimsel ayarlamalar yapabilme izni verilip verilmeyeceğinin sağlıklı biçimde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Supervisory LGD and EAD Estimates

58. *Supervisors may allow for recognition of the credit risk mitigating effect of certain other physical collateral under the foundation approach. Each supervisor will determine which, if any, collateral types in its jurisdiction meet the two standards set out in paragraph 521.*

Resmi Denetimsel THK ve TT Tahminleri

58. **Denetim otoriteleri**, diğer fiziksel teminatların bazılarının kredi riski azaltım etkilerinin temel yaklaşım kapsamında da dikkate alınmasına izin verebileceklerdir. Her bir denetim otoritesi, var olması durumunda, ülkesindeki teminat türlerinden hangilerinin 521 numaralı paragrafta ortaya konulan iki standarda uygun olduğunu **belirleyecektir**.

Açıklama

Basel II, bankaların kredi riskini ihtiyatlı ve etkili yönetmesini teşvik etmek amacıyla uygulamadaki Uzlaşıda kabul edilen teminatlara ve garantilere ilave olarak fiziki teminat, kredi türevleri ve daha geniş bir şekilde garantileri kredi riski azaltımı açısından kabul etmekte, netleştirme sözleşmelerine ilişkin detaylı kurallar getirmektedir.

Bilindiği üzere temel içsel derecelendirme yaklaşımında geçerliliği kabul edilen kredi riski azaltım enstrümanları büyük oranda kapsamlı yaklaşımda kabul edilen enstrümanlar olmakla beraber bazı kriterlere uyulmuş olması halinde daha geniş bir çerçevede tanımlanabilmektedir. Örneğin kredi geri ödemesi, teminat olarak kabul edilen gayrimenkulün yarattığı nakit akışına önemli oranda bağlı olmadığı ve gayrimenkulün değerinin de borçlunun performansından etkilenmediği gayrimenkullerin belli operasyonel yükümlülüklerle de uyulduğu takdirde kurumsal kredi, hazine ve merkez bankası kredileri ve banka alacakları için teminat olarak kabul edilebilmesi mümkündür. Yine temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımda orijinal vadesi bir yıl veya daha kısa olan, ticari işlemlere dayanan ve kendini likidite etme özelliğine sahip mal ve hizmet alacaklarının (veya bunları temsil eden kıymetli evrakın) finansal teminatlar olarak dikkate alınabilmesi mümkündür.

Benzer biçimde ulusal denetim otoriteleri, temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımda bazı fiziki teminatların da kredi riskini azaltım etkisinin dikkate alınmasına izin verebileceklerdir. Bu çerçevede denetim otoriteleri, kendi mevzuatında hangi teminat türlerinin aşağıdaki iki standarda uygun olduğunu belirleyecektir:

- Teminatın ekonomik açıdan verimli bir şekilde ve hızla nakde çevrilmesi için likit piyasaların varlığı.

- Teminat için sağlam temellere dayanan, rekabetçi biçimde belirlenmiş kamusal piyasa fiyatlarının varlığı. Bankanın teminatı nakde çevirmesi durumunda satış fiyatının bu piyasa fiyatlarından önemli oranda sapmaması gereklidir.

Belirli bir fiziki teminatın dikkate alınabilmesi için, aşağıda sayılan bütün standartlara uyulmuş olması gereklidir:

- Bankanın teminat nakde çevirdiğinde elde edilen paralar üzerinde diğer bütün alacak sahiplerine göre bir öncelik hakkına sahip olması gerekir. Böylece, teminat üzerinde sadece birinci sıra rehinler veya ipoteklere izin verilebilir,
- Kredi sözleşmesinde, teminat, kullanılacak yeniden değerlendirme yöntemi ve yeniden değerlemenin sıklığına ilişkin detaylı tanımlar ve düzenlemeler bulunmalıdır,
- Bankanın kabul edebileceği fiziki teminat türleri ve her teminat türü için uygun asgari teminat tutarı/kredi tutarının tespitine yönelik politika ve uygulamaları yazılı hale getirilmelidir,
- Bankanın kredi politikası kredi tutarına göre uygun teminat yükümlülüklerini, teminatın kolay nakde çevrilme ve tasfiye edilme kabiliyeti, piyasa değerinin objektif ölçüler içinde tespit edilebilirliği, teminat değerinin tespit edilme sıklığı (profesyonel kıymet takdiri veya değerlendirme işlemleri de dahil) ve teminat değerinin volatilitesi gibi hususları kapsamalıdır,
- Banka, teminat olarak alınan fiziki değer her türlü hasar veya bozulmaya karşı yeterince sigortalanmasının sağlanması için gerekli tedbirleri almalıdır,
- Teminatın periyodik yeniden değerlendirme süreci, fiziksel yıpranma ve eskimeler ile teminatın demode olup olmadığı hususlarını da göz önünde bulundurmalıdır,
- Stoklar ile makine-teçhizatı periyodik gözden geçirme süreci, teminatın fiziksel olarak mevcut olup olmadığını da göz önünde bulundurmalıdır.

Kredi riski azaltım sürecinde geçerli olarak kabul edilebilecek enstrümanların kapsamını genişlettiği ve sermaye avantajı yarattığı dikkate alındığında, bu uygulama tercihinin tartışılması ve hangi teminat türlerinin kabul edileceğinin denetim otoritesi tarafından net biçimde tanımlanarak konuya ilişkin hususların ilgili düzenlemeler çerçevesinde ele alınması uygun olacaktır.

Bu çerçevede, borçlu üzerinde caydırıcı etkisinin bulunduğu ve hukuksal açıdan bağlayıcılığa sahip oldukları gerekçesiyle ülkemizde yaygın olarak kullanılan ve aşağıda sıralanan teminatların dikkate alınmamasının tartışılması önem arz etmektedir.

- Altın ve diğer kıymetli madenler,
- Emtiayı temsil eden kıymetli evrak ile piyasa değerini aşmayan tutarda rehinli her türlü emtia ile menkuller,
- Ekspertiz kıymeti yeterli olmak kaydıyla, tapulu gayrimenkullerin ipotekleri ile tahsisli araziler üzerine yapılan gayrimenkullerin ipotekleri (hem ticari hem de ikamet amaçlı gayrimenkul ipotekleri),
- Müşterilerden alınan gerçek kambiyo senetleri,
- Firmaların kamu kurumları nezdindeki doğmuş istihkak alacaklarının temliki veya rehni,
- Uçak veya gemi ipoteği, taşıt rehni, ticari işletme rehni, mal rehni,
- İhracat vesaiiki.

Credit risk - Securitisation Framework

Standardised Approach-Credit Conversion Factor

59. *Subject to national discretion, if contractually provided for, servicers may advance cash to ensure an uninterrupted flow of payments to investors so long as the servicer is entitled to full reimbursement and this right is senior to other claims on cash flows from the underlying pool of exposures. At national discretion, such servicer cash advances that are unconditionally cancellable without prior notice may be eligible for a 0% CCF (paragraphs 582 and 641).*

Kredi riski-Menkul Kıymetleştirme Çerçevesi

Standart Yaklaşım-Kredi Dönüşüm Oranları

59. Ulusal inisiyatife bağlı olarak, tamamen tahsil edilmesi hususunda yetkili kılındığının ve alacağın teminatı olarak gösterilen havuzdan kaynaklanan nakit akışları üzerinde diğer alacaklılara karşı öncelikli talep hakkına sahip olunduğunun sözleşme ile hüküm altına alınmış olması halinde, kesintisiz ödeme akışı sağlanması amacıyla yatırımcılara nakit ödeme yapılabilir. Ulusal inisiyatife bağlı olarak, önceden ihbarda bulunmaksızın kayıtsız şartsız iptal edilebilir nitelikteki bu nakdi hizmet avanslarının, %0 kredi dönüşüm oranına **tabi tutulması mümkündür** (582 ve 641 numaralı paragraflar).

Acıklama

Temel anlamıyla likit olmayan varlıkların likit birer sermaye piyasası aracı haline getirilmesi şeklinde tanımlanan menkul kıymetleştirme Basel-II’de oldukça kapsamlı bir biçimde ele alınmış ve menkul kıymetleştirmeden kaynaklanan, halihazırda sermaye yeterliliği hesaplamalarında dikkate alınmayan birçok bilanço içi ve dışı risk unsuru tanımlanarak bunların risk ölçüm sürecine dahil edilmesine ilişkin esaslar ve yöntemler ortaya konulmuştur⁷⁸. Uzlaşıda bir işlemin menkul kıymetleştirme olarak tanımlanıp değerlendirilebilmesi için, hukuki yönünden çok ekonomik amacın ve içeriğin göz önüne alınması gerektiği belirtilmektedir.

Basel-II kapsamında menkul kıymetleştirme işlemleri geleneksel ve sentetik olmak üzere iki gruba ayrılarak bu grupların tabi olacağı esas ve uygulamalar arasında bazı farklılıklar öngörülmüştür. Sentetik menkul kıymetleştirme, risk transferinin kısmen veya tamamen kredi türevleri veya portföyün kredi riskini hedge eden garantiler aracılığıyla transferini içermektedir. Geleneksel menkul kıymetleştirmelerde ise bir alacak havuzuna ilişkin nakit akımlarının menkul kıymetlerle ilişkilendirilmesi söz konusudur.

⁷⁸ ATEŞ Gökçe, “Menkul Kıymetleştirme”, Uzmanlık Tezi, BDDK, 2004.

Basel II’de kredi riskinin hesaplanmasında, standart yaklaşım veya içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlarından hangisinin banka tarafından kullanılmakta olduğu menkul kıymetleştirme işlemlerine ilişkin Basel-II düzenlemeleri açısından temel belirleyici olacaktır.

Menkul kıymetleştirme işleminin dayanağını teşkil eden varlıklara ilişkin kredi riski hesaplamasının standart yaklaşıma göre yapılması halinde, menkul kıymetleştirme işlemleri için de bu yöntemin kullanılması öngörülmüştür. Bu çerçevede menkul kıymetleştirme çerçevesinde risk ağırlıklı aktifler hesaplanırken bilanço dışı riskler için söz konusu risk tutarlarının öncelikle “Kredi Dönüşüm Oranları” (KDO) ile çarpılması gerekmektedir. Uzlaşıda, bankalarca menkul kıymetleştirme işlemine yönelik olarak sağlanan likidite imkanlarının da risk ağırlığına tabi tutulması öngörülmektedir. Menkul kıymetleştirmede likidite riski, alacakların tahsilatındaki gecikmeden dolayı menkul kıymet ödemelerinin aksaması riski olarak tanımlanabilir. Bu risk varlıklarla (dayanağı oluşturan varlık) yükümlülükler (menkul kıymet) arasındaki nakit akım uyumsuzluğundan kaynaklanan bilanço dışı bir risktir ve genelde varlığa dayalı ticari senet ihraç programlarında işlemin sürdürülebilmesine tehdit oluşturacak boyutta bir likidite sıkışıklığı yaşandığında, bankanın programdan bazı varlıkları satın alarak kaynak sağlaması şeklinde gerçekleşmektedir. Her hangi bir likidite imkanının Basel-II’de belirtilen *uygun* likidite imkanı olarak değerlendirilebilmesi için sürekli bir kaynak sağlama aracı olarak kullanılmaması, bir kredi desteği vazifesi görmemesi ve alacak havuzunun zararlarının kapatılması amacıyla kullanılmaması gerekmektedir. Ayrıca, kolaylığın hangi koşullarda kullanılacağı sözleşmede açıkça belirtilmelidir. Uygun likidite imkanlarından kalan vadesi 1 yıl ve daha az olanlar için KDO %20 olarak uygulanırken, vadesi 1 yıldan fazla olan likidite imkanları için uygulanacak KDO %50 olacaktır. Özel olarak havuzdan kaynaklanmayan ve piyasadaki bozulma halinde devreye girebilen likidite imkanlarına ise %0 KDO uygulanır. Diğer likidite imkanları %100 oranında KDO’ya tabidir. Likidite imkanları için uygulanacak krediye dönüştürme faktörlerinin -benzer niteliklere sahip diğer bilanço dışı işlemler için uygulanacak- aşağıdaki Tablo’da yer alan KDO’lara kıyasen önemli ölçüde avantajlı olduğu görülecektir.

Tablo 14: Krediye Dönüştürme Oranları

KREDİ DÖNÜŞÜM ORANLARI (KDO)	
Kısa vadeli akreditifler	20%
Bir taahhüt verme yükümlülüğü varsa	Düşük olan KDO
Menkul kıymetlerin ödünç verilmesi ve teminat olarak verilmesi (repo türü işlemler dahil)	100%
Orijinal vadesi 1 yıldan az taahhütler	20%
Orijinal vadesi 1 yıldan fazla taahhütler	50%
Cayılabılır taahhütler	0%
Diğer işlemler	Basel-I

59. madde çerçevesinde ise önceden ihbarda bulunmaksızın kayıtsız şartsız iptal edilebilir nitelikteki bu nakdi hizmet avanslarının, %0 kredi dönüşüm oranına tabi tutulması mümkün kılınmıştır.

Basel-II kapsamında kredi dönüşüm oranlarının, gayri nakdi krediler dolayısıyla bankanın üstlenmiş bulunduğu taahhüdün bağlayıcılığı ve söz konusu kredinin vadesi esas alınarak belirlenmiş olduğu görülmektedir. Buna göre vadesi 1 yıldan kısa olan taahhütler %20 ve vadesi bir yıldan uzun olan gayri nakdi krediler %50 oranında dikkate alınmaktadır. Ayrıca Banka tarafından her zaman ve karşılıksız iptal edilebilecek taahhütler ve kredi alanın kredi itibarı bozulduğu anda banka tarafından önceden haber verilmeden iptal edilebilecek olan taahhütler, vadesine bakılmaksızın %0 oranında dikkate alınacaktır. Ancak cari mevzuatımızda gayri nakdi krediler için uygulanması öngörülen KDO'lar, kredinin banka açısından bağlayıcılık derecesi ve nakdi krediye dönüşme olasılığı gibi kriterler dikkate alınmaksızın genel esaslar çerçevesinde belirlenmiş bulunmaktadır. Sınırlı birkaç istisna dışında söz konusu KDO'larının Basel düzenlemelerinde öngörülmüş olanlardan hayli yüksek olduğu görülmektedir. Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmelerde karşı taraftan olan alacak tutarları ise sözleşmenin cinsine ve anlaşmanın başlangıç vadesine göre belirlenmektedir. Oysa Basel-I ve Basel-II düzenlemelerinde gayri nakdi krediler dolayısıyla bankanın üstlenmiş bulunduğu taahhüdün bağlayıcılığı ve söz konusu kredinin efektif vadesi esas alınarak belirlenmiş olduğu görülmektedir. Bu çerçevede, önceden ihbarda bulunmaksızın kayıtsız şartsız iptal edilebilir nitelikteki bu nakdi hizmet avanslarının, Basel-II'de %0 kredi dönüşüm oranına tabi tutulmasının gerekçesini teşkil eden rasyoneliteye cari mevzuatımızda yeterince yer verilip verilmediği çerçevesinde değerlendirilmesinin yerinde olacağı mütalaa edilmektedir.

Operational Risk

Measurement Methodologies

60. *At national supervisory discretion, a supervisor can choose to allow a bank to use the alternative standardised approach (ASA) provided the bank is able to satisfy its supervisor that this alternative approach provides an improved basis by, for example, avoiding double counting of risks (footnote 97 to paragraph 652).*

Operasyonel Risk

Ölçüm Yöntemleri

60. Ulusal inisiyatife bağlı olarak, örneğin risklerin hesaba katılmasında mükerrerliğin önlenmesi suretiyle daha uygun bir yaklaşım olacağı konusunda ikna olan denetim otoritesi, bankanın alternatif standart yaklaşımı (ASY) **kullanmasına izin verebilir** (652 numaralı paragraf - 97 numaralı dipnot).

Acıklama

Basel-II’de, yetersiz veya aksayan iç süreçler, insanlar, sistemler ya da harici olaylar sonucu ortaya çıkan zarar riski olarak tanımlanan operasyonel riskler için ayrılacak yasal sermayenin hesaplanmasında, aşağıda sıralanan üç yaklaşımdan birinin kullanılabilmesi belirtilmektedir.

- **Temel Gösterge Yaklaşımı,**
- **Standart Yaklaşımlar,**
- **Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımları.**

Standart yaklaşımların veya gelişmiş ölçüm yaklaşımlarının kullanılmaması durumunda bankaların operasyonel riskler için bulunduracağı sermaye tutarı bankanın son üç yıllık ortalama brüt gelir tutarının %15 ile çarpılmasından ibaret olan temel gösterge yaklaşımıyla belirlenecektir. Standart yaklaşım ise bankacılık faaliyetlerinin söz konusu faaliyetlerin niteliği itibariyle birbirinden önemli düzeyde farklılaşabildiği bu nedenle her bir iş kolu açısından maruz kalınan operasyonel risklerin de farklı düzeyde olacağı varsayımına dayanmaktadır. Bu yaklaşımda da sermaye yükümlülüğünü belirleyen temel parametre, net kar/zarar tutarından belirli kalemlerin⁷⁹ hariç tutulması suretiyle hesaplanan brüt gelir tutarı olsa da brüt gelirin sekiz iş kolu için ayrı ayrı hesaplanması ve her bir iş kolu için farklı katsayılar belirlenmiş olması bakımından temel gösterge yaklaşımından daha gelişmiştir. Dolayısıyla, standart yaklaşımı kullanacak bir bankanın, faaliyetlerini Basel Komitesi tarafından belirtilen sekiz iş koluna ayırabiliyor olması ve her bir iş kolu için son üç

⁷⁹ Söz konusu kalemler özel karşılıklar, vadeye kadar elde tutulacak menkul kıymetlere ilişkin alım-satım kar/zararı, sigortacılık faaliyetlerinden elde edilen gelirler ile olağanüstü gelir ve giderlerdir.

yıla ait brüt gelir tutarlarının elde edilebiliyor olması gerekmektedir. Alternatif standart yaklaşımda ise perakende bankacılık ve kurumsal bankacılık iş kolları için brüt gelir yerine aktifte yer alan bu iş kollarına ilişkin alacak toplamlarının %3,5'i kullanılmakta veya perakende bankacılık ve kurumsal bankacılık iş kolları için aktifte yer alan bu iş kollarına ilişkin alacak toplamlarının %3,5'i %15, diğer iş kollarına ilişkin brüt gelir toplamı ise %18 ile çarpılmaktadır. Söz konusu iş kolları ve standart yaklaşım ve alternatif standart yaklaşımda bunlar için ön görülen katsayılar Tablo 15 ve Tablo 16'da yer almaktadır.

Tablo 15: Standart Yaklaşımda Uygulanacak Katsayılar

İş Kolu	Katsayı (β_i)
Kurumsal Finansman	$\beta_1=\%18$
Alım-satım	$\beta_2=\%18$
Perakende Bankacılık	$\beta_3=\%12$
Ticari Bankacılık	$\beta_4=\%15$
Ödeme&Takas	$\beta_5=\%18$
Aracılık İşlemleri	$\beta_6=\%15$
Aktif Yönetimi	$\beta_7=\%12$
Perakende Komisyonculuk	$\beta_8=\%12$

Tablo 16: Alternatif Standart Yaklaşımda Uygulanacak Katsayılar

	İş Kolu	Gösterge (G_i)	Katsayı (β_i)
Seçenek-1	Kurumsal Finansman	BG1	$\beta_1=\%18$
	Alım-satım	BG2	$\beta_2=\%18$
	Perakende Bankacılık	$A \times 0,035$	$\beta_3=\%12$
	Ticari Bankacılık	$A \times 0,035$	$\beta_4=\%15$
	Ödeme&Takas	BG5	$\beta_5=\%18$
	Aracılık İşlemleri	BG6	$\beta_6=\%15$
	Aktif Yönetimi	BG7	$\beta_7=\%12$
	Perakende Komisyonculuk	BG8	$\beta_8=\%12$
Seçenek-2	Perakende ve Ticari B.	$A \times 0,035$	$\beta=\%15$
	Diğer Faaliyetler	BG	$\beta=\%18$

Bu uygulama tercihinde denetim otoritesi bankalara bir opsiyon sağlamaktadır. Opsiyonun kullanılabilmesi bankanın denetim otoritesini ikna etmesi koşuluna bağlanmaktadır. İlk olarak Basel-II'de getirilen ve operasyonel riskler için sermaye bulundurma yükümlülüğünün hesaplanmasında bankalar için kademeli bir geçişe olanak tanıyacağı ve bankaların faaliyetlerini ve söz konusu faaliyetlere ilişkin gelirlerini Basel-II'ye uygun şekilde sınıflandırabilmeleri için gerekli zamanı sağlayacağı dikkate alındığında bu uygulama tercihinin denetim otoritelerince kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir.

61. *As some internationally active banks will wish to use the Standardised Approach, it is important that such banks have adequate operational risk management systems. Consequently, an internationally active bank using the Standardised Approach must meet the criteria in paragraph 663. For other banks, these criteria are recommended, with national discretion to impose them as requirements (footnote 101 of paragraph 663).*

61. Standart yaklaşımı kullanmak isteyebilecek uluslararası ölçekte aktif bankaların yeterli düzeyde operasyonel risk yönetim sistemlerine sahip olmaları önemlidir. Bunun bir sonucu olarak standart yaklaşımı kullanan uluslararası ölçekte aktif bankaların 663 numaralı paragrafta belirtilen kriterleri karşılamaları gerekmektedir. Diğer bankalar için bu kriterler öneri niteliğinde olmakla beraber, ulusal inisiyatife bağlı olarak bu bankalar için de **yükümlülük haline getirilebilir** (663 numaralı paragraf-101 numaralı dipnot).

Açıklama

Basel-II'de operasyonel risk için standart yaklaşımın kullanılması hususu uluslararası ölçekte aktif bankalar ve diğer bankalar için ayrı ayrı ele alınmış bulunmaktadır. Buna göre standart yaklaşımı kullanmak için yerine getirilmesi gereken koşullar ilgili bankanın niteliğine bağlı olarak farklılaşacaktır. Uluslararası ölçekte aktif bir bankanın standart yaklaşımı uygulayabilmesi hem bu yaklaşımı kullanan diğer bankalar için geçerli kriterlere, hem de aşağıda sayılan ilave kriterlere uyması halinde mümkün olacaktır.

- **Bankanın, operasyonel risk yönetim fonksiyonuna verilen görev ve sorumlulukları açıkça gösteren bir operasyonel risk yönetim sistemi bulunmalıdır. Operasyonel risk yönetimi, operasyonel riskleri tespit etmek, tanımlamak, değerlendirmek, izlemek ve kontrol etmek/azaltmak amacına yönelik stratejiler geliştirmekten; operasyonel risk yönetimi ve kontrollerine ilişkin banka düzeyinde geçerli politika ve prosedürler belirlemekten; bankanın operasyonel risk değerlendirme yönteminin tasarlanması ve uygulanmasından ve operasyonel risk için bir risk raporlama sisteminin tasarlanması ve uygulanmasından sorumludur.**
- **Banka, içsel operasyonel risk değerlendirme sisteminin bir parçası olarak, iş kollarına göre ilgili operasyonel risk verilerini sistemli bir şekilde izlemelidir. Bankanın operasyonel risk değerlendirme sistemi, bankanın risk yönetim süreçlerine entegre edilmelidir. Banka, operasyonel risk yönetimini banka çapında geliştirme ve güçlendirme amacına yönelik teşvikler yaratmak için belirli tekniklere sahip olmalıdır.**
- **Önemli operasyonel kayıplar da dahil maruz kalınan operasyonel riskler banka içinde ilgili faaliyet kolunun yönetiminden sorumlu birime, üst yönetime ve yönetim kuruluna düzenli olarak rapor edilmelidir. Banka, yönetim raporlarındaki bilgilere dayalı olarak uygun tedbirleri almak için gerekli prosedürlere sahip olmalıdır.**
- **Bankanın operasyonel risk yönetim sistemi iyi bir şekilde yazılı hale getirilmelidir. Bankanın operasyonel risk yönetim sistemine ilişkin dahili politika, kontrol ve prosedürlerden oluşan yazılı hale getirilmiş bir sete uyumu sağlama amacına yönelik**

bir programı bulunmalı ve bu program, uyumsuzluk halinde ne yapılacağını gösteren politikaları da içermelidir.

- **Bankanın operasyonel risk yönetim süreçleri ve ilgili değerlendirme sistemi, düzenli olarak bağımsız denetimden geçirilmelidir. Bankanın operasyonel risk değerlendirme sistemi (dahili doğrulama ve onay süreçleri de dahil), dış denetçilerin ve/veya denetim otoritelerinin düzenli incelemesine tabi tutulmalıdır.**

Bu uygulama tercihi ile uluslararası boyutta faaliyetleri olmayan bankaların da standart yaklaşımı kullanabilmeleri için Basel-II'de belirtilen ilave koşulları yerine getirmeleri zorunlu kılınabilecektir. Söz konusu kriterler bankanın operasyonel risk yönetimi süreçlerine ilişkin olup, Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik hükümleri ile paralel unsurlar içermektedir.